

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

COVID-19 SALGINI SONRASI YEREL HALK VE TURİZM
İŞLETMELERİNİN GLAMPİNG TURİZMİNE YÖNELİK
YAKLAŞIMLARININ BELİRLENMESİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra SARGIN

EKİM 2023
TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

COVID-19 SALGINI SONRASI YEREL HALK VE TURİZM
İŞLETMELERİNİN GLAMPİNG TURİZMİNE YÖNELİK
YAKLAŞIMLARININ BELİRLENMESİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ

Büşra SARGIN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"PEYZAJ YÜKSEK MİMARİ"

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 28 / 09 / 2023

Tezin Savunma Tarihi : 25 / 10 / 2023

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ

Trabzon 2023

ÖNSÖZ

Covid-19 salgın sürecinde küresel olarak yaşanan sıkıntılarla birlikte doğaya ve doğal kaynağa olan ihtiyacın ne kadar mühim ve dikkat edilesi bir detay olduğunu fark etmemi sağlayan, akademik sorularıma karşılık yeni ve öğretici bilgiler sunan ve tüm bu çalışma sürecinde emeğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ'e saygımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, kâşif ruhlarımızla her an öğrendiğimiz yeni bilgi ve deneyimleri birbirimizden sakınmadan, gocunmadan bir öğretmen edasıyla aktarabilecek bir dostluk bağına sahip olduğumuz, hayal kurmaktan ve çaba sarf etmekten asla kaçınmadığımız için başta Arş. Gör. Ahmed Nazmi BAL ve Elif ERGİNCAN olmak üzere bu süreçte yanımda olan tüm hakiki dostlarıma minnet, teşekkür ve sonsuz samimiyetimi sunarım.

Son ve en önemlisi olarak beni yetiştiren, hakikatten şaşmamayı ve hakka girmemeyi itinayla öğreten, en iyi ve en kötü anlarımda desteklerini esirgemeyen anneme, eşine ve kardeşlerime; dayılarım Cem SARGIN ve Cenk SARGIN'a; teyzelerim Serpil SARGIN, Fatma SARGIN ve Berna SARGIN'a; anneannem Selma SARGIN ve rahmetli dedem Ömer SARGIN'a minnetimi, saygımı ve teşekkürlerimi sunarım.

BÜŞRA SARGIN

Trabzon, 2023

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Covid-19 Salgını Sonrası Yerel Halk ve Turizm İşletmelerinin Glamping Turizmine Yönelik Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Trabzon İli Örneği” başlıklı bu çalışmayı sonuna kadar danışmanım Doç. Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri ve örnekleri kendim topladığımı, analizleri kendim yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 25/10/2023

Büşra SARGIN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XII
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Covid-19 Salgını ve Etkileri.....	4
1.2.1. Çevresel Etkileri.....	6
1.2.2. Sosyal ve Psikolojik Etkileri	9
1.2.3. Ekonomi ve Turizm Endüstrisi Üzerindeki Etkileri	10
1.3. Sürdürülebilir Turizm.....	14
1.3.1. Dünya’da Sürdürülebilir Turizm.....	19
1.3.2. Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm.....	22
1.4. Glamping Turizmi	24
1.4.1. Glamping Turizminin Tarihsel Gelişimi	25
1.4.2. Glamping Konaklama Çeşitleri.....	26
1.4.3. Glamping Turizminin Talep Kitlesi	27
1.4.4. Dünya’da ve Türkiye’de Önemli Glamping Destinasyonları	28
1.4.5. Covid-19’un Glamping Turizmine Olan Yansımaları	35
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	38
2.1. Materyal.....	38
2.2. Yöntem	38
2.2.1. Araştırmanın Amacı	41
2.2.2. Anket Verilerinin Toplanması	42
2.2.3. SUS-TAS Modeli	42
3. BULGULAR.....	44
3.1. Yerel Halka Uygulanan SUS-TAS Ölçeği	44

3.1.1.	KMO & Barlett Testi	44
3.1.2.	Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)	44
3.1.3.	Güvenilirlik Analizi (Cronbach Alpha)	46
3.1.4.	Normal Dağılım Analizi.....	47
3.1.5.	Frekans Dağılımı.....	47
3.1.6.	Parametrik ve Non-parametrik Test Değerleri.....	48
3.2.	Turizm İşletmelerine Uygulanan SUS-TAS Ölçeği.....	55
3.2.1.	KMO & Barlett Analizi.....	55
3.2.2.	Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)	56
3.2.3.	Güvenilirlik Analizi (Cronbach Alpha)	57
3.2.4.	Normal Dağılım Analizi.....	58
3.2.5.	Frekans Analizi	58
3.2.6.	Parametrik ve Non-parametrik Test Değerleri.....	59
4.	TARTIŞMA	66
4.1.	Yerel Halk ve Turizm İşletmelerine Ait SUS-TAS Ölçeklerinin Tartışması	66
4.2.	SUS-TAS Ölçeğinin 7 Alt Faktörünün Tartışması (Yerel Halk)	66
4.3.	SUS-TAS Ölçeğinin 7 Alt Faktörünün Tartışması (Turizm İşletmeleri).....	70
4.4.	Yerel halk ve Turizm İşletmelerine Ait SUS-TAS Ölçeklerinin Alanyazın ile Tartışması	72
5.	SONUÇLAR.....	74
6.	ÖNERİLER.....	78
7.	KAYNAKLAR	81
8.	EKLER.....	96
ÖZGEÇMİŞ		

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

COVID-19 SALGINI SONRASI YEREL HALK VE TURİZM İŞLETMELERİNİN GLAMPİNG TURİZMİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ BELİRLENMESİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ

Büşra SARGIN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ
2023, 113 Sayfa

İnsanlık, tarihin ilk anlarından beri küresel çapta çeşitli salgın türleriyle mücadele etmiştir. 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19, bu salgın türlerinden biri olarak bir pandemi dönemi oluşturmuştur. Covid-19 salgınının yayılımını yavaşlatmak ve sonlandırmak için küresel olarak çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir. Bireylerin virüsü yaymasını önlemek için getirilen kısıtlamalar turizm sektörünü de etkilemiştir. Bu süreç, turizm sektörünü alternatif turizm modelleri geliştirmeye ve turistleri de doğa temelli turizmi daha aktif kullanmaya yönlendirmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda hem doğa içerisinde hem de fiziksel mesafe kuralına uygun olarak tercih edilebilecek olan turizm türlerinden biri glamping turizmidir.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı; Trabzon ili özelinde yerel halkın ve turizm işletmelerinin Covid-19 salgını öncesi ve sonrası glamping turizmine yönelik tutumlarının tespit edilmesi ve bu tutumlar doğrultusunda her iki paydaşın da bakış açılarının objektif olarak irdelenmesidir. Söz konusu amaç doğrultusunda Trabzon ilinde Sürdürülebilir Turizm Tutum Ölçeği (SUS-TAS) kullanılarak yerel halk ve turizm işletmelerinden anket verileri toplanmış ve her iki paydaşın bakış açıları ölçülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Trabzon, Sürdürülebilirlik, Alternatif Turizm, Glamping Turizmi

M.A. Thesis

SUMMARY

IDENTIFYING THE APPROACHES OF LOCAL PUBLIC AND TOURISM ENTERPRISES TO GLAMPING TOURISM AFTER THE COVID-19 EPIDEMIC: THE CASE OF TRABZON PROVINCE

Büşra SARGIN

Karadeniz Technical University
Institute of Science
Landscape Architecture Graduate Program
Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Ertan DÜZGÜNEŞ
2023, 113 Pages

Humanity has been struggling with various types of global epidemics since the earliest moments of history. Covid-19, which emerged in 2019, has created a pandemic period as one of these epidemic types. Various restrictions have been imposed globally to slow down and end the spread of the Covid-19 pandemic. These restrictions, implemented to prevent individuals from spreading the virus, have also affected the tourism sector. This process has directed the tourism sector to develop alternative tourism models and encourage tourists to actively engage in nature-based tourism. In line with this information, one of the tourism types that can be done both in nature and in compliance with the physical distancing rule is glamping tourism.

In this regard, the aim of this study is to determine the attitudes of the local people and tourism businesses in Trabzon province towards glamping tourism before and after the Covid-19 pandemic, and to objectively examine the perspectives of both stakeholders based on these attitudes. In line with this aim, survey data were collected from the local people and tourism businesses in Trabzon province using the Sustainable Tourism Attitude Scale (SUS-TAS), and the perspectives in these survey data were measured.

Key Words: COVID-19, Trabzon, Sustainability, Alternative Tourism, Glamping Tourism

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Covid-19 sürecinde ay ve yıllara göre uluslararası turist ulaşım grafiği (UNWTO, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)	2
Şekil 2. Covid-19 sürecinde yıllara göre bölgesel turist ulaşım grafiği (UNWTO, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur).....	2
Şekil 3. Bölgelere göre Covid-19 vaka sayısı (WHO, (2023) Covid-19 kontrol paneli kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)	5
Şekil 4. Bölgelerin yıllara göre, yakıt kaynaklı CO ₂ emisyonları (WES, (2021) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)	7
Şekil 5. Ortalama NO ₂ konsantrasyonları (ESA, 2020)	8
Şekil 6. THY'nin yıllara göre kârlılık, toplam gelir, yolcu sayısı ve adil kullanım kotası (AKK) büyüme grafiği (THY verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)	11
Şekil 7. Yıllara göre turizm ve seyahatin GSYİH'ya etkisi (WTTC, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur).....	11
Şekil 8. Salgın sürecinde yıllara göre turizm ve seyahatin, bölgesel olarak toplam GSYİH'ya yüzdelik etkisi (WTTC, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur).....	12
Şekil 9. Türkiye'de glamping turizm işletmelerinin kentler üzerindeki sayısal dağılımı (Google Earth (2023) üzerinden bulunan sonuçlar doğrultusunda hazırlanmıştır).....	34
Şekil 10. Dünyada bölgelere göre “glamping” ifadesinin aratılma yoğunluğu ve en çok aratan ülkeler (Google Trends, 2023)	36
Şekil 11. Dünyada son 5 yılda “glamping” ifadesine gösterilen ilgi grafiği (Google Trends, 2023).....	37
Şekil 12. Türkiye'de illere göre “glamping” ifadesinin aratılma yoğunluğu ve en çok aratılan şehirler (Google Trends, 2023)	37
Şekil 13. Türkiye'de son 5 yılda “glamping” ifadesine gösterilen ilgi grafiği (Google Trends, 2023).....	37
Şekil 14. Turizm işletmeleri QR kodlu anket kartviziti	40

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Sürdürülebilir turizm ilkeleri (UNEP & WTO, 2005; UNWTO, 2013)	16
Tablo 2. Glamping turizmi konaklama çeşitleri (Glamping Hub (GH) ve Glamping.com (G) sitelerinden alınan veriler kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)	26
Tablo 3. Budget Air’a göre dünyadaki önemli glamping destinasyonları (Budget Air verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir).....	30
Tablo 4. Oprah Daily’ye göre ABD’deki önemli glamping destinasyonları (Oprah Daily verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)	31
Tablo 5. Venue Report’a göre dünyadaki önemli glamping destinasyonları (Venue Report verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)	32
Tablo 6. ETS Tur’a göre Türkiye’deki önemli glamping destinasyonları (ETS Tur verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)	35
Tablo 7. SUS-TAS geçerlilik doğrulama değişimleri (Ayazlar’ın (2016) çalışma verileri kullanılarak yeniden hazırlanmıştır)	43
Tablo 8. Yerel halk için KMO & Barlett testi	44
Tablo 9. Yerel halk için açıklayıcı faktör analizi (AFA).....	45
Tablo 10. Yerel halk için güvenilirlik analizi (Cronbach Alpha).....	47
Tablo 11. Yerel halk için normal dağılım analizi.....	47
Tablo 12. Yerel halk için frekans dağılım sonuçları	48
Tablo 13. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği ve alt faktörlerinin “cinsiyet” değişkenine göre Mann-Whitney U ve bağımsız grup t test sonuçları.....	49
Tablo 14. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği alt faktörlerinin “yaş” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları.....	50
Tablo 15. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “yaş” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	51
Tablo 16. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “meslek” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	51
Tablo 17. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği alt faktörlerinin “meslek” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları.....	52
Tablo 18. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği alt faktörlerinin “eğitim” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları.....	53
Tablo 19. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “eğitim” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	53
Tablo 20. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği alt faktörlerinin “gelir” değişkenine göre Kruskal-Wallis H test sonuçları.....	54

Tablo 21. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “gelir” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	55
Tablo 22. Turizm işletmeleri için KMO & Barlett testi	55
Tablo 23. Turizm işletmeleri için açıklayıcı faktör analizi (AFA).....	56
Tablo 24. Turizm işletmeleri için güvenilirlik analizi (Cronbach Alpha).....	58
Tablo 25. Turizm işletmeleri için normal dağılım analizi	58
Tablo 26. Turizm işletmeleri için frekans dağılım sonuçları.....	59
Tablo 27. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği ve alt faktörlerinin “cinsiyet” değişkenine göre Mann-Whitney U ve bağımsız grup t test sonuçları.....	60
Tablo 28. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeğin 6 alt faktörünün “yaş” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları.....	61
Tablo 29. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği ve UDRP alt faktörünün “yaş” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları	62
Tablo 30. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği ve UDÇP alt faktörünün “eğitim” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	62
Tablo 31. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği 6 alt faktörünün “eğitim” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test değerleri	63
Tablo 32. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği 6 alt faktörünün “gelir” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları.....	64
Tablo 33. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeğinin ve UDÇP alt boyutunun “gelir” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları	65

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

F	: Gruplar arası anlamlılık
H	: Kruskal Wallis-H
m	: Kabul edilen örneklem hata yüzdesi
N	: Toplum büyüklüğü
P	: Anlamlılık değeri
p	: Ölçülmek istenen özelliğin ana kütlede bulunma oranı olasılığı
q	: Ölçülmek istenen özelliğin ana kütlede bulunmama oranı
SD	: Serbestlik Derecesi
SS	: Standart sapma
T	: Güven katsayısı
t	: T testi
U	: Mann Whitney – U
$\bar{X}$	: Aritmetik ortalama
X^2	: Ki-kare
Z	: Standart skor (Z-skoru)
AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
ESA	: Avrupa Uzay Ajansı
ETS	: Ersoy Turistik Servisleri
G	: Glamping.com
G20	: Grup-20
GH	: Glamping Hub
GSTC	: Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
H5N1	: Kuş gribi
IBM SPSS	: Sosyal Bilimler için Uluslararası İş Makineleri İstatistik Paketi
ICT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
ITA	: Uluslararası Ticaret İdaresi
IUCN	: Dünya Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
NO ²	: Azot Dioksit

NTSS	: Ulusal Turizm Sektörü Stratejisi
NTTO	: Ulusal Seyahat ve Turizm Ofisi
O ³	: Ozon gazı
PM _{2.5}	: Partikül Madde (2,5 mikron ve daha küçük) Parçacıkları
QR	: Hızlı Cevap
RNA	: Ribonükleik asit
SARS	: Şiddetli Akut Solunum Sendromu
SUS-TAS	: Sürdürülebilir Turizm Tutum Ölçeği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TGA	: Güvenli Turizm Sertifikası
THY	: Türk Hava Yolları
TSG	: Turizm Sürdürülebilirlik Grubu
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
WEF	: Dünya Ekonomik Forumu
WES	: Tüm Ekzom Dizileme
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
WTO	: Dünya Ticaret Organizasyonu
WTTC	: Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi
WWF	: Dünya Doğal Yaşam Koruma Vakfı

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Turizm kavramının ticari açıdan gelişmesinin temelinde, turistlerin geçmişi referans olarak aktarabileceği ve kolayca hatırlayabileceği tecrübeleri yaşama istekleri bulunmaktadır (Azevedo, 2010). Bu deneyimleri turistlere sunabilecek nitelikte bir endüstri kimliği, turistik talebin olduğu mekânların, mevcut koşulların ve kaynakların niteliklerine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin; gerçekleşen bir kriz sürecinde turizm sektöründeki destinasyonlara olan ilginin, talebin ve ekonomik desteğin azalacağı varsayımsal olarak kabul edilebilir (Ünlüönen & Çeti, 2019). Bu varsayım doğrultusunda talep ve finansal açıdan oluşan negatif yönlü kriz ortamının etkilerini en aza indirgeyebilmek için kriz ortamı, mevcut koşulların da etkisiyle turizm endüstrisi tarafından pozitif yönde farklı bir odağa evrilmek zorundadır.

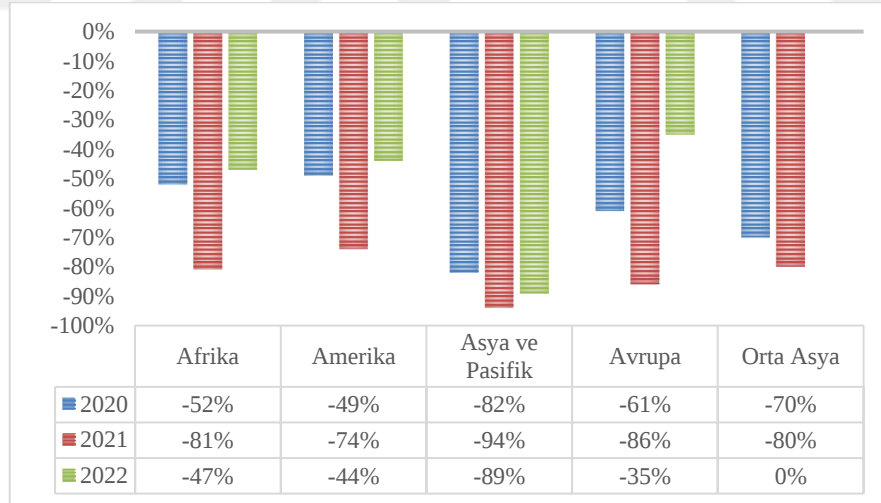
2003 yılında ağır akut solunum yolu yetersizliği sendromunun (SARS), 2005 yılında kuş gripinin (H5N1) ve 2014 yılında Ebola virüsünün tesiri altında olan turizm endüstrisi, olası riskli durumlardan kolayca etkilenebilme ve bu riskleri kendi çıkarına yönelik pozitif yönlü bir dönüşüme uğratabilme potansiyeline sahiptir (Özaltın, 2020). Ancak, günümüzde turizm endüstrisi geçmişe benzer bir turizm odağına sahip olmasına rağmen öngörülemeyen bir salgın türü olan Korona virüs hastalığı (Covid-19) ile mücadelede bahsi geçen potansiyeli kullanmakta zorlanmıştır. Beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan Covid-19 salgını turizm endüstrisine kendini yenileme fırsatı vermiş ve klasik olarak gerçekleştirilen turizm faaliyetlerine farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Ayrıca, Covid-19 salgın süreci turizmin sektörel faaliyetlerini ve finansal getirilerini negatif yönde etkilemiştir.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) uluslararası turist ulaşım verileri incelendiğinde, tüm dünya genelinde turizm sektörünün ciddi turistik kayıplar yaşadığı açıkça görülmektedir (UNWTO, 2022a). Ayrıca, Şekil 1'deki veriler doğrultusunda Covid-19 sürecinde yıllara göre uluslararası turist ulaşım verileri incelendiğinde; 2020 yılında %65 oranında, 2021 yılında %85 oranında ve 2022 yılında %51 oranında turizm odaklı ulaşımında salgın öncesine kıyasla düşüş gözlemlenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Covid-19 sürecinde ay ve yıllara göre uluslararası turist ulaşım grafiği (UNWTO, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)

Aynı veriler bölgesel olarak incelendiğinde ise uluslararası açıdan turist ulaşımındaki kayıpların, bölgenin turistik kalitesi veya gelişmişliği ile ilişkili ters veya doğru orantılı olarak bir azalış yaşadığı gözlemlenmemiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Covid-19 sürecinde yıllara göre bölgesel turist ulaşım grafiği (UNWTO, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)

Tüm bu kayıpların en önemli sebepleri; Covid-19 salgının yayılımını engellemek için devletler tarafından uygulanan zorunlu kısıtlamalar, iç ve dış seyahat yasakları, fiziksel mesafe ve/veya sosyal mesafe gerekliliği ve Covid-19 salgının ölümcül etkilerinden ötürü turistlerin kaygı eşliğinde seyahatlerini iptal etmeleridir (İsmayilli, 2021).

Salgın öncesinde seyahat eden bireylerin, salgın sürecinde ve sonrasında zihinsel olarak rahatlamaya, kaygı düzeylerini normal seviyelere getirmeye, izolasyon doğrultusunda gelişen yalnızlık hissiyatından uzaklaşarak sosyalleşmeye ve doğayla iç içe olmaya hasret kaldıkları, sosyoloji ve psikoloji merkezli alanyazın çalışmalarında açıkça görülmektedir (Sevim vd., 2020; Kara, 2021; Karakaş, 2020). Turizm endüstrisi, salgın başlangıcı itibarıyla turistler üzerinde oluşan bu baskıları hafifletmek ve sektörü yeniden canlandırmak için fiziksel mesafeyi dikkate alarak bireylerin psikolojik dengelerini doğa ile yenileyebilecek yeni turizm trendleri geliştirmeye yönelmiştir. Covid-19 salgını ilk ortaya çıktığında bu gereklilikler henüz bir planlamaya tabi tutulmamıştır. Gelişen süreçte mevcut durumun finansal açıdan hem turizm işletmelerini hem de turizm endüstrisiyle ekonomik döngüyü sağlayan ülkeleri negatif yönlü etkilediği fark edilmiş ve güncel koşullara uygun çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Gür, 2021).

Covid-19 salgın sürecinde, kitle turizminin oluşturduğu baskıları hafifletmek ve turizm endüstrisinin hem zamansal hem de mekânsal yığılma problemine çözüm getirebilmek bir gereklilik halini almıştır. Bu sayede turizm otoriteleri tarafından oldukça desteklenen alternatif turizm çeşitlerinin yükselen bir ivme ile daha geniş bir coğrafyaya yayılması ve kullanıcılara oldukça geniş ve doğayla bütünleşik bir turizm çeşitliliği sunulması için gerekli öngörüler artırılmıştır. Mevcut koşullar doğrultusunda turistlerdeki izole olma isteği artarken, bir turistik destinasyon tercihinde bulunmak isteyen turistler kitle turizmi odaklı bölgelerin aksine doğayla bütünleşik alternatif turizm türlerine yönelmişlerdir (Gerenaz & Yılmaz, 2022).

Covid-19 salgın süreci dikkate alındığında doğa temelli alternatif turizm çeşitlerinden biri olan glamping turizmi; fiziksel ve sosyal izolasyon, seyahat kısıtlamaları, finansal beklentiler ve psikolojik etkenler açısından ihtiyaç duyulan ve beklenen ihtiyaçları karşılayabilir nitelikler barındıran turizm türlerinden biridir. Turizm endüstrisi kapsamında arz-talep dengesi dikkate alındığında turistik işletmeler, glamping turizmini turistlerin taleplerine cevap verir nitelikte cazip bir turizm türü olarak kabul etmekte ve salgın öncesine kıyasla bir hayli ön plana çıkartmaktadırlar (Düzgün, 2021).

Glamping turizmi, diğer turizm türlerine kıyasla ekosisteme geri dönüşü nispeten daha kolay çözümlenebilecek minimal zararlar vermektedir. Ayrıca, sürdürülebilirlik bakımından önu açık bir turizm türü olarak kabul görmekte ve finansal açıdan turizm işletmelerini tatmin edebilir niteliktedir. Özetle, glamping turizmi Covid-19 salgınının oluşturduğu gibi krizlere karşı turizm sektörünü ayakta tutabilecek, turistlerin psikolojilerinin bu tarz kısıtlamalarda

zarar görmesini en aza indirgeyebilecek, arz-talep dengesini doğa içerisinde sürdürebilecek nitelikler taşıyan doğayla bütünleşik bir turizm türüdür (Ergüven vd., 2015).

Bu çalışmanın paydaşları yerel halk ve turizm işletmeleridir. Her iki paydaşın doğa temelli turizm türlerinden biri olan glamping turizmine tutum ve tavrı sürdürülebilirliği uzun vadede sağlamak amacıyla önemlidir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; Trabzon ili özelinde yerel halkın ve turizm işletmelerinin Sürdürülebilir Turizm Turum Ölçeği (SUS-TAS) ile Covid-19 salgını öncesi ve sonrası dikkate alınarak glamping turizmine ve Trabzon ili kapsamında turizme yönelik tutumlarının tespit edilmesi ve bu tutumlar doğrultusunda her iki paydaş grubun bakış açılarının objektif olarak irdelenmesidir.

Bu çalışmanın hedeflenen kazanımları; her iki paydaşın da glamping turizmi hakkında salgın öncesi ve sonrasına yönelik görüş değişikliğine sahip olup olmadıklarını algılamak, Trabzon ili kapsamında glamping turizminin sürdürülebilirliği ve mevcut destinasyonlar üzerinde uygulanabilirliği hakkındaki görüşleri analiz etmek, çevresel zararı yüksek olan turizm türlerine kıyasla, doğa temelli sürdürülebilir turizme yönelik farkındalık geliştirmek ve SUS-TAS yönteminin daha net ve belirgin olan çerçevesini güncelleyebilmektir.

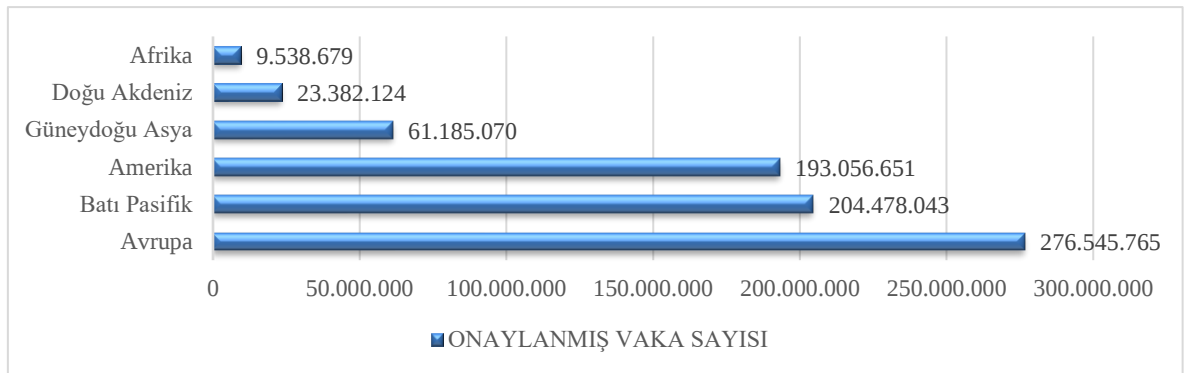
1.2. Covid-19 Salgını ve Etkileri

Korona virüsü, 2019 yılının Aralık ayı itibarıyla Çin'in Hubei eyaletine bağlı olan Wuhan kentinde, Çin Ülke Ofisi tarafından “zatürre” olarak kaydedilen vakalar sonrasında; 5 Ocak 2020 tarihinde insanlarda ilk defa teşhisi konulan bir virüs olarak gündeme gelmiştir (WHO, 2020). Hastalığın ilk belirtileri ortaya çıktığında, bu vakaların birçoğu “Deniz Ürünleri Pazarı” yakınlarından bildirilmiş ve sonrasında hastalığın kaynak bölgesi olarak belirlenen “Deniz Ürünleri Pazarı” Çin Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi’nin (Çin-CDC) yetkilileri tarafından kapatılmıştır (Çağatay, 2021). Yapılan tüm detaylı incelemelerin ardından hastalığın yayılımındaki ürün, yarasalar olarak kabul edilmiş ve aynı zamanda salgının bahsi geçen pazardaki hayvanlar aracılığıyla insanlara bulaştığı ve yayıldığına yönelik görüşler onaylanmıştır (Li vd. 2020). Tüm bu gelişmelerin ardından Covid-19, bilhassa uluslararası seyahatlerin negatif bir getirisi olarak ani bir şekilde küresel çaplı bir yayılım göstererek 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından “Küresel salgın” yani, pandemi olarak kabul edilmiştir.

Covid-19’un salgına dönüşmesi, tüm dünya ülkelerini virüsün bulaşma yöntemlerini analiz etmek ve bu doğrultuda bir çözüm üretmek için tetiklemiştir. Salgınının hangi yollar

ile yayıldığı üzerine yapılan incelemelere göre; Covid-19 virüsünün bulunduğu yüzeylere temas edilen dokunun burna, yüze, ağza, göze temas ettirilmesi ve/veya oral yolla yayılan damlacıkların solunması gibi etkenlerle bulaştığı bildirilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Yapılan analizler doğrultusunda belirtilen bulaşma yöntemlerinin önüne geçebilmek için; maske kullanımı, fiziksel mesafe ve sosyal izolasyon gibi yayılım hızını kontrol altında tutabilecek temel prensipler oluşturulmuş ve daha sonrasında salgının yayılımını azaltabilmek veya durdurabilmek için resmi kısıtlama kararları alınmıştır. Bu kararlar Türkiye’de 2020 yılının Aralık ayında “Koronavirüs ile Mücadele Kapsamında - Yeni Kısıtlama ve Tedbirler Genelgesi” adıyla T.C. İçişleri Bakanlığı resmi sayfasında yayınlandı (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020). 2021 yılı Nisan ayı sonlarında “Tam Kapanma Tedbirleri Genelgesi” başlığı altında kısıtlama kararları güncelleştirilerek tam kapanmaya gidildi (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021). 2022 yılında ise tekrardan güncelleştirilen “Ülkeye Giriş Tedbirleri” konulu genelgede güncel durum değerlendirmesi ile “Yeni Normal” olarak nitelendirilen sürece keskin bir giriş yapıldı (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022). Böylelikle, alınan kararlar, yayınlanan genelgeler ve bahsi geçen tüm katılımcı medya organlarının etkisiyle Covid-19 salgının yayılımı belirli ölçekte kontrol altına alındı (UNICEF, 2020).

Covid-19 salgını, önemli oranda yaşam kayıplarına ve virüsün çok yönlü etkisiyle uzun vadeli ve çok çeşitli hasarlara sebep oldu. Bu algı doğrultusunda resmi istatistikler incelendiğinde, dünya genelinde 2019’dan bu yana toplam vaka sayısı 768.187.096 iken, ölümle sonuçlanan Covid-19 vaka sayısı 6.945.714’tür (WHO, 2023). Bölgesel olarak bakıldığında mevcut vaka dağılımı gelişmiş ülkelerde bildirilerin ve onayların yüksek olması, testlere ulaşımın daha kolay olması ve turistik ulaşımın yoğun olması nedeniyle farklılık göstermektedir (Şekil 3).

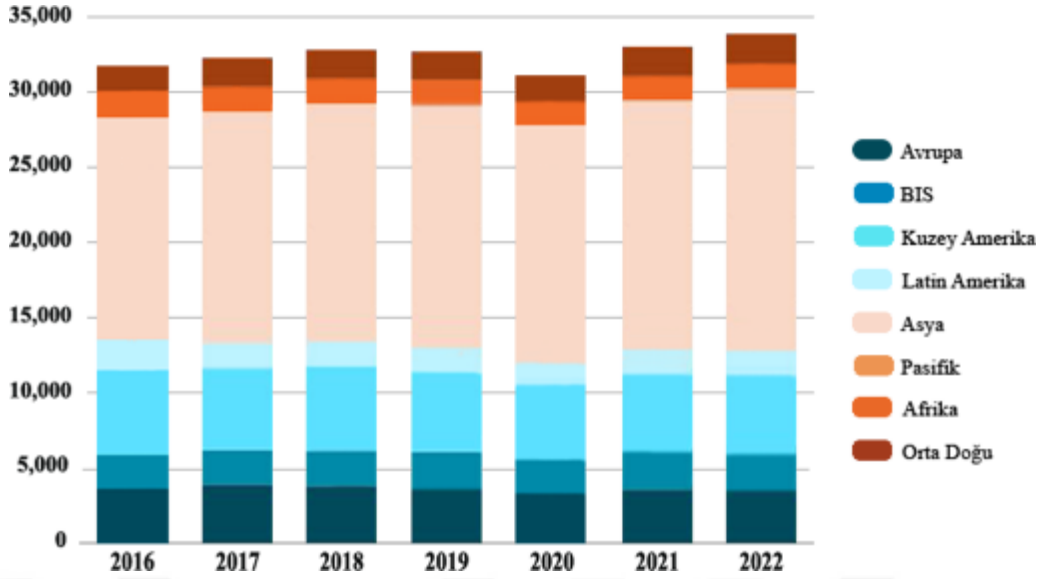
Şekil 3. Bölgelere göre Covid-19 vaka sayısı (WHO, (2023) Covid-19 kontrol paneli kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)

Türkiye genelinde ise 2019 yılından günümüze kadar geçen süreçteki toplam vaka sayısı 17.004.677 iken ölümle sonuçlanan Covid-19 vaka sayısı 101.419'dur (WHO, 2023).

Açıkça yaşam odaklı bir risk serisi oluşturan Covid-19 salgınının toplumsal sağlığa negatif etkileri, çevresel, psikolojik ve sosyolojik etkileri, kamusal alanlarda oluşturduğu olumlu ve/veya olumsuz etkiler, vefat eden vakalar ve günden güne dalgalanmakta olan riskleri bulunmaktadır. Ancak, tüm bu negatif etkiler beraberinde bir dönüşüm, gelişim ve iç başkalaşım oluşturabilecek pozitif getiriler de sağlamaktadır.

1.2.1. Çevresel Etkileri

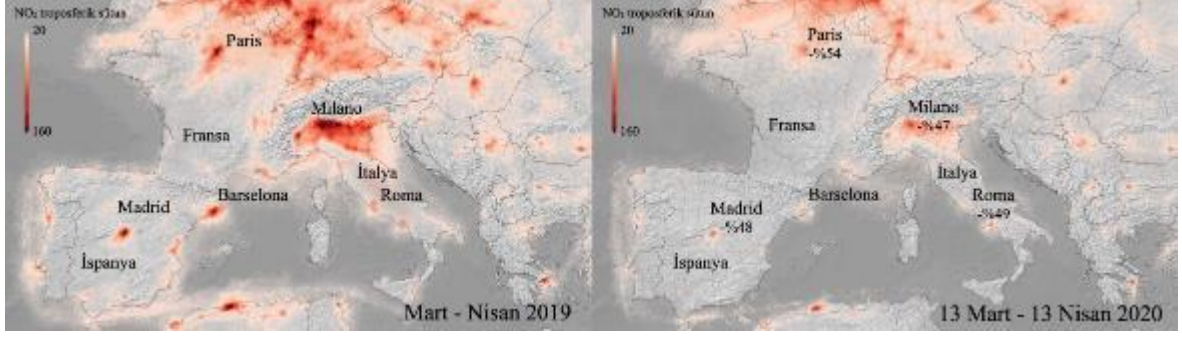
Salgının yaşamı riske attığı gerekçesiyle insanlar, hayatta kalma içgüdülerini kullanarak gerekli önlemleri aldı ve evlerine kapandılar. Kapanma süreci hava kalitesi, enerji kullanımı, katı ve/veya sıvı atıklar, su kaynakları, bitki çeşitliliği ve vahşi yaşam habitatları üzerinde çeşitli değişimlere neden oldu (Özen & Öztürk, 2022). Bu süreçte birçok ülke sanayi alanındaki üretimlerini azalttı. Böylece insan yapımı ürünler vasıtasıyla yayılım gösteren karbon emisyonu, sera gazı ve sanayi emisyonu gibi zararlı salınım çeşitlerinde azalmalar gözlemlendi (Bostancı & Sancar, 2020). Bu doğrultuda 2020 yılında yayınlanan İklim Şeffaflığı Raporu'na (CTR) göre; Grup-20 (G20) ülkelerindeki Karbondioksit (CO₂) emisyonunda da %6 oranında azalma görüldü. Ancak, kapanma sürecinin bitmesinin hemen ardından güncel yaşama adaptasyon ve virüse olan aşinalığın artmasıyla birlikte tüm dünyada, özellikle karbon salınımını önemli ölçüde etkileyen Çin ve Hindistan gibi yoğun nüfuslu ülkelerde, sanayi alanında yapılan üretimler, ekonomik alandaki açığı kapatmak amacıyla yeniden artırıldı (CTR, 2020). Dolayısıyla salgın sonrası süreçte CO₂ emisyonu yeniden artışa geçti. Ek olarak kapanma sürecinde yakıt kullanımındaki artışlar ve eve verilen siparişlerin artması gibi nedenlerle CO₂ emisyonu bölgesel olarak salgın öncesine benzer seviyelere tekrardan hızla yükseldi (Şekil 4).

Şekil 4. Bölgelerin yıllara göre, yakıt kaynaklı CO₂ emisyonları (WES, (2021) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)

Kısıtlama sürecinde toplu taşıma veya özel araç kullanımındaki azalmalar, birçok işyerinin çalışanlarını evden çalışmaya veya izne yönlendirmesi ve böylelikle çok yönlü fabrika üretimlerindeki azalmaların ortaya çıkması gibi olaylar zararlı kaynak kullanımlarını da önemli ölçüde azalttı (ÇMO, 2020). Ayrıca, Enerji ve Temiz Hava Araştırma Merkezi'nin (CREA) yayınladığı raporda; 2020 yılında fosil yakıt tüketiminde keskin düşüşlerin gerçekleştiği belirtildi. Ek olarak, fosil yakıt kullanımındaki gerileme sayesinde hava kirliliğinden kaynaklı kardiyolojik ve üst solunum rahatsızlıkları da azalarak tahmini 37.813 can kaybının önlendiği ifade edildi (Myllyvirta & Thieriot, 2021). Dolayısıyla, 2020 yılında salgının ortaya çıkmasıyla beraber tüketimi azalan fosil yakıt türleri iklimsel olayları ve hava koşullarını pozitif yönlü etkiledi. Ancak, bu pozitif etki yalnızca 2020-2021 yılları arasında sınırlı kaldı.

2020 yılı süresince 34 ülkede bulunan hava kalitesi istasyonları tarafından yapılan ölçümlerde; Azot dioksit (NO₂) ve 2,5 mikrondan küçük partikül madde yoğunluğunda (PM_{2.5}) ciddi azalmalar gözlemlenirken aynı süreçte Ozon gazı (O₃) seviyesinde de %105'lik bir artış gözlemlendi (Venter vd., 2020). Ayrıca, Avrupa Uzay Ajansı (ESA) tarafından 2019 ve 2020 yıllarının Mart ve Nisan aylarındaki zaman dilimi arasında ortalama NO₂ konsantrasyonlarının mevcut uydu görüntüleri alındı ve NO₂ seviyeleri karşılaştırıldı. Bu verilere göre azalan endüstriyel ve sosyal aktiviteler, Avrupa üzerindeki atmosferik NO₂ konsantrasyonlarında %50'nin üzerinde bir düşüşe neden oldu (Şekil 5).

Şekil 5. Ortalama NO₂ konsantrasyonları (ESA, 2020)

Salgın doğrultusunda alınan önlemler birçok alanda olduğu gibi enerji üretim ve tüketimine yönelik de ciddi etkilerde bulundu. Britanya Petrol'ünün (BP) hazırlamış olduğu 2021 Dünya Enerjisi İstatistikleri raporuna göre; birincil enerji tüketimi 1945 yılından bu yana en büyük düşüş oranını salgın süreci olan 2020 yılında %4,5 oranında alırken; salgın sonrası insanlarda oluşan refah vasıtasıyla 2021 yılında birincil enerji kaynak talebi tarihteki en büyük artışı göstererek %5,8 oranında arttı.

Covid-19 salgınının yayılmasının ardından tüm dünyada kullanılmaya başlanan maske, eldiven, dezenfektan, tek kullanımlık plastikler, tıbbi atıklar, deterjan kullanımındaki artışlar, kontamine atıklar, makro-mikro plastik kirliliği, artan kimyasal kullanımı, kişisel bakıma ve hijyen kurallarına salgın öncesine nazaran daha hassas yaklaşımlar, kapanmalar nedeniyle kentsel su tüketimindeki artışlar, koruyucu ambalajlar ve enfekte endişesinin negatif getirisi olarak geri dönüşümün azalması gibi birçok çevre kirletici türevleri ortaya çıktı (Ege & Ege, 2022). Ayrıca, dünya çapında üretilen plastik atık miktarının günde yaklaşık olarak 1,6 milyon ton olacağı tahmin edilirken; Covid-19 sürecindeki kapanmalar nedeniyle günde yaklaşık olarak 3,4 milyar ton tek kullanımlık kişisel koruyucu ürünün atıldığı varsayılmaktaydı (Benson vd., 2021). Salgın sürecinde ortaya çıkan atıklar yalnızca atık toplama alanlarını değil, aynı zamanda plajları, denizleri, sokakları vb. birçok sahayı da kirletti. Ek olarak, Covid-19 salgınıyla birlikte atık su oranında artışlar gözlemlendi ve atık suların içerisinde virüslere ait Ribonükleik asit (RNA) kalıntılarının bulunması nedeniyle söz konusu atık suların yeniden kullanımının sağlanabilmesi için dezenfekte edilmesi gerekti (Naddeo & Liu, 2020). Kapanma sürecinde atık su oranlarında yer yer negatif etkiler görülmesine rağmen küresel çapta bakıldığında su kaynakları üzerinde olumlu etkiler de gözlemlendi. Kısıtlama sürecinde mevcut su kaynakları tüm dünyada yer yer berraklaştı, temizlendi ve önceki yıllara kıyasla PM_{2.5} yoğunluğunda önemli oranda azalmalar

gerçekleşti (Venter vd., 2020). Özetle, tüm bu etkenler ve niceleri yalnızca suların daha berrak görünmesini değil aynı zamanda sucul ekosistemin de tekrardan canlanmasına kısa süreli de olsa olanak tanıdı (Clifford, 2020).

1.2.2. Sosyal ve Psikolojik Etkileri

Covid-19 pandemisi yalnızca tıbbi bir sağlık riski barındırmamakta, aynı zamanda sosyal, psikolojik ve kültürel olarak tüm dünyayı bir endişe sarmalıyla çevrelemektedir (Zeybek vd., 2020). Alışılmışın dışında ve beklenmedik bir durumun aniden ortaya çıkması insanlara; risk, endişe oluşturan bir tehdit, korku, merak vb. duygular arasında bir kaos hissettirmekte ve aynı zamanda bilişsel esnekliğe katkıda bulunacak yeni bakış açıları da sunmaktadır (Çuhadaroglu, 2013). Tıpkı Covid-19 öncesi salgınlarda olduğu gibi, Covid-19 pandemi sürecinde ve sonrasında da bireylerin korku, stres ve endişe seviyelerinde dalgalanmalar ve bu duruma bağlı olarak toplumsal açıdan değişimlerin oluşması beklenmektedir (Rajkumar vd., 2020). Söz konusu semptomlar çoğunlukla, salgının bulaşmasından korkan bireylerin turistik seyahat, doğa ve doğal alan ziyaretleri gibi günlük hayatta rahatlamak için gittikleri hiçbir mekâna gidememelerinden, sürecin belirsizliğinden ve güvenli alan hürriyetinden yoksun kalmalarından kaynaklanmaktadır (Çubuk, 2020).

Covid-19 sosyal izolasyon sürecinde birey-doğa-toplum arasındaki denge tam temas noksanlığından mustarip oldu (Üstün & Özçiftçi, 2020). Bahsi geçen noksanlık, bireylerin hürriyet hakkını kısmi kesintiye uğratarak sosyal etkileşime kısıtlama getirdi. Dolayısıyla, Covid-19 salgın sürecinde bireylerde yeni fobik anksiyeteler ve travmatik olaylar gözlemlendi (Kurtuluş & Düşünceli, 2021). Dünya çapında tüm mesleki disiplinler, özellikle turizmin çevresel hattını kapsayan havacılık, konaklama, ulaşım ve/veya turistik belde gibi alanlarda çalışanlar bu süreçte yalnızca ekonomik açıdan değil aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik açıdan da etkilendi (Üstün & Özçiftçi, 2020). Dolayısıyla, salgın sürecinde insanların tahammülsüzlük düzeyleri ikamet edilen ortamın koşullarıyla, yaşam kalitesiyle, mavi ve yeşilin ne kadar içerisinde bulunduklarıyla, ekonomik koşullarla vb. çok yönlü imkânlarla doğrudan veya dolaylı olarak ilintilidir.

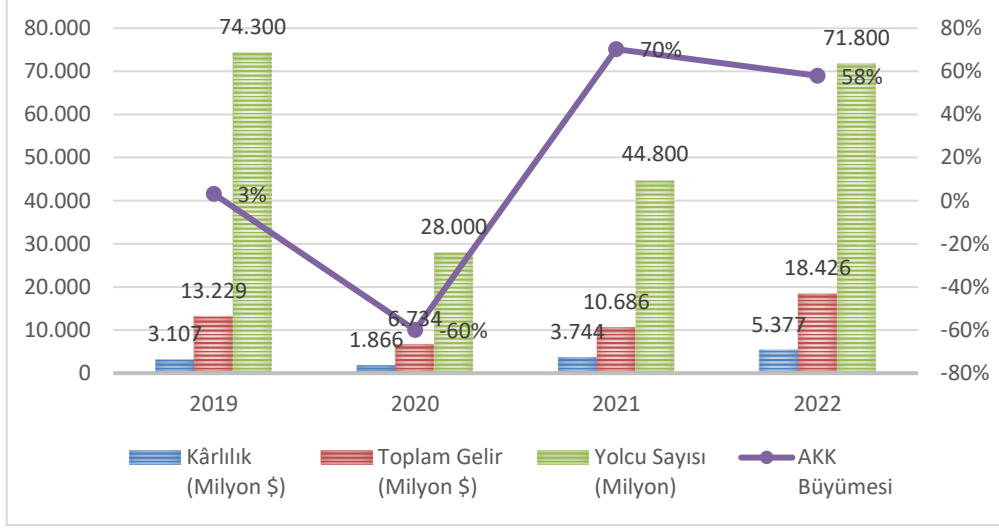
Geleceğin her an ne getireceğine dair oluşan bilinmezlik hissi insanlarda, salgın öncesi sahip oldukları hürriyete, özgürce gidilen seyahatlere ve her türlü turistik aktiviteye yönelik ulaşılmazlık ve yoksunluk duygularını ortaya çıkarttı. Böylelikle, doğaya, hürriyete, turistik aktivitelere vb. deneyimlere olan özlem duygusunu gidermek için insanların çoğu, kısıtlama

sürecinde bahsi geçen konular hakkında; film, belgesel, video, sanal seyahat vb. deneyimler edinerek özlem duygularını baskılamaya çalıştılar (Keskin vd., 2021). Bir araya gelmeye yönelik oluşan korkular, toplu ortamlarda bulunmaya yönelik çekinceler, hijyen koşulları, virüsün gözle görülemiyor olması vb. kaygılar bireylerin turizm taleplerini de doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkiledi (Gürkan & Beler, 2021). Bu süreçte turizm alanında eğitim veren 82 akademisyen üzerinde yapılan bir çalışmaya göre; kitle turizmine olan talebin azalacağı ve turistlerin alternatif ve/veya doğayla bütünleşik daha birey odaklı turizm türlerini tercih edeceklerine yönelik ifadeler turizm talebindeki değişim beklentisini destekler nitelikte kanıtlar oldu (Türker, 2020a). Ayrıca, kitle turizminin getirisi olan bölgesel yoğunlaşmanın önüne geçileceği, böylelikle iklim olaylarının dahi bu süreçten farklı şekillerde etkilenebileceği öngörülmekteydi dolayısıyla bu durumun salgın sürecinde alternatif turizm türleri ile karşılık bulacağı ve olumlu olarak geri dönüt sağlayacağına yönelik varsayımlar bu çalışma sayesinde pekiştirildi (Türker, 2020b).

1.2.3. Ekonomi ve Turizm Endüstrisi Üzerindeki Etkileri

Turizm endüstrisi, özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından oluşan motivasyon ortamıyla beraber küresel çapta en hızlı gelişim gösteren önemli sektörlerden biri olarak kabul görmektedir (Güzel, 2010). Salgın nedeniyle birçok sektörde görülen ekonomik ve dönüşümsel etkiler turizm sektörünü de derinden etkilemiştir. Ancak, salgın öncesi süreçte UNWTO'nun 2018 yılı verileri incelendiğinde uluslararası seyahat sayısının 1,4 milyar olduğu ve buradan kazanılan gelirin de yaklaşık olarak 1,7 trilyon dolar seviyesinde olduğu tespit edilmiştir (UNWTO, 2019).

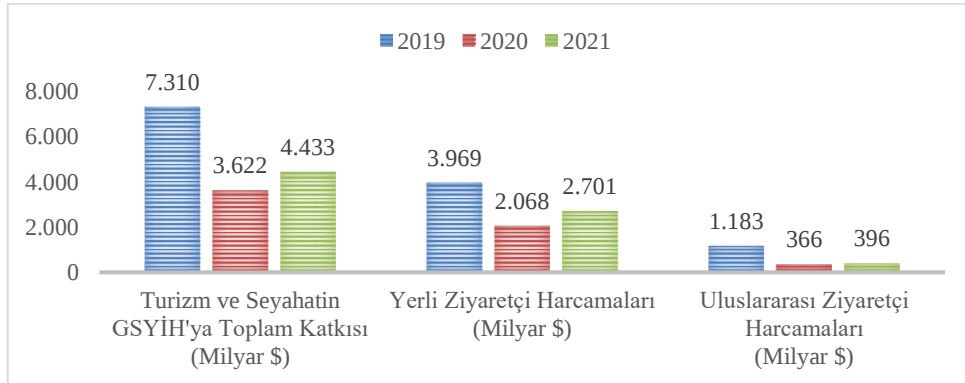
Turizm açısından pozitif artışın görüldüğü bu sürecin ardından, Covid-19 salgının ortaya çıktı ve salgının hızla yayılmasının önüne geçebilmek için tüm dünyada iç ve dış seyahat yasakları getirildi. Bu yasakların ardından Türkiye'de iç hat yolcu sayısında yaklaşık %50 ve dış hat yolcu sayısında yaklaşık %70 oranında bir azalma meydana geldi. (DHMİ, 2021). Bu doğrultuda, Türk Hava Yolları'nın (THY) yayınladığı veriler incelendiğinde salgın sürecinde hava ulaşımındaki dalgalanmanın bir örneği Şekil 6'da görülmektedir.

Şekil 6. THY'nin yıllara göre kârlılık, toplam gelir, yolcu sayısı ve adil kullanım kotası (AKK) büyüme grafiği (THY verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)

Küresel olarak bakıldığında seyahat yasaklarından, konaklama sektörü de en az sivil havacılık sektörü kadar yoğun etkilendi. Salgının oluşturduğu endişe ve kaygı ortamında güvenliklerini ve sağlıklarını tehlikeye atmak istemeyen turistler, şehir içi seyahatlerde toplu konaklama alanlarından ziyade daha bireysel konaklama alanlarını tercih etmeye başladılar (Aiello vd., 2022).

Covid-19 salgını, turizm endüstrisini doğrudan değil çoğunlukla dolaylı olarak etkiledi. Yani salgın, konaklamayı, gastronomi endüstrilerini, kitle turizmini, ortak eğlence sahalarını vb. turizme kapı açan her türlü dolaylı endüstriyi etkileyerek sosyo-ekonomik kalkınmayı neredeyse tamamıyla ele geçirdi. 2019 yılı itibariyle yurtiçi ve/veya yurtdışı seyahatlerde ciddi oranda ekonomik kayıplar yaşandı (Şekil 7).

Şekil 7. Yıllara göre turizm ve seyahatin GSYİH'ya etkisi (WTTC, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)

2020 yılının ilk yarısında toplanan veriler 2019 yılının ilk yarısı ile kıyaslandığında %65 oranında turistik harcamaların azaldığı ve dahası 2020'nin Haziran ayında önemli bazı turizm destinasyonlarına olan ziyaretin 2019 Haziran'ına oranla %93 oranında düştüğü teşhis edildi (UNWTO, 2020). Tüm bu etkilerin yoğunluğu, sınırların tamamen kapatılması ve turistlerin bu süreçte endüstriye olan güvenlerinin sarsılması ile oluşan gerginliği somut olarak dağıtmak amacıyla "Güvenli turizm sertifikası" (TGA) konusu gündeme getirildi (Çizel vd., 2021). Bahsi geçen sertifika turizmin güvenilirliğini yeniden oluşturmayı ve turistlerin endişeli bakış açılarını azaltmayı amaçlayarak ortaya çıkartıldı (TGA, 2019).

Turizm endüstrisi ve devletler yasakların kaldırılmasının hemen ardından turistlerin mevcut kaygılarını gidermek, ekonomik toparlanmayı ve turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla alternatif turizm türlerini ön plana çıkartmaya başladılar (Kervankıran & Bağmancı, 2020). Böylelikle, Covid-19 salgının etkilerinin azalmasına ters orantılı olarak 2019 yılından 2021 yılına kadar olan süreçte turizm ve seyahatin finansal katkısı yeniden artışa geçti (Şekil 8).

Şekil 8. Salgın sürecinde yıllara göre turizm ve seyahatin, bölgesel olarak toplam GSYİH'ya yüzdelik etkisi (WTTC, (2022) verileri kullanılarak yeniden oluşturulmuştur)

Küresel olarak kısıtlamaların kaldırılmasının ardından girilen yeni dönemde sosyal mesafeli turların veya bireysel tatillerin daha ön planda olacağına yönelik öngörüler ortaya çıktı (Acuner & Ergin, 2022; Alpago & Oduncu, 2020; İvanov, Webster, Stoilova &

Slobodskoy, 2020; Kıvılcım, 2020; Özaltın Türker, 2020). Bireysel, ekolojik, gurme, alternatif vb. farklı seyahat türlerinin salgın sonrası süreçte daha aktif olarak tercih edilmesi ve turizm endüstrisindeki belirli eğilimlerin bu tercihler tarafından dönüştürülmesi beklendi (Bahar & İlal, 2020). Örneğin, salgın öncesinde kitlesel turizm destinasyonları ve iç içe olma hali turistler açısından herhangi bir sorun oluşturmazken, salgın sonrasında yapılacak olan tatillerde önemli bir sorun olarak görülmeye başlandı (Mckinsey & Company, 2020). Tüm bu öngörüler doğrultusunda turistlerin; çadır, kamp-karavan, villa vb. birey odaklı konaklama alanlarını, otel, hostel, hotel vb. toplu konaklama bölgelerine tercih edecekleri ve gelecekte bu tarz konaklama alanlarının daha popüler olacağı olası bir beklenti halini almaktadır (Düzgün, 2021). Dolayısıyla, kitle turizmi ve kitlesel konaklama bölgeleri bu süreçte geri plana atılarak yerini doğa temelli alternatif turizm türlerine ve kırsal veya bireysel konaklama sahalarına bırakacağına yönelik varsayımlar kabul edilebilir öngörülerdir.

Modern turizm hareketliliğinin basmakalıp kategorileri, riskli süreçlerden daima etkilenmiş ve çağın modern seyyahlarına yeni deneyimler sunmak için değişim ve dönüşüme uğramışlardır. Bu dönüşüm zorunluluğu turizm endüstrisinin canlı ve kırılgan bir yapıya sahip olduğunun kanıtı niteliğindedir (Gössling vd., 2020). Ayrıca, salgın sonrası süreçte hareketlilikte görülen değerler salgın başlangıcına kıyasla artmaktadır. Dolayısıyla, hareketliliğin artması turizm endüstrisi açısından bir toparlanmanın işaretidir ancak bu hareketlilik aynı zamanda mevcut salgının yeniden yoğun yayılım göstermesi açısından kilit bir öneme de sahiptir (Kervankıran & Bağmancı, 2020). Küresel çapta salgına tahammül edilen bu ızdıraplı süreç yorucu olmasına rağmen, turizm endüstrisine yeniden başlaması ve sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda gelişim gösterebilmesi amacıyla öncelikli ve köklü bir fırsat sunmaktadır (Niewiadomski, 2020). Ek olarak, turizm ve teknolojinin entegre olduğu yeni bir turizm merceği ve mevcut olana yönelik yeni bir bakış açısı da ortaya çıkmaktadır.

Kısıtlamaların kaldırılmasının ardından turistik taleplerdeki değişimler ve turizm destinasyonlarını seçmede etkili olan algılar, oldukça açık bir şekilde turistlerin kapsamlı bir güven alanına ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Kitle turizmi, turizm endüstrisi içerisinde yoğun talep almasına rağmen ekonomik getirisi oldukça düşük olan alt ve orta gelirli aile, birey veya topluluklar tarafından tercih edilen bir turizm türü olarak nitelendirilmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013). Ayrıca kitle turizmine eleştirel bir yaklaşım sağlayan kemik bir sırt çantalı gezgin kitlesi de mevcuttur. Bu gezgin kitlesi özgünlük, özgürlük ve

doğrudan temas kurmadan yana turizmin meraklı ve gösterişsiz entelektüelleri olarak kabul görebilir (Allon, 2004). Dolayısıyla salgının hem negatif hem de pozitif etkileri yin-yang gibi yadsınamaz ve göz ardı edilemez hakikatlerden oluşmaktadır. Tüm bunlara ek olarak, Türkiye kitle turizmi konusunda oldukça başarılı bir ülkedir. Ancak, Türkiye'nin 2019 yılı verileri incelendiğinde dünya genelinde ziyaretçi alımı konusunda ilk 10 ülke içerisinde yer almasına rağmen turizm gelirleri listesinde ilk on içerisinde yer almamaktadır (TÜRSAB, 2019). Bu kapsamda salgın sonrasında kitle turizminin popüleritesinin azalacak olmasına yönelik beklentiler, turizm endüstrisi açısından hem kârlı hem yenilikçi hem de turist profilinin değişmesine yönelik pozitif bir öngörüdür (Durgun, 2021). Elbette ki mevcut salgının henüz üçüncü yılını yeni tamamlamış olması nedeniyle kapsamlı olarak veri analizi yapmak veya fütürist bir yaklaşım geliştirerek geleceğe yönelik net ve kesin bir öngöründe bulunmak ne yazık ki pek mümkün değildir. Dolayısıyla, atıfta bulunulan öngörüler mevcut durum ve koşullar doğrultusunda şekillenmektedir. Bahsi geçen süreç özellikle turizm sektöründe bir devrim niteliği taşıyarak dijital turizm metalarının temelini oluşturmakta, medikal turizme yönelik daha kuvvetli bir bakış açısı sunmakta ve glamping turizmi gibi lüks, birey ve konfor odaklı alternatif turizm türlerine dikkat çekmektedir. Covid-19 salgınının en önemli getirilerinden biri de yaşlanmakta olan turizm alışkanlıklarına erken müdahaleyle sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde, turizm endüstrisine olası ömründen fazlasını katmak olacaktır.

1.3. Sürdürülebilir Turizm

II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından kitle turizminin evrensel olarak aktivasyonu, ülkelerin ihtiyaç duyduğu ekonomik kaynağın önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Akış, 1999). Bu dönemde belirlenen stratejiler ve planlamalar ülkelerin ekonomisinin döngüsel akışını sağlamayı hedeflerken, çevresel kaynakların bozulma ihtimali yapılan stratejik hamlelerde yeterince önemslenmemiştir (Yurtsal, 2019). Dünya genelinde turizmin yıllarca kitle turizmi üzerine temellendirilmesi, yöneticilerin turizm sektörünü geliştirirken kente, kültüre ve doğaya ait olandan ziyade anı yönetecek olan ekonomik kazanç odaklanmasıyla sonuçlanmıştır (Karapınar & Barakazı, 2017). Ancak bu süreçte hızlı kazanç kapısı olarak atfedilen kitle turizm endüstrisi, destinasyonları ziyarete gelen turistlerin beklentilerini karşılayabilmek niyetiyle bilinçsiz ve plansız bir atılım gerçekleştirerek hem doğal

kaynaklarda hem de kültürel kaynaklarda birtakım hasarlara sebebiyet vermiştir (Özkök ve Gümüş, 2009).

Kolektif olarak doğal veya kültürel kaynak tüketimi konusunda gelecekte oluşabilecek tehlikeleri idrak eden Birleşmiş Milletler (BM) 1972 yılında Stockholm konferansında yeni bir terim olan “Sürdürülebilirlik” kavramına dikkat çekmiştir (Stockholm, 1972). Yıllarca bu kavram üzerinde şekillenen algılar, 1987 yılında Brundtland Raporu’nda “Sürdürülebilir Kalkınma” olarak sosyal, çevresel ve ekonomik üç kavramın birleşim noktasına evrilmiştir (Brundtland, 1987). Daha sonrasında birçok sektör ortaya sürülen bu kavramı ve bileşenlerini kendi meslek disiplinleri kapsamında sentezlemiştir. Turizm endüstrisi de bu sentezi yapan endüstrilerden biri olmuştur. Özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinde turizm alanında “yeşil” hareketinin artmasına eş olarak “Sürdürülebilir Turizm” hareketi de daha dikkat çeken bir kavram olmaya başlamıştır (Akış, 1999). Bu hareket, gelecek nesillerin turistik haklarını ellerinde tutabilmeleri için çevresel kaynakların hasar görmesini engellemeyi, var olan kaynakları gelecek nesillere aktarmayı ve aynı zamanda turizm kazancından da ödün vermeden devamlılık sağlamayı hedeflemektedir (Kuter & Ünal, 2009). Kalem’e göre (2001) sürdürülebilir turizm; turizm endüstrisine ve turiste yönelik güncel gereksinimlerin karşılanması ve gelecek odaklı koruma - kullanma dengesinin önemsenmesiyle gelişen bir anlayıştır. Bu kapsamda sürdürülebilir turizm tıpkı sürdürülebilir kalkınmada olduğu gibi; ekonomik gelişim, sosyal faydacılık ve çevresel kaynakların korunması arasında bir üçlem terazisi görevi görmektedir (Alkan, 2015).

Turizm sektöründe, günümüzde ve/veya gelecekte öngörülen bazı negatif sonuçları törpüleyebilmek niyetiyle sürdürülebilir turizm kapsamında bazı amaçlar oluşturulmuştur. Nazmiye (2003)’e göre bunlar;

- Kaynakların sürdürülebilir kullanımı
- Aşırı kullanım ve atık yönetimi
- Çeşitliliğin korunması
- Yönetişim odaklı yaklaşım
- Yerel ekonominin desteklenmesi
- Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon
- Personel eğitimi
- Bilinçli turist
- Turizm kapsamlı araştırmaların desteklenmesi

olarak listelenmektedir (Çakır & Çakır, 2010). Sürdürülebilir turizmde tüm bu amaçların bir nihai hedefe ulaşması için bazı temel ilke ve prensipler de mevcuttur. UNWTO ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) sürdürülebilir turizm için 12 maddeden oluşan sürdürülebilir turizm ilkeleri yayınlanmıştır (Tablo 1). Ancak, oluşturulan ilkeler belirli bir standarda ait değildir. Bu nedenle ilkeleri oluşturanın sürdürülebilirliği genel kapsamda nasıl algıladığıyla ilişkili olarak ifadeler değişiklik gösterebilir.

Tablo 1. Sürdürülebilir turizm ilkeleri (UNEP & WTO, 2005; UNWTO, 2013)

No	Yazar	İçerik
1	Ekonomik Sürdürülebilirlik	Turizm işletmelerinin ve destinasyonlarının uzun vadede yaşamlarını sürdürmelerini ve rekabet etmelerini sağlamak, böylece varlıklarını sürdürmeyi garanti altına almak.
2	Yerel Kalkınma	Turistlerin harcamalarını yerel anlamda korunmasını içerecek şekilde, turizmin ev sahibi destinasyonunun katkısını en üst düzeye çıkarmak.
3	İstihdam Kalitesi	Cinsiyet, ırk, engellilik gibi durumlarda ayrımcılık yapılmadan, mesleki uzlaşmayı desteklemek, ücret ve hizmet kalitesini artırarak turizm ile oluşturulan yerel istihdamın oranını ve kalitesini artırmak.
4	Sosyal Katılım ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Turizmden elde edilen sosyal ve ekonomik faydaların, genele yaygın ve adil bir şekilde paylaştırılmasını sağlamak; sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı kısımda yer alanlara sağlanan fırsatları, gelir ve hizmetleri artırmak.
5	Ziyaretçi Memnuniyeti	Cinsiyet, ırk, engellilik durumu, yaş ya da başka herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın, turistlere tatmin edici, güvenli, yenilikçi ve sürdürülebilir bir deneyim sunmak.
6	Yerelden Kontrol	Turizmin diğer paydaşları ile yerel yönetimlerin planlama, yönetim ve uygulama aşamalarında iş birliği içerisinde olmasını sağlamak, bölge turizminin gelişimini sağlamak için karar alma sürecine dâhil etmek ve güçlendirmek.
7	Toplumsal Refah	İstismara ve sosyal bozulmaya yol açmadan yöre halkının sosyal yapı ve kaynaklara, yaşam destek sistemlerine ve imkânlara erişmesini sağlayarak, yaşam kalitesini korumak ve iyileştirmek.
8	Kültürel Zenginlik	Ev sahibi toplulukların tarihi mirasına, özgün kültürüne, geleneklerine ve farklılığına saygı duymak ve bu değerleri geliştirmektir.

Tablo 1'in devamı

No	Yazar	İçerik
9	Fiziki Bütünlük	Ev sahibi destinasyonların kalitesini korumak, iyileştirmek ve çevrenin görsel ve fiziki olarak bozulmasını önlemektir.
10	Biyolojik Çeşitlilik	Doğal alanların, endemik türlerin ve vahşi yaşamın korunmasını desteklemek ve bunlara verilen zararı en aza indirmek.
11	Kaynakların Verimli Kullanımı	Turizm işletmelerinin ve hizmetlerinin işletiminde ve gelişiminde, yenilenmeyen ve kısıtlı kaynakların kullanımını en aza indirmek.
12	Çevresel Etki	Turizm tesisleri ve turistlerden kaynaklanan su, hava ve toprak kirliliğini ve atık üretimini en aza indirmek.

Tüm bu ilke ve hedefler turizm kaynaklarından ekonomik olarak en yüksek düzeyde yararlanılmasını sağlarken beraberinde hem turistik kaynakların hem de turistik ürünlerin varlığından gelecek nesillerin de en az mevcut nesiller kadar iyi koşullarda yararlanabilmesi amacıyla doğanın gerekli kanunlarını beşerin oluşturduğu kanunlar gibi servis etmektedir (Koeman, 1998). Ancak, sürdürülebilirlik kavramının turizm sektöründe uygulanabilmesi için bahsi geçen tüm ilkeler yalnızca birer rehber niteliğindedir (Solmaz, 2019).

Sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir kalkınmayı temel alan ve onun nitelikleri doğrultusunda gelişim gösteren eylemsel bir yaklaşımdır (Çeşmeci & Kırıcı, 2018). Turizm kapsamında insan faaliyetleri doğal kaynakların nadir olduğu bir dünyada gerçekleştiğinden, turizm faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkileri bu eylemsel yaklaşımla doğrudan ilişkilidir. Bu ilişki, turizm endüstrisinde bir stabilite oluşturmayı değil, bir düzen eşliğinde turizmin getirdiği veya gelecekte getirebileceği zararları sınırlandırmayı ve bir denge oluşturmayı hedeflemektedir (Hughes, 1995). Yani, sürdürülebilir turizm; çevrenin ve doğal kaynakların korunması ve turizm faaliyetlerinin doğal kaynakları tahrip etmeden devam ettirilmesi için önemli bir rehberdir (Çavuş & Tanrısevdi, 2000).

Bir destinasyonu çekici kılan doğal kaynak güzellikleri, o destinasyondaki işletmeye ve dolayısıyla ülkeye ekonomik fayda sağlamaktadır. Ancak, bu getirinin eşliğinde doğal kaynak kullanımındaki aşırılıklar, atık yönetiminin sağlanamaması veya yabancı hayatın hasara uğraması gibi çevresel sorunlara da sebebiyet vermektedir (Çakmak & Yılmaz, 2018). Tüm bunlara ek olarak turizmin çevre ile arasındaki ilişkide; klimatolojik bozulmalar, habitat değişimleri, mekânsal ayrışmalar, aşırı doğal kaynak tüketimi, gürültü kirliliği, görüntü kirliliği, biyoçeşitliliğe verilen hasarlar gibi birçok negatif etki de turizmde

sürdürülebilirliğe olan ihtiyacı artırmaktadır (Mansuroğlu, 2006). Tam da bu noktada devreye giren sürdürülebilir turizm; turizm - çevre ilişkisini “kaynakların verimli kullanımı”, “çevresel etki”, “biyolojik çeşitlilik” ve “kültürel zenginlik” ilkeleri sayesinde korumaktadır. Ayrıca çevresel açıdan yoğun tahribata sebebiyet veren turizm türlerinin yapısının gelecekte değişeceği, sürdürülebilir turizm mantığıyla şekilleneceği ve yeşil öge odaklı turistik destinasyonlar oluşturulacağı daha 20. yüzyılda öngörülmüştür (Jefferson, 1995). Yani sürdürülebilir turizm, çevrenin bekası için yeni yeni ihtiyaç duyulan bir kavram değil, aksine yoğun turizm destinasyonlarının çevreye yıllarca verdiği hasarın karşısında duran bir yaklaşımdır. Ek olarak sürdürülebilir turizmin çatısı altında bulunan alternatif veya doğa temelli turizm türleri de çevre ile turizm arasındaki iletişimin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik gelişen önemli turizm kollarıdır (Garda & Temizel, 2016). Örneğin hem doğa temelli hem de alternatif turizm türlerinden biri olan glamping turizminde, yenilenebilir enerji veya güneş enerjisi kullanılmakta, bölgedeki atıklar ayrıştırılmakta veya azaltılmakta, geri dönüştürülebilir yerel malzemeler kullanılmakta ve böylelikle çevreyle turizmin sürdürülebilirliği bütünleşmiş bir şekilde devam ettirilebilmektedir (Göktaş & Kızıllırmak, 2017).

Turizm endüstrisi özellikle gelişmekte olan ülkelerin yaşam mücadelesindeki en önemli ekonomik kaynaklarından birisidir (Ardıç, 2011). Öyle ki daha önce de bahsedildiği gibi turizm sektörü 2019 yılında tüm dünya genelinde 333 milyon iş istihdamına (ILO, 2020) kaynaklık etmiş ve GSYİH’ya yaklaşık olarak 3,5 trilyon \$ (UNWTO, 2022) kazandırmıştır. Turizm sektöründe çoğunlukla, doğrudan kâr odaklı veya müşterinin ilgisini çekmeye yönelik yöntemlerle kazanç elde edilmektedir (Weaver, 2009). Bu tarz yöntemler geleceğe değil, anlık kazanca odaklıdır dolayısıyla insan ekonomisinin bulunduğu her sektörde olduğu gibi turizm sektörü için de ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması ve sürdürülebilirlik ilkelerinin uygulanması şarttır (Casagrandi, 2002). Böylece, sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda turizm sektörü hem daha fazla büyüyecek hem de ülke ekonomisine olan katkılar artarak beraberinde toplum içi refah seviyesi de yükselecektir (Buckley, 2012). Sürdürülebilir turizmin temeli olan sürdürülebilir kalkınma, yerelde ve genelde ekonomik faydaları en iyi şekilde kullanarak doğal veya yapay kaynakları en iyi şekilde koruyarak ve turistlere yüksek kalite içeren tecrübeler sunarak turizm kapsamında her açıdan yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir (UNCED, 1992).

1.3.1. Dünya’da Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizm toplumsal açıdan ortak bir vizyon ve kapsamlı bir bütünlük gerektirmektedir. Bahsi geçen vizyon ve mutabakat sentezi; turizm politikaları, stratejik turizm planlamaları, yasalar, tüzükler vb. politika yapımlarıyla sağlanmaktadır (TÜSİAD, 2012). Sürdürülebilir turizm açısından tüm bu resmi yaklaşımların yalnızca gelişmiş ülkelerde değil aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde de hatırı sayılır bir ehemmiyeti vardır. Turizm için sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin benimsenmesi ve çevresel denge için ziyaretçi sayısındaki artışla beraber stratejik hamleler yapılması özellikle son 30 yıl içerisinde önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü, turistik kaynakların sürdürülebilirliği ve gelecek nesle aktarılması ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel açıdan tüm dünyanın ortak bir meselesidir (İsayeva & Kasalak, 2016). Sürdürülebilir turizm kavramı dünya genelinde; “ekoturizm” “yeşil teknoloji”, “alternatif turizm”, “yeşil enerji” gibi çeşitli ifadelerle eş olarak algılanmaktadır (Gómez, 2021). Bu nedenle, alanyazın çalışmaları ve turizm endüstrisi de dahil olmak üzere sürdürülebilir turizm kavramı ifadesel olarak parçalara ayrılmış gibi çeşitli algılarla kabul görmektedir. Bu bölümde bölgesel olarak Avrupa, Amerika, Asya ve Afrika bölgeleri kapsamında sürdürülebilir turizm ile ilgili olarak çok çeşitli strateji ve uygulamalardan bahsedilecektir.

Avrupa bölgesinin turizmdeki rekabet gücü açısından; ekonomik, çevresel, kültürel ve sosyal bağlamda bir bütünlük oluşturulması için sürdürülebilir turizm bu bölgede gerekli görülmektedir (European Commission, 2011). Bu algı doğrultusunda, Avrupa Komisyonu (EC) tarafından çeşitli sürdürülebilir turizm projeleri finanse edilmiştir (Bramwell, 1996). Daha sonrasında ise politik olarak sürdürülebilir turizm için yönetmelik ve stratejiler geliştirilmiştir. Bunlar sırasıyla:

- 2003 yılında “Avrupa Turizminin Sürdürülebilirliği için Temel Yöntemler”;
- 2007 yılında “Sürdürülebilir ve Rekabetçi bir Avrupa Turizmi için Gündem”;
- 2010 yılında “Avrupa: Dünya’nın 1 Numaralı Turist Destinasyonu”;
- 2014 yılında “Kıyı ve Deniz Turizminde Daha Fazla İş ve Büyüme için Avrupa Stratejisi”
- “Avrupa Sürdürülebilir ve Sorumlu Turizm Şart Taslağı”

vb. birçok yönetmelik ve strateji ile çeşitlendirilmektedir (Aykın, 2018). Ek olarak, 20. ve 21. yüzyıl geçişinde başlatılan Avrupa Birliği’nin Sürdürülebilir Turizm Stratejisinde

sürdürülebilirliğin benimsenmesi için; Turizm Sürdürülebilirlik Grubu (TSG) tarafından hazırlanan “Avrupa Turizmi için Eylem Planı” raporu da bu gelişimler açısından oldukça önemli bir eylem planıdır (TSG, 2007). Bu raporda turizmin sürdürülebilirliği için atılması gereken adımlar ve Avrupa’nın turizm endüstrisinde çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan başa çıkması gereken zorluklara karşı alması gereken önlemlerden bahsedilmektedir (Aykın, 2016). Ayrıca, Avrupa’da sürdürülebilir turizm kapsamında kullanıcıları kaliteli veya ödüllü destinasyonların kullanımına teşvik etmek amacıyla, sürdürülebilir turizm konusunda dünyanın en kapsamlı ağı olarak bilinen Avrupa Mükemmeliyet Destinasyonları Girişim (EDEN) platformu kurulmuştur (COSME, 2023; EDEN, 2022). Kısacası, Avrupa Birliği’ne (AB) üye olan her bir devlet, mevcut turizm kaynaklarına uygun olarak ortak bir çatı altında buluşsa da her gelen yeni stratejiyle birlikte kendilerini güncelleyerek ve yeni yaklaşımlar geliştirerek mevcut hedefe farklı yöntemlerle ulaşmaya yönelik bireysel politika ve stratejiler geliştirmektedirler (Aykın, 2018).

Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) genelinde sürdürülebilir turizm algısında bölgeden bölgeye değişen bazı farklılıklar bulunmaktadır. Ek olarak G20 ülkeleri arasında ABD federal olarak turizm konusunda bir bakanlık birimine sahip olmayan tek ülkedir ve Uluslararası Ticaret İdaresi’nin (ITA) bir parçası olarak Ulusal Seyahat ve Turizm Ofisi’ne (NTTO) sahiptir (Turizm Gazetesi, 2022; ITA, 2022). Bu bilgiler doğrultusunda, ABD’nin turizm açısından sürdürülebilirlik algısının, Avrupa’ya kıyasla daha düşük olduğu ve turizmin direk ticari odaklı bir endüstri olarak kabul görüldüğü çıkarımı yapılabilir. Elbette ki bütün Amerika sürdürülebilir turizmde ortak algısal eylemler sürdürmemektedir. Örneğin; Orta Amerika’da bulunan Kosta Rika’da sürdürülebilir turizm eylemlerine oldukça önem verilmektedir. Bu bölgede turizm faaliyetleri mümkün olduğunca biyoçeşitliliğe zarar verilmeden yapılmakta, doğal kaynakların koruma ve kullanım dengesi gözetilmekte ve sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda ekonomik getiriden de faydalanarak devamlılık sağlanmaya çalışılmaktadır (Matarrita-Cascante vs., 2010). Kosta Rika’daki bu çaba, 1997 yılında hükümet tarafından ilk kez performansa dayalı gönüllü çevre programı olan Sürdürülebilir Turizm Sertifikasyonu (CST) programıyla da geliştirilmiştir (Rivera, 2002). CST’nin temel amacı, sürdürülebilir turizm algısının ülke genelinde daha gerçekçi ve pratik bir rekabet ortamına sahip olması ve turizm sektöründe bir gerekliliğe dönüşmesidir. Böylece aktif katılımcı yaklaşım eylemi sağlanacak ve sürdürülebilir turizm algısı somut bir sertifikayla onaylanabilecektir (ICT, 2022).

Bir diğerk bölge olan Asya’da 20. yüzyılın sonlarına kadar sürdürülebilir turizm ilkelerine tamamen zıt bir algıyla, turist ve yerli halk arasındaki iletişim minimal seviyelerde tutulmuştur (Hinch & Butler, 2007). Bölgenin güneyinde bulunan Singapur, Tayland, Endonezya, Filipinler ve Malezya gibi ülkeler 20.yüzyılın sonunda sürdürülebilir turizmin bir başka bakış açısı olan çevresel koruma kapsamında ekoturizmi uygulayarak ekonomik açıdan Asya bölgesindeki en önemli turizm destinasyonları olmuşlardır (Lindberg vd., 1997). Özellikle kitle turizm talebinde bulunan turistleri, sürdürülebilir ve doğa temelli bir turizm ile buluşturabilmek için bölgedeki her türlü doğal kaynaktan, floradan ve faunadan yararlanarak stratejik ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler (Akay, 2022). Alanyazın geneline bakıldığında Asya bölgesindeki doğal kaynaklar, bir turizm geliri olarak kabul görse de taşıma kapasitesinin zarar görmesi ve turistik artıştaki aşırılıklar nedeniyle orman yangınları, ciddi resif sorunları, deniz kirliliği vb. çevre sorunlarının önüne geçilememiştir (Weaver, 2002; Petry, 1996). Bu süreçte Güneydoğu Asya’da bulunan birçok ülkede, sürdürülebilir turizm gelişiminde Dünya Doğal Yaşam Koruma Vakfı (WWF) ve Dünya Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) gibi kuruluşlar tarafından dış kaynaklı kalkınma ve koruma planları uygulanmıştır. Uzak Doğu’nun en güçlü pasaportuna sahip ülkelerden biri olan Japonya’da ise özellikle kültürel aktarımın, turizm endüstrisinde sürdürülebilirlik algısı ile gelen veya gelecek olan ziyaretçilere sunulmasına yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Kaiwa, 2017). Örneğin; Japonya’da 2001 yılında “Turizme Dayalı Toplumsal Kalkınma” adı altında araştırmalar yapılmış ve 2006 yılında “Turizm Ulusu Teşvik Yasası” ile mevcutta görülen sorunlar sürdürülebilir turizm kalkınma vizyonu ile şekillendirilmiştir (Uz, 2021). Yeşil turizm veya Yeşil destinasyon kapsamında 2020 yılında Dünya sürdürülebilir destinasyon listesine kabul edilen Tayland’da ise turizme yönelik dengeli ve sürdürülebilir stratejiler benimsenmiştir (Amazing Thailand, 2020).

Afrika bölgesi, turizm gibi ekonomik getirisi yüksek bir endüstride, küresel açıdan turizm faaliyetlerinin yeni gelişim gösterdiği bir bölgedir (Okaka, 2007). Ulusal Turizm Sektörü Stratejisi’nde (NTSS) 2016-2026 yılları arasında özellikle Güney Afrika bölgesindeki doğal kaynakları ve doğal güzellikleri, turizm endüstrisi için oldukça mühim kaynaklar olarak nitelemiştir. Ayrıca, bu bölgenin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için doğru bir stratejik yaklaşımın belirlenmesi gerektiği de vurgulanmaktadır (NTSS, 2016-2026). Yani, Okaka’nın (2007) çalışmasında da dediği gibi Afrika’da kamusal iletişim kampanyaları eşliğinde sürdürülebilir turizmin geliştirilebilmesi, Afrika’daki sürdürülebilir kalkınmanın temelini sağlayacaktır. Ancak, yoksulluğun keskin hakimiyeti

altında mahsur kalmış olan Afrika ülkelerinde, sürdürülebilirlik kavramının anlaşılması oldukça zor bir konudur (Muhanna, 2007). Tüm bunlara rağmen kıtada, turizmin makro ve mikro faydaları için sürdürülebilir turizmin ilkelerinden biri olan yönetim kavramı savunulmaktadır (Robbins, 2016). Ek olarak, Güney Afrika’da demokrasiye geçilmesiyle beraber sürdürülebilir turizm ilkeleriyle kısmen de olsa örtüşen; 1996 Anayasası’nda “Sağlıklı bir çevreye sahip olma hakkı” ve “Çevrenin kirlenmesi ve bozulmasının önlenerek korunması” gibi çevre ve turizm hakkında ifadesel olarak gelişimler somut eylemlere dönüştürmek için şekillendirilmeye başlanmıştır (South African Constitution, 1996). 2014 yılında ise Güney Afrika’da “Turizm Yasası” olarak bilinen, sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi amacıyla hüküm içeren, sürdürülebilir turizm açısından sektördeki bilgi eksikliğinin inceleneceği ve geliştirilmesi için düzenlemelerin yapılacağı politik adımlar atılmaya başlanmıştır (Tourism Act, 2014). Alanyazın geneline bakıldığında; Afrika bölgesindeki sürdürülebilir turizm algısı, görünenin ardındaki bir buzdağı gibi barışın, gelişimin ve sürdürülebilir kalkınmanın da eş anlamı olarak kabul görmektedir.

Amerika, Avrupa, Asya ve Afrika bölgelerindeki sürdürülebilir turizm yaklaşımı birbirleriyle ortak olduğu kadar çeşitli koşulsal farklılıklar da göstermektedir. Yani, dünya geneline bakıldığında bölgeler, ülkeler ve devletler ekosistemin devamlılığı ve sürdürülebilirlik kavramının kapsamlı faydalarından ziyade öncelik olarak kendi bölge ve ülkelerindeki ekonomik kazanç ve bu kazancın devamlılığına odaklanmışlardır. Özellikle, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasında sürdürülebilir turizme olan bakış açısı birbirinden bambaşka istikametleri göstermektedir.

1.3.2. Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm

Türkiye’de sürdürülebilir turizm, kültürel mirasın devamlılığı, çevre koruma, doğal kaynakların kullanımı ve sosyal kalkınma gibi hedefler kapsamında algılanmakta ve ülkeler arası ortaklıklar eşliğinde geliştirilmektedir (TGA, 2023). Bu algı ve gelişim, sürdürülebilir turizmi doğru yansıtıyor olsa da sürdürülebilir turizmin planlama sürecinde katılımcı yaklaşımın sağlanamadığı, ani ve seri planlama değişikliklerine gidildiği ve dolayısıyla planların takibinde sorunlar yaşandığı görülmektedir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017). Ancak, turizm açısından alternatif çeşitlilik sağlanabilirse ve bahsi geçen sorunlar doğru bir stratejik yaklaşım ile ilerletilebilirse, Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Raporu’nda

(2012) ifade edildiği gibi, oluşturulan sürdürülebilir turizm modelleri sürdürülebilir turizm ilkeleri odağında hayata geçirilebilecektir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

1960 yılı itibariyle Türkiye’de özellikle Ege ve Akdeniz bölgesinde mevsimsel turizm odaklı çalışmalar yapılmak istenmiş ve bu doğrultuda her beş yılda bir beş yıllık kalkınma planları hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur (Akış, 1999). Ancak, 5. Beş yıllık kalkınma planına kadar yalnızca ekonomik kazanç maksimizasyonu odak alınmıştır; 6. Beş yıllık kalkınma planı itibariyle de alternatif turizm türlerine yer vermeye başlanmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 1963-2023). 1990’lı yıllarda ise tüm bu planlamaların kitle turizmi gibi zarar veren turistik kollar odaklı olduğu ve bu durumun hem ekonomik hem çevresel hasarlar oluşturduğu fark edilerek yeni yapılacak olan planlamaların içeriğinde değişikliğe gidilmiştir (Soyak, 2013). Tüm bu farkındalığa rağmen bilindiği üzere Türkiye’de turistik eylemler çoğunlukla deniz kıyılarında ve yazları yapılmaya devam etmektedir. Bu tercihler neticesinde taşıma kapasitesindeki aşımalar hem yerel halkı hem de çevresel değerleri hezeyana uğratmış ve uğratmaya da devam etmektedir (Cömert, 2002). Ancak, yenilenen ve güncellenen yaşam içerisinde çevresel değerlerin farkındalığı ve uluslararası politik algılardaki gelişimler Türkiye’yi sürdürülebilir turizm kapsamında birçok güncel stratejiye yönlendirmiştir. Türkiye, uluslararası turizmde gelişen yeni trendleri takip etmek ve turistleri mevcut turizm dışındaki turizm kollarına teşvik etmek için 2007 yılında Türkiye için bugüne kadarki en önemli sürdürülebilir turizm politikası olan “Türkiye Turizm Stratejisi - 2023” isimli stratejiyi ortaya koymuştur. Bu stratejide özellikle doğa temelli alternatif turizm türleri ve özel ilgi turizm türleri hedef alınmış ve bu doğrultuda çeşitli eylem planlarının hayata geçirilmesi hedeflenmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). Türkiye için bir diğer önemli sürdürülebilir turizm stratejisi ise TGA’nın dünyadaki en önemli çevre ve sürdürülebilirlik platformu olan Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) ile ortaklık imzası atmasıdır (TGA). Bu imza ile GSTC’nin oluşturduğu tüm kriterler hiçbir değişim ve dönüşüme uğramadan, “Türkiye Sürdürülebilir Turizm Endüstri Kriterleri” yani, TR-I adıyla kabul edilmiştir (TGA & GSTC, 2022). Atılan bu adımlar doğrultusunda Türkiye’de turizm endüstrisindeki ekonomik ve sosyal faydaların geliştirileceği, ekosistemin, çevrenin, kültürel değerlerin ve doğal kaynakların korunacağı ve aşırı kirliliğin azaltılarak mevcut kaynakların muhafaza edileceği ifade edilmiştir (TGA & GSTC, 2022). Bir başka sürdürülebilir turizm kapsamına dahil edilebilecek olan uygulama ise Akdeniz ve Ege bölgelerinde yürürlüğe konulan Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi (ATAK) projesidir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). Ancak, bu proje

Akış’a (1999) göre Akdeniz ve Ege bölgesinde turizm kaynaklı oluşan çevre sorunlarına kesin bir çözüm niteliği taşımamaktadır. Ayrıca, Dünya Ekonomik Forumu’nun (WEF) yayınlamış olduğu “Seyahat ve Turizm Geliştirme Endeksi: Sürdürülebilir ve Dirençli Bir Gelecek İçin Yeniden İnşa” isimli raporda; Türkiye, 2019 yılından bu yana %1,3’lük büyüme ile 140 katılımcı ülke arasından 45. sırada yerini almıştır (WEF, 2021). Yayımlanan bu raporun sonuçları her ne kadar olağanüstü görünmese de son 30 yıl içerisinde Türkiye’nin, kitle turizmi gibi sürdürülebilir turizme kontrast turistik kollardan sıyrılma çabasıyla alternatif turizm ve/veya özel ilgi turizmi gibi daha çevre dostu ve sürdürülebilirlik yanlısı turistik kollara yönelik stratejiler benimsediğini kanıtlar niteliktedir (Demirbulat & Dinç, 2017).

1.4. Glamping Turizmi

Turizm endüstrisi, talep gördüğü günden bu yana insanların ihtiyaçları ve mevcut durumun koşulları doğrultusunda istikrarlı ve çok yönlü bir gelişim göstermektedir. Bu süreçte sürdürülebilirlik çerçevesinde alternatif ve doğa temelli çok çeşitli turizm türü de geliştirilmiştir. Her geçmiş gelişim zamanının fütüristik bir eylemi olarak kabul edilmese de kamp turizmi, turizm endüstri içerisindeki geçmiş bazı fütüristik eylemlerden biri olarak kabul edilebilir. Bu turizm türü, doğayı ve bireyselliği temel alan turizm türlerinin, özellikle Covid-19 salgını sonrasında ve günümüzdeki dikkat çekiciliğinin en önemli örneğidir. Ancak, kampçılık herkes tarafından tercih edilen bir turizm çeşidi değildir. Çünkü kampçılık genel olarak doğayla, geçmişte yaşayan insanların bütünleştiğine benzer bir biçimde bütünleşmeyi gerektirir dolayısıyla kamp sahasında kampçılar, doğadan gelebilecek tehlikelerle, konfor eksikliğiyle, güvenlik sorunuyla vb. birçok problemle doğrudan karşı karşıyadırlar (Aksöz vd., 2020). Kampçılık turizmi, kendi içinde gelişim göstererek bu tarz ihtiyaçlara da hitaben farklı türlere ayrılmıştır. Bu ayrımlardan birisi de glamping turizmidir.

Glamping turizmi, ingilizce “glamorous” ve “camping” sözcüklerinin harmanlanması ile isimlendirilen, lüks, gösteriş ve kamp ifadelerinin eylemsel birleşiminden oluşan bir kampçılık türüdür (Brooker & Joppe, 2013). Glamping turizmini kampçılıktan ayıran en önemli özellik, konfor ve lüks kavramlarının doğal alanlarda çeşitli kamp konseptleriyle sunulmasıdır (Sakacova, 2013). Bir başka algıya göre ise glamping turizmi, 5 yıldızlı otellerde konaklamaktan sıkılan turistlere, çeşitli dış mekân etkinliklerinin yapılabildiği, alışılan konfordan vazgeçmeye gerek olmadan konaklanabilen, yüksek gelirli ve entelektüel

yapıdaki turistik kesimle bir arada olunabilen ve konsept olgular kapsamında bir tasarımcı tarafından tasarlanıp doğada konumlandırılan lüks çadır turizmidir (Urdal & Uğurlu, 2016). Özellikle salgın sonrası süreçte yeni bir turizm türü olmamasına rağmen glamping turizmi eskiye nazaran daha yoğun tercih edilen ve çağcıl olarak adlandırılan bir turizm türü olarak kabul görmeye başlamıştır (Ergüven vd., 2015).

1.4.1. Glamping Turizminin Tarihsel Gelişimi

Glamping turizmi, isimsel olarak turizm endüstrisinde yer alan çağcıl bir turizm trendi olarak bilinmektedir. Özellikle, 20. yüzyılın son çeyreğinde burjuva kesimin Afrika kıtasına yaptıkları safari turlarında, geceleri vahşi doğanın içerisinde itibarlarından ve konforlarından ödün vermeden kalabilecekleri özel konaklama alanlarına duyulan ihtiyaç ile başlamıştır (Boscoboinik & Bourguard, 2011). Söz konusu burjuvazi kesimin Avrupalı ve Amerikalı gezginlerden oluştuğu ve onların Afrika halkına göre lüks sayılabilecek ihtiyaçları doğrultusunda kampçılığın evrildiği düşünülmektedir (Aksöz E. vd., 2020). Tüm bu bilgiler ışığında kökeni Afrika’da başlayan glamping turizminin, Dünya haritası içerisinde Asya, Okyanusya, Kuzey ve Güney Amerika, Orta Doğu ve Avrupa arasında sırayla yayıldığı da bilinmektedir (Boscoboinik & Bourquard, 2011).

İsimsel olarak yeni yeni kabul gören bu turizm trendi tarihi açıdan bakıldığında; atalarımızın göçebe yaşamlarını sürdürdükleri “Oba” ları, Kızılderililerin kaldıkları “Tipi” leri, Kırgızların kaldığı “Boz üy” leri, Moğolların kaldığı “Ger” leri ve güncel yaşamda özellikle Karadeniz bölgesinde olduğu gibi köy evlerini anımsatmaktadır (Erdem vd., 2018). Ayrıca, Türk tarihinin geçmişine bakıldığında da Osmanlı İmparatorları ve rütbelileri o dönem için bir evde ihtiyaç duyulan her türlü konforu ve lüksü, seferlerde ve av için kurdukları çadırlarda bulundurmaktaydılar. Algısal olarak bahsi geçen tüm bu konaklama türleri kampçılık ile glamping arasındaki geçişi sağlayan geçmiş temelli imitasyonlardır. Dolayısıyla, glamping turizmi yalnızca isimsel olarak modern bir turizm trendi olarak kabul görmüştür (Petrusa & Vlahov, 2019). Günümüzde ise geçmişin aksine glamping turizmi küresel ölçekte gerçekleşen ekonomik krizlerden, pandemiden ve doğaya olan ihtiyaçtan kaynaklı günbegün talep oranı artan doğayı temel alan bir turizm türü haline gelmiştir (Henriques, 2016). Kısacası tüm bu sorunlar, glamping turizmi gibi doğayı temel alan ve farklılık sunan turizm pazarlarına yönelişi artırmaktadır. Çünkü glamping turizmi, sabit ve

garantici bir yapıdan ziyade kendini sürekli güncelleyebilen, farklı turistik kitlelerin benzersiz taleplerine karşılık verebilen bir yapıya sahiptir (Korkmaz, 2022).

1.4.2. Glamping Konaklama Çeşitleri

Glamping turizmi, basit kamp çadırlarından yola çıkılarak çeşitlendirilen; kendi içinde bir tasarımcının hayal gücüne dayalı olarak tasarlanan lüks ve konforlu konaklama sahaları barındıran bir turizm türüdür. Glamping turizminin sınırlandırılmayan çeşitliliği, evrensel olarak yoğun etkileşim alan bazı web sayfaları tarafından listelenmiştir (Tablo 2). Bu çeşitlilik ülkeden ülkeye veya bölgeden bölgeye göre değişim gösterebilir.

Tablo 2. Glamping turizmi konaklama çeşitleri (Glamping Hub (GH) ve Glamping.com (G) sitelerinden alınan veriler kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)

GH ve G'nin Ortak Yayınladığı Glamping Konaklama Çeşitleri			G'nin GH'den Farklı Yayınladığı Glamping Konaklama Çeşitleri		
1	Kabin		1	Çadırlı Kabin	
2	Tipi		2	Çan Çadır	
3	Yurt		3	Hobbit Evler	
4	Safari Çadırı		4	Doğa Evleri	
5	Kubbe		5	Yüzen Ev	
6	Ağaç Ev		6	Özel Tasarım	

Tablo 2.'nin devamı

GH ve G'nin Ortak Yayınladığı Glamping Konaklama Çeşitleri			G'nin GH'den Farklı Yayınladığı Glamping Konaklama Çeşitleri		
7	Karavan - Römork		7	Tiny House	
8	Küpler - Bölme		8	Kabotaj	
9	Kulübe		9	İglo	
GH'nin G'den Farklı Yayınladığı Glamping Konaklama Çeşitleri					
1	Ahır Çiftlik		2	Loca	

1.4.3. Glamping Turizminin Talep Kitlesi

Turizm endüstrisi, kaba bir ayrımla kitlesel açıdan gelenekselci ve modern turist olarak 2 farklı karaktere ayrılabilir. Kolayca gözlemlenebilecek olan bu ayrımında modern turistler gelenekselci turistlerin aksine kitle turizm destinasyonlarından farklı olarak yenici alternatif turizm destinasyonları aramaktadırlar. Kitle turizmini tercih eden turistlerin demografik yapısı, bu kitlenin dışında kalan turistik kesime kıyasla oldukça homojenik bir dağılım göstermektedir. Ancak, alternatif turizm türlerine yönelen turistlerin satın alma gücü, doğaya, topluma ve geleceğe karşı bilinçleri bahsi geçen kesime göre daha yüksektir (Barišic vd., 2019a). Dolayısıyla modernize olan bu turistik kesim, glamping turizmi gibi doğayla harmanlı, konforlu, huzurlu, alışılmışın dışında ve sürdürülebilir bir turizm türünü tercih etmeye daha yatkındır (Barišic vd., 2019b). Tarihi açıdan bakıldığında da glampingin ortaya çıkışında soylu ve elit bir kesimin etkisinin olduğu bilinmektedir. Kısacası, glamping turizmi kitle turizminin aksine homojen bir demografik yapıya değil daha seçkin ve düzenli bir turistik profile sahiptir.

Glamping turizmini tercih eden ve tatillerini bu doğrultuda değerlendiren turistler 2016 yılında Oxford sözlüğüne eklenen “glamper” ifadesiyle isimlendirilmektedir (Dent, 2016). Ancak, bu ifadenin tıpkı “glamping” ifadesinde olduğu gibi Türkçe sözlükte henüz bir karşılığı bulunmamaktadır. Bunun temel sebebi glamping turizminin ve kavramsal detaylarının hala profesyonel alanyazında yeterince bilinmemesi ve yeni yeni bilinen bir turizm trendi olmasıdır. Ancak elbette ki bazı betimlemeler yapılarak bu ifade açıklanabilir. Sakáčová’ya (2013) göre; glamperlar motivasyonlarını, doğada unutulmaz deneyimler yaşayarak, açık havada vakit geçirerek ve bakir doğanın deneyimlenmemiş manzaralarında su, rüzgâr, kuş vb. biyotik sesleri dinleyerek karşılayan bir turistik kitledir. Bir diğer tanımlamada ise glamperlar, günlük yaşamın stresinden uzak durmayı, kamp ve karavan turizmini, doğanın içerisinde bulunmayı, lüksü, konforu, macerayı ve bağımsızlığı tercih eden özgürlükçü ruhlardır (Birdir vd., 2015).

Walter (2014) ve Ergüven vd. (2015)’e göre geniş bir yelpazeye sahip glamping turizmini tercih eden turistler hakkında bazı ortak özellikler bulunmaktadır. Bunlar;

- Mali durumu yüksek olan aile ve/veya çiftler,
- Sağlığı önemseyen ve bunun sürdürülebilirliğini önemseyerek yaşayanlar,
- 50 yaş ve üzerindeki,
- Doğayla bütünleşmeyi seven fakat, konforundan ve lüksünden ödün vermek istemeyenler,
- Kamp malzemesi gibi ağır yüklerle seyahat etmek istemeyenler,
- Kitle turizm bilincinden hoşlanmayan ve alternatif turizm türleri arayanlar,
- Özgür ruhlu, yeniliklere açık ve bunları deneyimlemeye talip bireylerdir.

Bahsi geçen kesim günümüz şartlarında bilinen bir kitle olmasına rağmen gelecekte bu özellikler değişim gösterebilir. Walter’a (2014) göre tercih edenlerin çoğunluğu ekonomik açıdan iyi kazanıma sahip entelektüel bireylerdir. Ancak, glamping turizmini tercih eden her birey ekonomik olarak yüksek gelir düzeyine sahip olmak zorunda değildir.

1.4.4. Dünya’da ve Türkiye’de Önemli Glamping Destinasyonları

Turizmde destinasyon seçimi finansal kapasitenin yanı sıra görsel ve rekreatif aktivite çeşitliliğine de bağlıdır. Temelde bu özellikler çevre, destinasyonun imajı, turistik aktivite kalitesi, kültürel ortaklıklar, alışveriş mekânları, bölgenin meteorolojik durumu, bölgenin

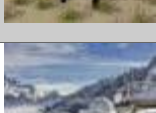
konumu, her türlü yaş aralığına yönelik aktivite uygunluğu ve konaklama kalitesi gibi çeşitlilikler barındırmaktadır (Yıldırım & Erkıılıç, 2019). Turizmden farklı olarak glamping turizminde ise oluşturulan destinasyonlarda temel içgüdü, glamperın motivasyonu doğrultusunda işletmeler tarafından konfor ve hayal gücünün başka mekân ve kavramlarla sentezlenmesiyle gerçekleşmektedir (Andrey vd., 2014). Bu sentezleri gerçekleştiren turizm işletmeleri için Türkiye’de, T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan “Lüks Çadır Tesisleri Nitelikler Yönetmeliğı” mevcuttur. Bu yönetmeliğı göre glamping destinasyonu olarak belirlenen bir sahada lüks çadır kurulacağı zaman öncelikli niteliklerden bazıları:

- Çevre dostu ürün kullanımı,
- Lüks ve konforlu konaklama imkânı sağlanması,
- Tesisin zeminin olduğı bölgede geçirgen zemin malzemesi seçimi,
- Açık alanda ahşap ve/veya metal malzeme kullanım izni,
- Yenilenebilir enerji kaynak kullanımı,

bunlardır (Resmî Gazete, 2022). Bahsi geçen yönetmelik, doğal dokuya hasar vermeden, mümkün olduğunca doğayla eş gidebilecek bir mekân oluşturulması üzerine kurgulanmıştır. Türkiye kapsamında belirtilen tüm bu nitelikler dünyadaki başka ülkelere göre değişim gösterebilir. Ancak, ortak niyetin doğanın sürdürülebilirliğı üzerine kurulması nedeniyle oluşturulacak olan glamping destinasyonlarında benzer beklentiler ve yönetmelikler kabul görebilir.

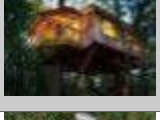
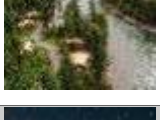
Turizm endüstrisinde bir destinasyonun imajı, destinasyonun benzersiz ve/veya özel olmasıyla ve turistik profilin taleplerine stratejik olarak karşılık vermesiyle ilişkilidir (Laws vd., 2002). Glamping turizminde her ne kadar keskin bir çerçeveye önemli destinasyonlar belirlenmemiş olsa da glamping üzerine kurulu web sitelerinde belirtilen ve önemli olarak kabul gören bazı glamping turizm destinasyonları bulunmaktadır. Bu doğrultuda, Budget Air’a (2023) göre önemli olarak kabul edilen ve talep oranı yüksek olan 21 glamping destinasyonu Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Budget Air’a göre dünyadaki önemli glamping destinasyonları (Budget Air verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)

No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel	No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel
1	Al Maha	Dubai (UAE)		12	Ithaca by Firelight	New York (ABD)	
2	Buubble Hotel	İzlanda		13	Natra Bintan	Endonezya	
3	Camp Navaro	Kaliforniya (ABD)		14	Nightfall Camp	Avusturalya	
4	Ceridwen Centre	Birleşik Krallık		15	Nomade Tulum	Meksika (ABD)	
5	Clayoquot Wilderness Lodge	Kanada		16	Scarabeo Camp	Fas	
6	Four Seasons Tented Camp	Tayland		17	Singita Mara River Camp	Tanzanya	
7	Garden Village	Slovenya		18	Spicers Canopy Eco Lodge	Avusturalya	
8	Highland Park Resort	Endonezya		19	Tanakita	Endonezya	
9	Hill Country Collective Retreat	Kolorado (ABD)		20	Tanda Tula Safari Camp	Afrika	
10	Hintok River Camp	Tayland		21	Whitepod Eco-Luxury Hotel	İsviçre	
11	Hoshinoya	Japonya					

Bir diğer kaynak olan Oprah Daily'ye (2021) göre ABD'de önemli olarak kabul edilen 15 glamping destinasyonu Tablo 4'te listelenmiştir.

Tablo 4. Oprah Daily'ye göre ABD'deki önemli glamping destinasyonları (Oprah Daily verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)

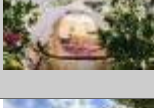
No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel	No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel
1	Ascheville Glamping	Kuzey Karolina		9	Little Raccoon Key	Georgia	
2	Borealis Basecamp	Alaska		10	Mendocino Grove	Kaliforniya	
3	Camp Sarika	Utah		11	Sandy Pines Campground	Maine	
4	Collective Governor's Island	New York		12	The Castle House Estate	Kaliforniya	
5	Conestoga Ranch	Utah		13	The Mohicans	Ohio	
6	Eastwind	New York		14	The Resort at Paws Up	Montana	
7	Getaway House	Boston		15	Under Canvas	Montana	
8	Huttopia White Mountains	New Hampshire					

Son olarak Venue Report'a (2018) göre ise dünyada önemli olarak kabul edilen 49 glamping destinasyonu Tablo 5'te listelenmiştir.

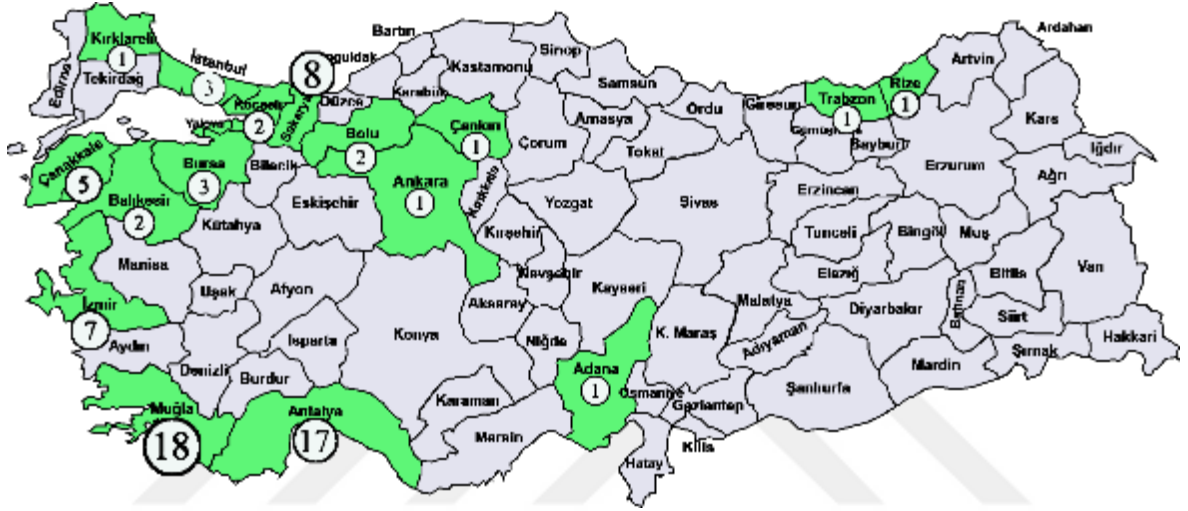
Tablo 5. Venue Report’a göre dünyadaki önemli glamping destinasyonları (Venue Report verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)

No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel	No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel
1	Al Maha	Dubai (UAE)		13	Jack's Camp	Botswana	
2	Autonomous Tent	Kaliforniya (ABD)		14	Karijini Eco Retreat	Batı Avusturalya	
3	A-Z West	Belçika		15	Longitude 131	Avusturalya	
4	Bella Solviva	Michigan (ABD)		16	Merzouga Luxury Desert Camp	Fas	
5	Buubble	İzlanda		17	Mile End Glamping	Avusturalya	
6	Camp Navarro	Kaliforniya (ABD)		18	Nomade Tulum	Meksika (ABD)	
7	Camp Orenda	New York (ABD)		19	Paperbark Camp	Avusturalya	
8	Camp Wandawega	Wisconsin (ABD)		20	Playa Viva	Meksika (ABD)	
9	Campera Hotel	Meksika (ABD)		21	Rolling Huts	Washington (ABD)	
10	Chaa Creek	Karayıpler (ABD)		22	Sandat Glamping Tents	Endonezya	
11	Chada Katavi	Tanzanya		23	Scarabeo Camp	Fas	
12	Clayoquot Wilderness Lodge	Kanada		24	Singita Explore	Tanzanya	

Tablo 5'in devamı

No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel	No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel
25	Collective Sonoma	Kaliforniya (ABD)		38	Singita Mara River Tented Camp	Tanzanya	
26	Cultus Lake Camp	Kaliforniya (ABD)		39	Sinya	Teksa (ABD)	
27	Desert Luxury Camp	Fas		40	The Highlands	Tanzanya	
28	Four Seasons Tented Camp	Tayland		41	The Holidays	Kaliforniya (ABD)	
29	Garden Village	Slovenya		42	The Ranch at Rock Creek	Montana (ABD)	
30	Gilbertsville Farmhouse	New York (ABD)		43	The Resort at Paws Up	Montana (ABD)	
31	Great Spirits Ranch	Kaliforniya (ABD)		44	The Vail Collective	Kolorado (ABD)	
32	Green Acres	Teksa (ABD)		45	The Yellowstone Collective	Montana (ABD)	
33	Harmony Glamping Tulum	Meksika (ABD)		46	Ventana INN&SPA	Kaliforniya (ABD)	
34	Hintok River Camp	Tayland		47	Whitepod	İsviçre	
35	Hive	Boston		48	Yurt Goblin Valley	Utah (ABD)	
36	Hoshinoya	Japonya		49	Zuma Sanctuary	Kaliforniya (ABD)	
25	Ithaca By Firelight	New York (ABD)					

Dünya’da önemli olarak kabul edilen çeşitli glamping destinasyonları Tablo 5’te listelenmiştir. Ancak, tüm bu glamping destinasyonları incelendiğinde Türkiye hiçbir listede yer almamaktadır. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri Türkiye’deki glamping destinasyonlarının diğer birçok ülkeye oranla sayısal olarak oldukça az olmasıdır. Bu doğrultuda, resmi olmamakla beraber Google Earth üzerinden tek tek aratılarak, Türkiye sınırlarında 73 adet glamping destinasyonu bulunmuştur (Şekil 9).

Şekil 9. Türkiye’de glamping turizm işletmelerinin kentler üzerindeki sayısal dağılımı (Google Earth (2023) üzerinden bulunan sonuçlar doğrultusunda hazırlanmıştır)

Bu destinasyonlar ağırlıklı olarak Türkiye’nin batısını ve spesifik olarak Muğla, Antalya, İzmir, Çanakkale gibi Türkiye’deki alternatif turizm ve/veya doğa temelli turizm trendlerinin yoğun ilgi gördüğü illere yayılmıştır (Şekil 9).

Son olarak ETS Tur tarafından hazırlanan bir çalışmada, çoğunluğu Muğla’da olmak üzere, Türkiye’de önemli olarak kabul edilen 10 glamping destinasyonu da Tablo 6’da listelenmektedir. Bu destinasyonlar ETS Tur’a göre, Türkiye’nin doğal alan bakımından zengin olduğunu ve doğa temelli bir turizm türü olan glamping turizmine uygun bir yapıya sahip olduğunu gösteren ve aktif olarak kullanımı sağlanan Türkiye’deki önemli glamping turizm destinasyonlarından bazılarıdır.

Tablo 6. ETS Tur'a göre Türkiye'deki önemli glamping destinasyonları (ETS Tur verileri kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)

No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel	No	Destinasyon Adı	Konum	Görsel
1	Perdue	Muğla		6	Bonjuk Bay	Muğla	
2	Adaperest	Çanakkale		7	Avalon Steppes	Muğla	
3	Cunda Fora Glamping	Balıkesir		8	Longosphere Glamping	Kırklareli	
4	Kocabahçe Glamping	Muğla		9	Club Amazon Bördübet	Muğla	
5	Chakra Beach	Muğla		10	Mola Glamping	Balıkesir	

1.4.5. Covid-19'un Glamping Turizmine Olan Yansımaları

Covid-19 salgını öncesinde açık havada konaklamaya ve kamp/karavan turizmine yönelik ilgi çok yoğun değildi (CCG, 2019). Açık havada konaklamaya uygun olmayan turistik kesim, tatil deneyimlerini çoğunlukla kitle turizmi veya kültür turizmi üzerinden değerlendirmekteydi. Covid-19 salgınının aniden ortaya çıkmasıyla birlikte devletlerin koyduğu kural ve kısıtlamalar hem turizm işletmelerinin çalışmalarını hem de turistik kesimin kaygı düzeylerini etkiledi. Dolayısıyla bu süreçte turizm endüstrisi durma noktasına geldi (Dolnicar & Zare, 2020). Salgının başlangıcında yapılan bir çalışmaya göre; turistlerin seyahat planlarında değişimler olacağı ve bu süreçte çoğu turistik eylemin iptal edileceğine yönelik öngörüler yapıldı (Nazneen vd., 2020). Bu öngörü kapsamında, turistik kesimin çoğunun planladığı seyahatleri iptal etmelerinin yanı sıra mümkün olduğunca bungalov, karavan, çadır, kiralık villa veya ev gibi kitlesel alanlardan uzak, daha bireysel tatil odaklı tercihlere yöneldikleri de gözlemlendi (UNWTO, 2021). Pandeminin oluşturduğu tüm derin

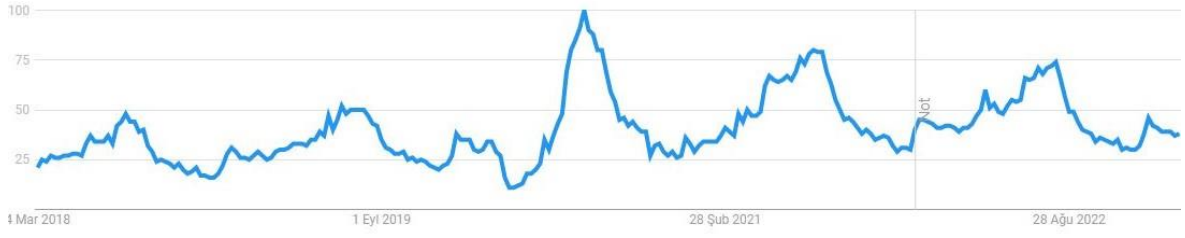
algılar, toplumlarda kalabalıktan kaçınma isteğini artırırken aynı zamanda turistik kesim için de bir tatilden beklenebilecek her türlü konfor alanın açık havada yaşanmasına yönelik isteği de çoğunlukla artırdı (Wang & Ackerman, 2019). Tüm koşullar bir araya toparlandığında, bir turistin pandemi sürecinden sonraki deneyim arzusunun açık hava, yenilik, konfor, fiziki mesafe ve hijyen gibi beklentiler üzerine kurulu olduğu aşikardır. Dolayısıyla, tüm bu beklentileri 5 yıldızlı otel konforunda ancak, açık havada ve fiziksel mesafeye uygun olarak glamping turizmi yoğunlukla karşılamaktadır.

Glamping turizmi, salgın öncesinde belirli bir alıcı tarafından tercih edilen lüks tatil algısı içerisinde olduğu için yaygın veya bilinen bir turizm kolu değildi (Gerenaz & Yılmaz, 2022). Ancak, salgın sürecindeki koşullar aktif eğlence turizmini tercih eden turistleri glamping turizmine yönlendirdi (Craig, 2020). Craig & Karabas (2021) tarafından yapılan bir çalışmaya göre; 2019 yılında glamping turizmi %21,4 oranında tercih edilirken salgın sonrası süreçte %45,9 oranında tercih edilmeye başlandı. Google Trends arama motoruna göre ise “glamping” ifadesinin aratılması salgın öncesine kıyasla, salgın sürecinde ve sonrasında ciddi oranda artış gösterdi. Arama sonuçları dünya genelinde başta Slovenya olmak üzere sırasıyla İrlanda, Birleşik Krallık, Kolombiya ve Yeni Zelanda’da yoğunluk gösterdi (Şekil 10). Türkiye ise bu listenin 42. sırasında yer aldı.

Şekil 10. Dünyada bölgelere göre “glamping” ifadesinin aratılma yoğunluğu ve en çok aratan ülkeler (Google Trends, 2023)

Ayrıca “glamping” ifadesinin aratılması tam olarak Covid-19 salgınının tüm dünyaya yayıldığı süreçte yani; 2020 yılında hızla ivme kazanmaya başladı (Şekil 11).

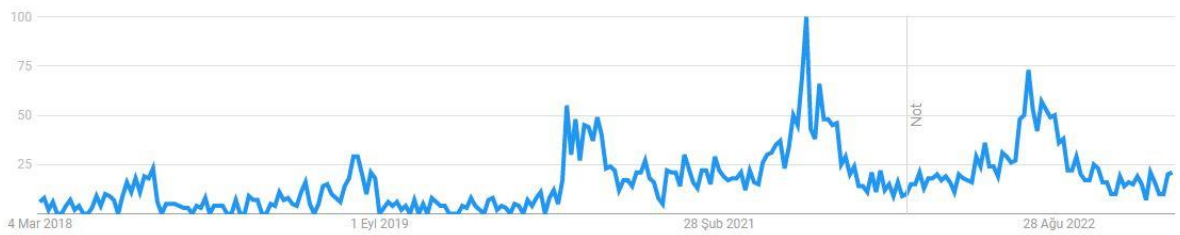
Şekil 11. Dünyada son 5 yılda “glamping” ifadesine gösterilen ilgi grafiği (Google Trends, 2023)

Arama motorunda Türkiye için illere göre bir sınırlama oluşturulduğunda ise başta Kırklareli olmak üzere sırasıyla Muğla, Çanakkale, İzmir ve Balıkesir illerinde yoğun olarak “glamping” ifadesinin aratıldığı görülmektedir (Şekil 12). Bu çalışmanın araştırma bölgesi olan Trabzon ili ise arama motorunda belirtilen 22 il arasında bulunmamaktadır.

Şekil 12. Türkiye’de illere göre “glamping” ifadesinin aratılma yoğunluğu ve en çok aratılan şehirler (Google Trends, 2023)

Şekil 13’te Türkiye, dünyadan farklı olarak 2020 yılında ortalama bir ivmeyle artış göstermiş ancak, asıl yükselişini 2021 yılının ilkbahar aylarında gerçekleştirmiştir.

Şekil 13. Türkiye’de son 5 yılda “glamping” ifadesine gösterilen ilgi grafiği (Google Trends, 2023)

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal

Araştırma alanı Trabzon ili ile sınırlıdır. Araştırmanın kapsamlı materyallerini yerel halk ve turizm işletmeleri oluşturmaktadır. Özellikle, Rus ve Arap turizminin yoğun olduğu Trabzon ili, glamping turizminin uygulanabilmesi için doğal kaynak, doğa, fiziki mesafe uygulanabilirliği ve turistik olanaklar açısından oldukça uygun bir bölgedir.

Çalışmanın bütüncül olarak algılanabilmesi için; güncel ve uluslararası istatistiksel veriler, SUS-TAS ölçeği, sürdürülebilirlik kavramı, Covid-19 salgını, katılımcı yaklaşım anlayışı ve glamping turizmi konularını tanımlayan yerli – yabancı çok çeşitli kaynaktan yararlanılmıştır. SUS-TAS ölçeğinin daha önce kullanıldığı ve/veya benzer içeriğe sahip yerli ve yabancı çalışmalar dikkatle incelenmiştir.

Trabzon ilinden rastgele seçilen yerel halktan 102 kişiye anket yapılmıştır. Turizm işletmeleri için ise Trabzon Turizm İşletmecileri ve Seyahat Acenteleri Derneği'nin (TİSAD) yönlendirmiş olduğu glamping ile ilişkili işletmeler ve Trabzon merkez, Akçaabat, Uzungöl gibi Trabzon'un turistik açıdan daha yoğun bölgelerindeki 150 turizm işletmesi ziyaret edilmiştir. Ancak, tüm bu ziyaretlerden yalnızca 59 katılım sağlanabilmiştir. Bu kapsamda toplamda 161 katılımcıya SUS-TAS ölçeği tabanlı anket uygulanmıştır.

2.2. Yöntem

Araştırmada, Choi ve Sırakaya (2005) tarafından oluşturulan SUS-TAS ölçeğinin Ayazlar (2016) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş halinden yararlanılmıştır. Orijinal SUS-TAS ölçeği 7 faktör ve 44 ifadeden oluşmaktadır. Ancak, bu çalışmada orijinal ölçekten yararlanılarak oluşturulan ankete Covid-19 ve glamping ile ilişkili 12 ek ifade daha eklenmiş ve mevcut 44 ifade tez çalışmasının içeriğine yönelik değiştirilmiştir. Çalışmadaki anket soruları 5'li likert sistemi kullanılarak hazırlanmıştır. 5'li likert sistemi: “Kesinlikle katılıyorum (1)”, “Katılıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılmıyorum (4)” ve “Kesinlikle katılmıyorum (5)” olmak üzere 5 adet farklı ifade bildiriminden oluşmaktadır.

Anketin ilk bölümü demografik yapıyı ölçmek için; “cinsiyet”, “yaş”, “gelir”, “meslek” ve “eğitim düzeyi” sorularıyla şekillendirilmiştir. Yerel halk için 5 demografik sorunun tamamı, turizm işletmeleri için ise “meslek” sorusu dışındaki diğer 4 demografik

soru sorulmuştur. Diğer bölümlerde ise SUS-TAS içerisinde bulunan “Algılanan Sosyal Maliyetler”, “Çevresel Sürdürülebilirlik”, “Uzun Dönemli Planlama”, “Algılanan Ekonomik Faydalar”, “Toplum Merkezli Ekonomi”, “Ziyaretçi Memnuniyeti” ve “Topluluk Katılımı” başlıkları kullanılmıştır. Bahsi geçen başlıklar anket uygulama sürecinde kullanılmış olup veriler toplandıktan sonra AFA sonuçları doğrultusunda tekrardan düzenlenmiş ve isimlendirilmiştir.

Çalışmada % 95 güvenilirlik ve % 5 hata payı dikkate alınarak yerel halka uygulanacak örneklem büyüklüğü için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Aksu vd., 2017; Kiper & Öztürk, 2011; Uzun, 2005; Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004);

$$n \geq \frac{N \times t^2 \times p \times q}{N \times m^2 + t^2 \times p \times q}$$

N: Toplum büyüklüğü (807.903)

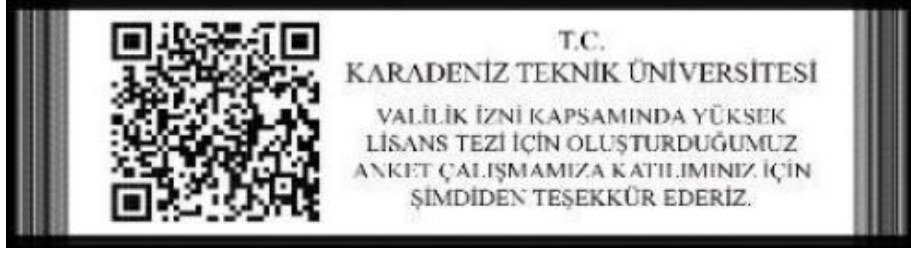
t: Güven katsayısı (1,96) (%95 güvenilirlik)

m: Kabul edilen örneklem hata yüzdesi (%10)

p: Ölçülmek istenen özelliğin ana kütlede bulunma oranı olasılığı (0,7)

q: Ölçülmek istenen özelliğin ana kütlede bulunmama oranı (0,7)

Bu kapsamda anket çalışması için yerel halktan rastgele 100 katılımcı sağlanması hedeflenmiştir. Anket sorularının yerel halk için olanlarının 40 tanesi yüz yüze ve 60 tanesi online olarak tamamlanmıştır. Ayrıca, turizm işletmeleri için de Trabzon Turizm İşletmecileri ve Seyahat Acenteleri Derneği'nden (TİSAD) glamping ile ilişkili bilgi ve tecrübe aktarabilecek 50 işletme temin edilmiştir. Turizm işletmeleri için ise QR Kod içerikli kartvizitler oluşturulmuştur (Şekil 14). Ardından 50 adet turizm işletmesi ziyaret edilerek bu işletmelerde çalışan 59 katılımcıya Şekil 14'teki QR kodlu kartvizitler ile çevrimiçi anket uygulanmıştır.

Şekil 14. Turizm işletmeleri QR kodlu anket kartviziti

Çalışmadaki anketler yerel halk ve turizm işletmelerine, Mayıs – Temmuz 2023 tarihleri arasında uygulanmıştır. Toplamda 161 adet anket verisi toplandıktan sonra yerel halka yapılan anketlerden 2 tanesi soruların tamamı doldurulmadığı için ve turizm işletmelerinden 4 tanesi, dikkatsiz ve soruları eksik doldurdıkları için iptal edilmiştir. Ancak daha sonrasında yerel halktan rastgele seçilen 2 katılımcıya tekrardan anket uygulanmıştır. Böylelikle, Trabzon ilindeki yerel halk ve turizm işletmelerinden Covid-19 salgını sonrası glamping turizmine yönelik yaklaşımların belirlenebilmesi için gerekli veriler elde edilmiştir.

Her iki paydaştan da ayrı ayrı toplanan veriler çeşitli analizlerden geçirilmiştir. Bu analizler ölçek yapısının kullanılabilir bir çerçeve içerisinde şekillenmesi için gereklidir. Yerel halk ve turizm işletmelerinden ortak bir ölçek ile elde edilen veriler farklı ölçek yapıları geliştirmesi beklendiğinden ayrı ayrı analiz edilmiştir. Ancak, ayrı ayrı analiz edilen anket verileri aynı analiz sürecinden geçmiştir.

Her iki çalışmaya ait demografik dağılımları belirlemek için frekans analizi kullanılmıştır. Yerel halk ve turizm işletmelerinden toplanan anket verilerinin faktör yapısını ölçmek amacıyla da “Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)” uygulanmıştır. Ancak, çalışmanın faktör analizine yönelik uygunluğunu ölçebilmek için öncelikle “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)” ve “Barlett” testleri kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2010). KMO değeri için 0,600 ve üzeri çalışmanın faktör analizine uygun olduğunu gösterirken Barlett testi için $P < 0,05$ ifadesi çalışmanın anlamlı olduğunu göstermektedir (Pullant, 2001). Orijinal ölçekte bulunan 44 ifade çalışmaya eşlemeli olarak yeniden düzenlendiği için çalışmadaki faktörler ve ifadeler arasında yeni bir korelasyon oluşmuştur. Dolayısıyla, çalışmada kullanılan SUS-TAS ölçeğinde bu faktör ve ifadeler arasındaki ilişkiyi ölçmek için AFA kullanılmıştır (Bandalos & Finney, 2010). AFA’nın ardından ölçek içeriğindeki 7 faktör ve 56 ifade yerel halk için yapılan ankette 7 faktör 37 ifadeye; turizm işletmeleri için yapılan ankette 7 faktör 37 ifadeye

dönüşmüştür. Yerel halk ve turizm işletmeleri için oluşan benzer faktör ve ifade sayısı içerik ve korelasyon yapısı açısından birbirinden farklıdır.

Çalışmanın iç tutarlılığını ölçmek için, en yaygın kullanılan istatistiklerden biri olan Cronbach alpha tercih edilmiştir. Cronbach alpha değerleri Uzunsakal ve Yıldız'ın (2018) çalışmasına göre;

- 0.00 ile 0.40 arasındaki değerler güvenilir değildir.
- 0.40 ile 0.60 arasındaki değerler düşük güvenilirliğe sahiptir.
- 0.60 ile 0.80 arasındaki değerler oldukça güvenilir kabul edilmektedir.
- 0.80 ile 1.00 arasındaki değer ise yüksek güvenilirliğe sahiptir.

şeklinde yorumlanmaktadır.

Güvenilirlik değerlerinin sağlanmasının ardından anket verilerine normal dağılım analizi uygulanmıştır. Normal dağılım analizi, bir çalışmanın çan eğrisi modeline yakınlığını ve çalışmada toplanan verilerin dağılım şeklini ölçen istatistiksel bir yöntemdir. Bu yöntem üzerinden çıkan sonuç tablolarında, normal dağılımın ölçümü için dikkat edilmesi gereken çeşitli istatistik değerleri vardır. Her iki paydaş için de örneklem büyüklüğünün 50'nin üzerinde olmasından kaynaklı olarak normal dağılım analizinde öncelikli olarak Kolmogorov-Smirnov'a ait değerler dikkate alınmıştır (Uysal & Kılıç, 2022). Normal dağılmayan verilerin kıyaslama analizlerinde non-parametrik testlerden olan Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis-H analizleri uygulanırken normal dağılım gösteren verilerin analizinde parametrik testlerden olan Tek yönlü varyans analizi ve bağımsız grup t testleri uygulanmıştır.

Tüm bu anket verileri IBM SPSS Statistics 27 programında detaylı olarak analiz edilmiş ve ortaya çıkan tüm sonuçlar bulgular kısmında detaylı olarak incelenmiştir.

2.2.1. Araştırmanın Amacı

Tez çalışmasında mevcut en önemli paydaşlar yerel halk ve turizm işletmeleri olarak belirlenmiştir. Her iki paydaşın doğa temelli turizm türlerinden biri olan glamping turizmine tutum ve tavrı sürdürülebilirliği uzun vadede sağlamak amacıyla önemli bir noktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı: Yerel halkın ve turizm işletmelerinin COVID-19 salgını öncesi ve sonrası glamping turizmine yönelik tutumlarının tespiti ve bu tutumlar doğrultusunda iki paydaşın bakış açılarının objektif olarak irdelenmesidir. Bir diğer amaç

ise Covid-19 salgını gibi aniden ortaya çıkabilecek olası riskli durumlarda toplumların turistik ve doğal kaynak açısından pozitif yönlü geliştirebilecekleri planlara, halkın ve turistik işletmelerin görüşleri doğrultusunda bir rehber altlık oluşturmaktır. Söz konusu amaçlar doğrultusunda, Trabzon ilinde SUS-TAS kullanılarak yerel halktan ve turizm işletmelerinden veriler toplanmış ve bu iki grubun glamping turizmine bakış açıları ölçülmüştür.

2.2.2. Anket Verilerinin Toplanması

Bu çalışmada, 5'li Likert sistem kullanılarak Trabzon il sınırları içerisinde yerel halktan 100, turizm işletmeleri ve turizm hakkında bilirkişilerden 59 olmak üzere toplamda 159 kişiye anket uygulanmıştır. Yerel halktan 40 kişiye yüz yüze anket formu ve 60 kişiye Google Form üzerinden çevrimiçi anket soruları yöneltilmiştir. Trabzon ilindeki ulaşım sağlanabilen turizm işletmelerine tek tek gidilerek yüz yüze fakat, QR Kodlu kartvizit kullanılarak çevrimiçi anket yapılmıştır. Ayrıca, turizm konusunda bilirkişilere Google Form anket linki gönderilerek çevrimiçi anket uygulanmıştır.

Anket verilerinin toplanmasında örneklem grubunun seçimi oldukça önemlidir. Bu çalışmanın örneklem grubunu ise Trabzon ilinde bulunan 18 yaş ve üstü yerel halk ve turizm işletmelerindeki rastgele katılımcılar oluşturmaktadır. Ek olarak, anket soruları özenle hazırlanmış olup katılımcıların doğru yanıtlar vermesi için açık ve anlaşılır olacak şekilde düzenlenmiştir.

2.2.3. SUS-TAS Modeli

2005 yılında Choi ve Sırakaya tarafından turizm planlamalarına rehber olması ve yerel halkın turizme yönelik tutumlarının ölçülmesi amacıyla SUS-TAS oluşturulmuştur. SUS-TAS, toplulukların sürdürülebilir turizme olan bakış açılarını anlamak, ölçmek ve geliştirmek için çok çeşitli çalışmalarda kullanılan çevre dostu algılar barındıran ve sürdürülebilirliği temel alan teorik bir ölçüm modelidir (Hsu vd., 2020).

Orijinal ölçeğin kriterleri oluşturulmadan önce yaklaşık olarak 159 ölçek maddesi incelenmiş ve sonrasında 7 ana başlık altında toplanan 44 madde geliştirilmiştir (Gürsoy vd., 2014). Bu başlıklar;

- Algılanan sosyal maliyetler (8)
- Çevresel sürdürülebilirlik (9)
- Uzun vadeli planlama (7)
- Algılanan ekonomik faydalar (7)
- Ziyaretçi memnuniyetinin sağlanması (5)
- Toplum merkezli bir ekonomi (4)
- Topluluk katılımını en üst düzeye çıkarmak (4)

olmak üzere 7 farklı içeriği ölçmektedir (Ayazlar, 2016).

Tüm bu maddeler turistlerin ve yerel halkın çevre dostu davranışlar sergilemesine, doğal kaynakların korunmasına, yerel halk ile turist arasındaki dengenin sağlanabilmesine, ekonomik faydacılığa, katılımcı yaklaşımın uygulanmasına ve çok yönlü kazanç sisteminin oluşturulabilmesine yönelik önemli detayları ortaya çıkartmaktadır. İlk kez ABD'nin Teksas eyaletinde 800 kişiye uygulanan SUS-TAS modeli, alanyazında farklı bölgelere ve çeşitli araştırmalara göre şekillendirilmiş ve değiştirilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. SUS-TAS geçerlilik doğrulama değişimleri (Ayazlar'ın (2016) çalışma verileri kullanılarak yeniden hazırlanmıştır)

No	Yazar	Tarih	Kullanılan Başlık Sayısı	Kullanılan Kriter Sayısı
1	Choi ve Sirakaya-Turk	2005	7	44
2	Sirakaya-Turk vd.	2008	7	33
3	Altıntaş	2010	5	28
4	Yu vd.	2011	7	27
5	Sirakaya-Turk ve Gürsoy	2013	5	20
6	Riberio vd.	2014	7	34
7	Zhang vd.	2015	7	20
8	Ayazlar	2016	7	18

3. BULGULAR

3.1. Yerel Halka Uygulanan SUS-TAS Ölçeği

Yerel halk için toplamda 100 adet anket verisi bulunmaktadır. Bu verilere, geçerlilik analizi, açıklayıcı faktör analizi, güvenilirlik analizi, normal dağılım testi, frekans dağılım analizi, parametrik ve non-parametrik analizler uygulanmıştır. Yapılan istatistik analizler 7 alt başlıkta incelenmiştir. Yerel halk için oluşturulan anketin gelişen son hali Ek Tablo.1’de verilmektedir.

3.1.1. KMO & Barlett Testi

Tablo 8’e göre 37 ifade için KMO değeri 0,750 ve Barlett test değeri ” $X^2=1941,414$; $P=0,00$ ” olarak bulunmuştur. Bu kapsamda çalışma AFA için uygundur.

Tablo 8. Yerel halk için KMO & Barlett testi

KMO Örneklem Yeterlilik Ölçütü	Barlett'in Küresellik Testi		
	X^2	SD	P
0.750	1941,414	666	0,000

X^2 : Ki-kare
SD: Serbestlik Derecesi
P: Anlamlılık Değeri

3.1.2. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Faktörlerin birbiriyle ilişkili ve bağlantılı olduğu düşünüldüğünden, daha güçlü bir faktör dağılım tablosu elde etmek amacıyla analizde “direct oblmin” döndürme tekniği kullanılmıştır.

Analizde direct oblmin eğik döndürme yöntemi kullanıldığından “pattern matrix” tablosu incelenmiştir. Belirlenen teknikler doğrultusunda ortaya çıkan tabloda faktör yükü 0,30 altında kalan 3 ifade sırayla analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Bahsi geçen tabloda birden fazla faktöre dağılan ve/veya yük değerleri arasında 0,10’dan daha az fark olan ifadeler de sırasıyla analizden çıkarılmış ve çıkarılan her ifadenin ardından analiz

tekrarlanmıştır. Bu süreç sonucunda sınırlandırılan 7 faktöre yönelik 56 ifade 37'ye düşmüştür. Orijinal ölçeğin faktör isimlerine tabi olunmak istense de ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde bu durumun tamamen desteklenmediği fark edilmiştir. Böylelikle oluşan yeni 7 faktör sırasıyla “Uzun dönemli çevresel planlama “Algılanabilir ekonomik faydalar”, “Algılanabilir sosyal maliyetler”, “Topluluk katılımı”, “Ziyaretçi memnuniyeti”, “Uzun dönemli risk planlaması” ve “Toplum merkezli ekonomi” olmak üzere orijinal faktör isimlerine yakın anlam ifade edecek şekilde yeniden isimlendirilmiştir. Son olarak çalışmanın yığılmalı açıklayıcılığı sınırlandırılan 7 faktöre göre %60,53’tür (Tablo 9). Bu durumda oluşan yeni faktör ve ifadeler çalışmanın yaklaşık %61’ine referans olmaktadır.

Tablo 9. Yerel halk için açıklayıcı faktör analizi (AFA)

Faktörler ve İfadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklayıcı Varyans Oranı (%)
Uzun dönemli çevresel planlama (UDÇP)		9,3	25.15
CS5	0,704		
CS12	0,698		
CS10	0,678		
CS8	0,655		
CS9	0,649		
CS11	0,643		
CS6	0,633		
UDP1	0,615		
CS7	0,603		
UDP4	0,561		
UDP3	0,558		
UDP6	0,541		
Algılanabilir ekonomik faydalar (AEF)		3,61	9.77
AEF2	-0,75		
AEF3	-0,732		
AEF4	-0,73		
AEF1	-0,727		
AEF6	-0,667		
AEF5	-0,622		

Tablo 9'un devamı

Faktörler ve İfadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklayıcı Varyans Oranı (%)
Algılanabilir sosyal maliyetler (ASM)		2,77	7.48
ASM6	0,849		
ASM7	0,764		
ASM5	0,74		
ASM1	0,682		
ASM2	0,583		
Topluluk katılımı (TK)		2,01	5.45
TK1	0,778		
TK2	0,768		
Ziyaretçi memnuniyeti (ZM)		1,79	4.84
ZM4	0,654		
ZM1	0,651		
TME2	0,616		
ZM2	0,547		
TME6	0,533		
TME4	0,504		
Uzun dönemli risk planlaması (UDRP)		1,59	4.32
UDP2	0,766		
CS1	0,645		
Toplum merkezli ekonomi (TME)		1,29	3.50
TME1	-0,749		
TK5	-0,586		
TME3	-0,584		
TME5	-0,436		
SUS-TAS			60.53

3.1.3. Güvenilirlik Analizi (Cronbach Alpha)

Bu bölümde, yerel halk için geçerliliği sağlanan ölçeğin iç güvenilirliği ölçülmüştür. Tablo 10'daki Cronbach alpha değerleri incelendiğinde “Topluluk katılımı”, “Ziyaretçi memnuniyeti”, “Uzun dönemli risk planlaması”, “Toplum merkezli ekonomi” faktörlerinin oldukça güvenilir olduğu ve “Uzun dönemli çevresel planlama”, Algılanabilir ekonomik faydalar”, “Algılanabilir sosyal maliyetler” faktörlerinin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Çalışmaya bütüncül olarak bakıldığında ise SUS-TAS ölçeğinin Cronbach

alpha değeri 0,879'dur (Tablo 10). Bu durumda ölçeğin iç tutarlılığı yüksek güvenilirlikte kabul edilmektedir.

Tablo 10. Yerel halk için güvenilirlik analizi (Cronbach Alpha)

Faktörler ve SUS-TAS	İfade Sayısı	Cronbach Alpha
Uzun dönemli çevresel planlama (UDÇP)	12	0,887
Algılanabilir ekonomik faydalar (AEF)	6	0,844
Algılanabilir sosyal maliyetler (ASM)	5	0,803
Topluluk katılımı (TK)	2	0,753
Ziyaretçi memnuniyeti (ZM)	6	0,781
Uzun dönemli risk planlaması (UDRP)	2	0,617
Toplum merkezli ekonomi (TME)	4	0,767
SUS-TAS	37	0,879

3.1.4. Normal Dağılım Analizi

Faktörler $P < 0,05$ değerine uygun olduğu için dağınık dağılıma sahiptir (Tablo 11). Çalışmanın bütünü incelendiğinde ise SUS-TAS'a ait histogram grafiği dağınık dağılım göstermektedir. Ancak, Kolmogorov-Smirnov ($P < 0,200$) değeri normal dağılım göstermektedir (Tablo 11). Bu doğrultuda ölçeğin içinde bulunan 7 faktör için non-parametrik analizler ve SUS-TAS için parametrik analizler tercih edilmiştir.

Tablo 11. Yerel halk için normal dağılım analizi

Faktör Kodları		UDÇP	AEF	ASM	TK	ZM	UDRP	TME	SUS-TAS
Kolmogorov Smirnov	İstatistik	0,16	0,12	0,12	0,16	0,12	0,25	0,13	0,06
	P	0,000	0,001	0,002	0,000	0,002	0,000	0,001	0,200

3.1.5. Frekans Dağılımı

Tablo 12'de bulunan frekanslar, oranlardaki baskınlık doğrultusunda incelenmiştir. Cinsiyet dağılımına göre, çalışmaya katılanların %54'ü kadınlardan ve %46'sı erkeklerden oluşmaktadır. Yaş dağılımı oldukça geniş bir aralıkta yer almasına rağmen %41 oranında

baskın olarak 25-34 yaş arası katılımcılardan oluşmaktadır. Eğitim durumundaki dağılımda ise ankete katılanların %57'si lisans derecesine sahiptir. Gelir seviyesindeki dağılıma göre, çalışmaya katılan bireylerin %27'sinin aylık gelirinin 15.001–35.000 ₺ arasında, %25'inin ise 1-8.500 ₺ arasında olduğu görülmektedir. Meslek grubuna göre ise çalışmaya katılanların %35'i özel sektör çalışanı, %28'i öğrenci ve %26'sı kamu personelidir.

Tablo 12. Yerel halk için frekans dağılım sonuçları

Demografik Değişkenler		N	Yüzdelik Oranı (%)
Cinsiyet	Kadın	54	54
	Erkek	46	46
Yaş	18-24	27	27
	25-34	41	41
	35-44	18	18
	45 ve üzeri	14	14
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul	5	5
	Lise	17	17
	Lisans	57	57
	Lisansüstü	21	21
Gelir Düzeyi	Gelirim yok	22	22
	1-8.500	25	25
	8.501-15.000	22	22
	15.001-35.000	27	27
	35.001 ve üzeri	4	4
Meslek	Kamu personeli	26	26
	Özel Sektör	35	35
	Öğrenci	28	28
	Diğer	11	28

N: Frekans (Toplum büyüklüğü)

3.1.6. Parametrik ve Non-parametrik Test Değerleri

Bu çalışma için yapılan normal dağılım analizinin ardından ortaya çıkan değerler doğrultusunda UDÇP, AEF, ASM, TK, ZM, UDRP ve TME faktörleri için non-parametrik testler kullanılmış ve SUS-TAS için parametrik analizler kullanılmıştır.

SUS-TAS ölçeği ve 7 alt faktörü “cinsiyet” değişkenine göre Tablo 13’te incelenmiştir.

Tablo 13. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği ve alt faktörlerinin “cinsiyet” değişkenine göre Mann-Whitney U ve bağımsız grup t test sonuçları

Mann-Whitney U (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	$\bar{X}$	Sıraların Ortalaması	Sıraların Toplamı	U	Z	P
UDÇP	Kadın	54	1,47	50,12	2706,5	1222	-0,14	0,9
	Erkek	46	1,52	50,95	2343,5			
AEF	Kadın	54	1,86	52,7	2848	1121	-0,8	0,4
	Erkek	46	1,78	47,9	2202			
ASM	Kadın	54	2,44	47,9	2584	1099	-1,0	0,3
	Erkek	46	2,65	53,6	2466			
TK	Kadın	54	2,94	52,5	2835	1134	-0,8	0,4
	Erkek	46	2,83	48,2	2215			
ZM	Kadın	54	1,79	47,9	2587	1102	-1,0	0,3
	Erkek	46	1,87	53,5	2463			
UDRP	Kadın	54	1,54	48,6	2624	1139	-0,8	0,5
	Erkek	46	1,73	52,8	2427			
TME	Kadın	54	2,00	52,8	2853	1116	-0,9	0,4
	Erkek	46	1,86	47,8	2197			
Bağımsız Grup T Testi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	$\bar{X}$	F	t testi			
					t	SD	P	
SUS-TAS	Kadın	54	1,86	0	-0,445	98	0,7	
	Erkek	46	1,89					

$\bar{X}$: Aritmetik ortalama

F: Gruplar arası anlamlılık (F-değeri)

t: t testi

U: Mann-Whitney U

Z: Standart skor (Z-skoru)

Tablo 13'teki bağımsız grup t testinin sonucuna göre, SUS-TAS değişkeni açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (P=0,7). Mann Whitney U testinin değerleri incelendiğinde ise; UDÇP (P=0,9), AEF (P=0,4), ASM (P=0,3), TK (P=0,4), ZM (P=0,3), UDRP (P=0,5) ve TME (P=0,4) değişkenleri açısından kadın ve erkekler arasında SUS-TAS ölçeğinde olduğu gibi anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

SUS-TAS ölçeği ve 7 alt faktörü “yaş” değişkenine göre Tablo 14 ve Tablo 15'te incelenmiştir.

Tablo 14. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği alt faktörlerinin “yaş” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları

Kruskal Wallis-H (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Sıra Ortalaması	H	SD	P
UDÇP	18-24	1,56	0,39	27	57,4	3,68	3	0,30
	25-34	1,52	0,47	41	51,3			
	35-44	1,38	0,45	18	41,1			
	45+	1,41	0,40	14	47,0			
AEF	18-24	2,09	0,55	27	64,2	8,43	3	0,04
	25-34	1,72	0,51	41	44,8			
	35-44	1,74	0,44	18	45,6			
	45+	1,70	0,61	14	47,2			
ASM	18-24	2,30	0,80	27	42,5	3,18	3	0,37
	25-34	2,67	0,96	41	55,1			
	35-44	2,54	0,77	18	51,9			
	45+	2,59	1,23	14	50,6			
TK	18-24	2,89	0,95	27	50,2	0,80	3	0,85
	25-34	2,91	1,07	41	51,4			
	35-44	2,72	1,09	18	45,8			
	45+	3,04	1,41	14	54,5			
ZM	18-24	1,94	0,35	27	59,6	4,75	3	0,19
	25-34	1,80	0,57	41	50,1			
	35-44	1,68	0,47	18	42,1			
	45+	1,87	0,85	14	44,9			
UDRP	18-24	1,89	0,89	27	59,5	5,29	3	0,15
	25-34	1,60	0,71	41	50,5			
	35-44	1,47	0,65	18	43,5			
	45+	1,39	0,45	14	42,2			
TME	18-24	2,23	0,69	27	62,3	9,72	3	0,02
	25-34	1,87	0,61	41	48,1			
	35-44	1,64	0,63	18	35,8			
	45+	2,02	0,80	14	53,7			

SS: Standart Sapma

H: Kruskal Wallis – H değeri

Tablo 14’e göre UDÇP (P=0,30), ASM (P=0,37), TK (P=0,85), ZM (P=0,19) ve UDRP (P=0,15) değişkenleri “yaş” gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak, AEF (P=0,04) ve TME (P=0,02) değişkenleri “yaş” grupları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, AEF ve TME değişkenlerinin hangi “yaş” grupları arasında anlamlı bir farklılık oluşturduğunu ölçmek için post-hoc analizi yapılmıştır. AEF ve TME faktörleri non-parametrik bir yapıya sahip oldukları için yapılan post-hoc analizi “Tamhane’s T2” seçeneğine göre yorumlanmıştır. Bu doğrultuda, TME değişkeninde 18-24 ile 35-44 yaş grupları arasında (P=0,28) anlamlı bir farklılık

bulunmuştur. Ancak, AEF değişkenine uygulanan post-hoc analizinde Kruskal Wallis-H testinin aksine “yaş” grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Tablo 15’e göre ise SUS-TAS değişkeninde “yaş” gruplarına yönelik istatistiksel olarak belirgin ve anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($P=0,28$).

Tablo 15. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “yaş” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Tek Yönlü Varyans Analizi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Karelerin Toplamı	SD	Karelerin Ortalaması	P
SUS-TAS	18-24	1,97	0,33	27	0,53	3	0,177	0,28
	25-34	1,87	0,41	41				
	35-44	1,75	0,27	18				
	45 ve üzeri	1,84	0,44	14				

SUS-TAS ve 7 alt faktörü “meslek” değişkenine göre Tablo 16 ve Tablo 17’de incelenmiştir. Tablo 16’daki veriler tek yönlü varyans analizine göre incelendiğinde, SUS-TAS değişkeninde “meslek” gruplarına yönelik anlamlı bir farklılık yoktur ($P=0,12$).

Tablo 16. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “meslek” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Tek Yönlü Varyans Analizi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Karelerin Toplamı	SD	Karelerin Ortalaması	P
SUS-TAS	Kamu personeli	1,78	0,39	26	0,81	3	0,27	0,12
	Özel Sektör	1,85	0,40	35				
	Öğrenci	2,01	0,30	28				
	Diğer	1,80	0,35	11				

Tablo 17’de ise ASM ($P=0,86$), TK ($P=0,99$), ZM ($P=0,16$) ve TME ($P=0,07$) değişkenleri “meslek” değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Ancak, UDÇP ($P=0,01$), AEF ($P=0,04$) ve UDRP ($P=0,045$) değişkenleri “meslek” grupları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır (Tablo 16). Söz konusu farklılığın hangi “meslek” grupları arasında olduğunu öğrenmek amacıyla post-hoc analizi yapılmıştır. UDÇP değişkeni için “Kamu personeli” ve “Öğrenci” ($P=0,02$) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. AEF değişkeni için “Öğrenci” ve “Diğer” ($P=0,48$) grupları arasında

anlamli bir farklılık bulunmuştur. Ancak, UDRP değişkeni için “meslek” grupları arasında anlamli bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 17. Yerel halk için SUS-TAS leği alt faktörlerinin “meslek” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları

Kruskal Wallis-H (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Sıra Ortalaması	H	SD	P
UDP	Kamu personeli	1,32	0,42	26	36,6	12,62	3	0,01
	zel Sektör	1,53	0,43	35	54,6			
	ğrenci	1,65	0,39	28	62,2			
	Diğer	1,37	0,44	11	40,5			
AEF	Kamu personeli	1,83	0,50	26	51,7	8,53	3	0,04
	zel Sektör	1,74	0,61	35	45,9			
	ğrenci	2,04	0,42	28	61,6			
	Diğer	1,50	0,56	11	34,4			
ASM	Kamu personeli	2,42	0,84	26	47,3	0,78	3	0,86
	zel Sektör	2,67	1,14	35	53,5			
	ğrenci	2,47	0,78	28	49,3			
	Diğer	2,55	0,78	11	51,6			
TK	Kamu personeli	2,92	1,07	26	51,3	0,11	3	0,99
	zel Sektör	2,84	1,20	35	49,4			
	ğrenci	2,89	0,98	28	50,5			
	Diğer	2,95	1,13	11	52,2			
ZM	Kamu personeli	1,85	0,70	26	50,2	5,20	3	0,16
	zel Sektör	1,72	0,56	35	43,9			
	ğrenci	1,95	0,34	28	60,3			
	Diğer	1,80	0,56	11	47,4			
UDRP	Kamu personeli	1,50	0,58	26	46,6	8,03	3	0,045
	zel Sektör	1,47	0,65	35	43,2			
	ğrenci	1,86	0,73	28	62,2			
	Diğer	1,82	1,15	11	53,1			
TME	Kamu personeli	1,78	0,64	26	42,0	7,14	3	0,07
	zel Sektör	1,84	0,67	35	46,7			
	ğrenci	2,20	0,67	28	61,2			
	Diğer	2,05	0,76	11	55,5			

SUS-TAS leği ve 7 alt faktörü “eğitim” değişkenine göre Tablo 18 ve Tablo 19’da incelenmiştir. Tablo 18’e göre, UDP (P=0,69), AEF (P=0,28), ASM (P=0,17), TK (P=0,43), ZM (P=0,56), UDRP (P=0,45) ve TME (P=0,46) değişkenlerinin “eğitim” grupları arasında anlamli bir farklılık yoktur.

Tablo 18. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği alt faktörlerinin “eğitim” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları

Kruskal Wallis-H (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Sıra Ortalaması	H	SD	P
UDÇP	İlkokul/Ortaokul	1,53	0,60	5	49,9	1,47	3	0,69
	Lise	1,57	0,43	17	56,7			
	Lisans	1,48	0,41	57	50,6			
	Lisansüstü	1,44	0,47	21	45,3			
AEF	İlkokul/Ortaokul	1,37	0,48	5	28,1	3,85	3	0,28
	Lise	1,73	0,47	17	46,5			
	Lisans	1,89	0,57	57	53,0			
	Lisansüstü	1,83	0,51	21	52,4			
ASM	İlkokul/Ortaokul	3,04	0,80	5	67,9	5,00	3	0,17
	Lise	2,74	1,20	17	56,2			
	Lisans	2,38	0,86	57	45,3			
	Lisansüstü	2,69	0,85	21	55,8			
TK	İlkokul/Ortaokul	2,50	1,50	5	42,9	2,75	3	0,43
	Lise	2,62	1,23	17	41,9			
	Lisans	3,01	1,05	57	54,0			
	Lisansüstü	2,88	0,96	21	50,0			
ZM	İlkokul/Ortaokul	2,20	0,79	5	66,5	2,08	3	0,56
	Lise	1,83	0,51	17	53,0			
	Lisans	1,80	0,50	57	49,8			
	Lisansüstü	1,80	0,66	21	46,7			
UDRP	İlkokul/Ortaokul	2,30	1,60	5	62,7	2,63	3	0,45
	Lise	1,74	0,83	17	53,9			
	Lisans	1,60	0,63	57	51,0			
	Lisansüstü	1,45	0,59	21	43,4			
TME	İlkokul/Ortaokul	1,70	0,96	5	39,9	2,59	3	0,46
	Lise	2,12	0,61	17	59,5			
	Lisans	1,94	0,69	57	49,7			
	Lisansüstü	1,89	0,67	21	47,8			

Tablo 19’da bulunan SUS-TAS ölçeğine ait değerlere göre de “eğitim” grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (P=0,91).

Tablo 19. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “eğitim” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Tek Yönlü Varyans Analizi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Karelerin Toplamı	SD	Karelerin Ortalaması	P
SUS-TAS	İlkokul/Ortaokul	1,93	0,57	5	0,74	3	0,25	0,91
	Lise	1,92	0,37	17				
	Lisans	1,86	0,36	57				
	Lisansüstü	1,86	0,36	21				

SUS-TAS ölçeği ve 7 alt faktörü “gelir” değişkenine göre Tablo 20 ve Tablo 21’de incelenmiştir. Tablo 20’de yerel halka ait SUS-TAS ölçeğinin “gelir” değişkenine göre incelenmesi sonucu, UDÇP (P=0,14), AEF (P=0,37), ASM (P=0,93), TK (P=1,00), ZM (P=0,34), UDRP (P=0,13) ve TME (P=0,12) değişkenleri açısından katılımcıların “gelir” grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 20. Yerel halk için SUS-TAS ölçeği alt faktörlerinin “gelir” değişkenine göre Kruskal-Wallis H test sonuçları

Kruskal Wallis-H (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Sıra Ortalaması	H	SD	P
UDÇP	Gelirim Yok	1,68	0,42	22	63,3	6,95	4	0,14
	1-8.500	1,47	0,34	25	52,1			
	8.501-15.000	1,40	0,39	22	44,6			
	15.001-35.000	1,40	0,45	27	43,4			
	35.001+	1,67	0,91	4	50,5			
AEF	Gelirim Yok	1,96	0,54	22	57,0	4,27	4	0,37
	1-8.500	1,91	0,54	25	55,4			
	8.501-15.000	1,67	0,52	22	42,9			
	15.001-35.000	1,78	0,50	27	48,9			
	35.001+	1,63	0,93	4	37,5			
ASM	Gelirim Yok	2,55	0,72	22	52,8	0,89	4	0,93
	1-8.500	2,49	0,94	25	47,9			
	8.501-15.000	2,51	0,98	22	50,4			
	15.001-35.000	2,53	1,00	27	49,6			
	35.001+	3,00	1,45	4	60,9			
TK	Gelirim Yok	2,91	0,96	22	51,1	0,18	4	1,00
	1-8.500	2,84	1,07	25	49,1			
	8.501-15.000	2,84	1,20	22	49,4			
	15.001-35.000	2,94	1,09	27	51,8			
	35.001+	3,00	1,63	4	52,9			
ZM	Gelirim Yok	1,96	0,35	22	61,3	4,53	4	0,34
	1-8.500	1,75	0,30	25	47,1			
	8.501-15.000	1,79	0,64	22	48,8			
	15.001-35.000	1,83	0,73	27	48,1			
	35.001+	1,71	0,86	4	37,6			
UDRP	Gelirim Yok	1,91	0,98	22	60,0	7,17	4	0,13
	1-8.500	1,70	0,72	25	55,0			
	8.501-15.000	1,36	0,44	22	40,5			
	15.001-35.000	1,56	0,63	27	48,7			
	35.001+	1,50	1,00	4	37,1			
TME	Gelirim Yok	2,22	0,75	22	61,8	7,40	4	0,12
	1-8.500	1,97	0,52	25	52,1			
	8.501-15.000	1,66	0,64	22	38,6			
	15.001-35.000	1,96	0,71	27	50,4			
	35.001+	1,81	0,99	4	45,3			

Tablo 21’de ise SUS-TAS ($P=0,19$) değerine göre katılımcıların “gelir” seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 21. Yerel halk için SUS-TAS ölçeğinin “gelir” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Tek Yönlü Varyans Analizi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Karelerin Toplamı	SD	Karelerin Ortalaması	P
SUS-TAS	Gelirim Yok	2,03	0,33	22	0,842	4	0,211	0,19
	1-8.500	1,87	0,24	25				
	8.501-15.000	1,76	0,40	22				
	15.001-35.000	1,84	0,40	27				
	35.001+	1,93	0,76	4				

3.2. Turizm İşletmelerine Uygulanan SUS-TAS Ölçeği

Turizm işletmeleri için 55 adet anket verisi analiz edilmiştir. Bu verilere, geçerlilik analizi, açıklayıcı faktör analizi, güvenilirlik analizi, normal dağılım testi, frekans analizi, parametrik ve non-parametrik analizleri uygulanmıştır. Ortaya çıkan bulgular detaylı olarak 7 alt başlıkta incelenmiştir. Turizm işletmeleri için geliştirilen SUS-TAS ölçeğinin son hali Ek Tablo.2’de verilmektedir.

3.2.1. KMO & Barlett Analizi

Tablo 22’de görüldüğü üzere KMO yeterlilik değeri 37 ifade için 0,723 ve Barlett test değeri $X^2=1562,947$; $P=0,01$ ’dir. Bu kapsamda, çalışmanın KMO yeterlilik değeri 0,600 olan yeterlilik ölçütünü karşılamaktadır. Barlett test değerine göre çalışma anlamlı bulunmuştur ($P<0,05$). Bu doğrultuda çalışma faktör analizi için gerekli koşulları yerine getirmektedir.

Tablo 22. Turizm işletmeleri için KMO & Barlett testi

KMO Örneklem Yeterlilik Ölçütü	Barlett'in Küresellik Testi		
	X^2	DF	P
0,723	1562,947	666	0,001

3.2.2. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Çalışmada bulunan 55 anket verisi kapsamında faktörlerin birbiriyle olan ilişkisini doğru analiz edebilmek amacıyla “direct oblimin” döndürme tekniği kullanılmıştır. İki den fazla faktöre yayılım gösteren ve/veya iki faktöre dağılan ifadelerin arasında 0,10’dan daha düşük farka sahip olan ifadeler tablodan sırasıyla çıkartılmıştır. Çıkarılan her ifadenin ardından analiz tekrarlanmış ve net bir tablo elde edilene kadar çıkarma işlemi devam etmiştir. Oluşturulan tablo, 7 faktör ile sınırlandırılmış fakat, ifade sayısı 56’dan 37’ye düşmüştür. Yerel halk çalışmasının analizinde olduğu gibi orijinal ölçeğin faktör isimleri kullanılmak istenmiştir. Ancak, sonuçlar doğrultusunda faktör isimlerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda yeni faktör isimleri sırasıyla “Uzun dönemli çevresel planlama”, “Algılanabilir sosyal maliyetler”, “Toplum merkezli ekonomi”, “Topluluk katılımı”, “Çevresel koruma”, “Sürdürülebilir ekonomik etkiler” ve “Fütüristik ekonomik planlama” olmak üzere isimlendirilmiştir (Tablo 23). Ayrıca, Tablo 23’e göre çalışmanın açıklayıcı varyans oranı %70,85’tir. Bu durumda 7 faktör çalışmanın yaklaşık olarak %71’ini temsil etmektedir.

Tablo 23. Turizm işletmeleri için açıklayıcı faktör analizi (AFA)

Faktörler ve İfadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklayıcı Varyans Oranı (%)
Uzun dönemli çevresel planlama (UDÇP)		11,877	32.10
CS9	0,802		
CS8	0,795		
UDP8	0,752		
CS6	0,665		
UDP5	0,72		
UDP4	0,574		
CS13	0,496		
CS12	0,525		
Algılanabilir sosyal maliyetler (ASM)		3,791	10.24
ASM6	0,853		
ASM2	0,834		
ASM5	0,76		
ASM7	0,769		
ASM3	0,647		
ASM1	0,542		

Tablo 23'ün devamı

Faktörler ve İfadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklayıcı Varyans Oranı (%)
Toplum merkezli ekonomi (TME)		3,115	8.41
TME1	0,762		
TME2	0,763		
TK6	0,747		
ZM3	0,814		
TME4	0,772		
ZM4	0,65		
TME3	0,474		
TME5	0,484		
Topluluk katılımı (TK)		2,237	6.04
TK2	0,708		
TK1	0,748		
TK3	0,698		
Çevresel koruma (ÇK)		2,12	5.73
CS1	-0,876		
CS2	-0,803		
CS3	-0,745		
Sürdürülebilir ekonomik etkiler (SEE)		1,742	4.71
AEF8	0,695		
UDP7	0,709		
AEF4	0,718		
AEF5	0,617		
AEF2	0,587		
CS4	0,563		
Fütüristik ekonomik planlama (FEP)		1,332	3.60
UDP6	0,78		
UDP3	0,664		
AEF1	0,555		
SUS-TAS			70.85

3.2.3. Güvenilirlik Analizi (Cronbach Alpha)

Tablo 24'te görüldüğü üzere 7 faktörün tamamı ve güncellenen SUS-TAS ölçeği Uzunsakal ve Yıldız'ın (2018) Cronbach alpha değerlendirmesi kapsamında incelenmiş ve "yüksek güvenilirlik" düzeyinde bulunmuştur.

Tablo 24. Turizm işletmeleri için güvenirlik analizi (Cronbach Alpha)

Faktörler ve SUS-TAS	İfade Sayısı	Cronbach Alpha
Uzun dönemli çevresel planlama (UDÇP)	8	0,904
Algılanabilir sosyal maliyetler (ASM)	6	0,846
Toplum merkezli ekonomi (TME)	8	0,882
Topluluk katılımı (TK)	3	0,819
Çevresel koruma (ÇK)	3	0,821
Sürdürülebilir ekonomik etkiler (SEE)	6	0,838
Fütüristik ekonomik planlama (FEP)	3	0,843
SUS-TAS	37	0,902

3.2.4. Normal Dağılım Analizi

Tablo 25’te bulunan ASM ($P=0,00$), TME ($P=0,00$), TK ($P=0,00$), ÇK ($P=0,00$), SEE ($P=0,00$) ve FEP ($P=0,00$) faktörlerinin Kolmogorov-Smirnov değerleri normal dağılım göstermemektedir ($P<0,05$). Bu nedenle ASM, TME, TK, ÇK, SEE ve FEP faktörleri için non-parametrik analizler kullanılacaktır. Bunun yanı sıra UDÇP ($P=0,07$) ve SUS-TAS ($P=0,20$) ölçeği normal dağılım göstermektedir (Tablo 25). Bu nedenle, UDÇP ve SUS-TAS değişkenleri için parametrik analizler kullanılacaktır ($P>0,05$).

Tablo 25. Turizm işletmeleri için normal dağılım analizi

Faktör	Kodları	UDÇP	ASM	TME	TK	ÇK	SEE	FEP	SUS-TAS
Kolmogorov Smirnov	İstatistik	0,11	0,15	0,16	0,19	0,25	0,15	0,17	0,08
	P	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,200

3.2.5. Frekans Analizi

Tablo 26’da bulunan frekanslar, oranlardaki baskınlık doğrultusunda incelenmiştir. Çalışmaya katılanların %63,6’sı erkeklerden ve %36,4’ü kadınlardan oluşmaktadır. Yaş gruplarına göre, katılımcıların %34,5’i 18-24 yaş aralığındadır. Eğitim değişkenine göre, en fazla katılımcı %45,5 ile lise mezunlarından oluşmaktadır. Ek olarak, bu yüzdeliği %38,2 ile lisans mezunları takip etmektedir. Çalışma gelir düzeyine göre incelendiğinde katılımcıların

%54,5'i 8.501-15.000 TL arasında gelir elde etmektedir. Bu bulgular kapsamında çalışmanın katılımcı çerçevesini çoğunlukla genç ve orta yaşlı, açlık ve yoksulluk sınırı düzeyinde gelir seviyesine sahip, lise ve lisans eğitimi almış katılımcılar şekillendirmektedir.

Tablo 26. Turizm işletmeleri için frekans dağılım sonuçları

Demografik Değişkenler		Frekans (n)	Yüzdelik Oranı (%)
Cinsiyet	Kadın	20	36,4
	Erkek	35	63,6
Yaş	18-24	19	34,5
	25-34	16	29,1
	35-44	15	27,3
	45 ve üzeri	5	9,1
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul	4	7,3
	Lise	25	45,5
	Lisans	21	38,2
	Lisansüstü	5	9,1
Gelir Düzeyi	Gelirim yok	3	5,5
	1-8.500	10	18,2
	8.501-15.000	30	54,5
	15.001-35.000	10	18,2
	35.001 ve üzeri	2	3,6

3.2.6. Parametrik ve Non-parametrik Test Değerleri

Yapılan normal dağılım analizinin ardından mevcut değerler doğrultusunda çalışmada bulunan ASM, TME, TK, ÇK, SEE ve FEP faktörler için non-parametrik analizler kullanılmıştır. Ayrıca, UDÇP ve SUS-TAS değişkenleri normal dağılım gösterdiği için parametrik analizler kullanılmıştır. Bu kapsamda non-parametrik ölçüm için “Mann-Whitney U” ve “Kruskal Wallis-H” testleri tercih edilirken, parametrik ölçümler için “Bağımsız grup T testi” ve “Tek yönlü varyans analizi” tercih edilmiştir.

SUS-TAS ölçeği ve 7 alt faktörü “cinsiyet” değişkenine göre Tablo 27’de incelenmiştir. Bağımsız grup t testine göre, SUS-TAS (P=0,80) değişkeni açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Ayrıca, UDÇP (P=1,00) değişkenine göre de kadın ve erkeklerin verdiği yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Mann Whitney-U test değerlerine göre, ASM (P=0,8), TME (P=0,3), TK

(P=0,6), ÇK (P=0,4), SEE (P=0,1) ve FEP (P=0,9) faktörlerine, kadın ve erkeklerin verdiği yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Tablo 27).

Tablo 27. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği ve alt faktörlerinin “cinsiyet” değişkenine göre Mann-Whitney U ve bağımsız grup t test sonuçları

Mann-Whitney U (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	$\bar{X}$	Sıra Ortalaması	Sıraların Toplamı	U	Z	P
ASM	Kadın	20	3,1	27,2	544,5	335	-0,27	0,8
	Erkek	35	3,2	28,4	995,5			
TME	Kadın	20	1,9	31,0	620,0	290	-1,06	0,3
	Erkek	35	1,8	26,3	920,0			
TK	Kadın	20	2,4	29,6	591,0	319	-0,55	0,6
	Erkek	35	2,2	27,1	949,0			
ÇK	Kadın	20	1,8	25,7	513,0	303	-0,87	0,4
	Erkek	35	2,0	29,3	1027,0			
SEE	Kadın	20	2,2	32,2	644,5	266	-1,49	0,1
	Erkek	35	1,9	25,6	895,5			
FEP	Kadın	20	1,8	28,5	569,0	341	-0,16	0,9
	Erkek	35	1,7	27,7	971,0			
Bağımsız Grup T Testi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	$\bar{X}$	F	t testi			
					t	SD	P	
UDÇP	Kadın	20	1,77	0,097	-0,017	53	1,0	
	Erkek	35	1,77					
SUS-TAS	Kadın	20	2,12	0,01	0,318	53	0,8	
	Erkek	35	2,08					

SUS-TAS ölçeği ve 7 alt faktörü “yaş” değişkenine göre Tablo 28 ve Tablo 29’da incelenmiştir. Tablo 28’de analiz değerleri bulunan ASM (P=0,20), TME (P=,029), TK (P=0,14), ÇK (P=0,12), SEE (P=0,68) ve FEP (P=0,77) değişkenlerinin “yaş” gruplarına göre anlamlı bir farklılığı bulunmamaktadır (P<0,05).

Tablo 28. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeğin 6 alt faktörünün “yaş” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları

Kruskal Wallis-H (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Sıra Ortalaması	H	SD	P
ASM	18-24	3,2	0,98	19	29,0	4,64	3	0,20
	25-34	2,8	0,81	16	21,2			
	35-44	3,4	0,93	15	32,2			
	45+	3,5	0,70	5	33,5			
TME	18-24	1,9	0,60	19	30,5	3,76	3	0,29
	25-34	2,0	0,66	16	31,8			
	35-44	1,6	0,49	15	22,2			
	45+	1,7	0,58	5	23,7			
TK	18-24	2,4	1,01	19	29,2	5,42	3	0,14
	25-34	2,5	0,93	16	32,3			
	35-44	1,8	0,63	15	20,2			
	45+	2,4	0,86	5	32,9			
ÇK	18-24	2,0	0,58	19	31,7	5,79	3	0,12
	25-34	2,0	0,46	16	31,5			
	35-44	1,8	1,09	15	20,6			
	45+	1,7	0,62	5	24,7			
SEE	18-24	2,0	0,77	19	26,9	1,51	3	0,68
	25-34	2,2	0,54	16	32,0			
	35-44	1,9	0,60	15	25,6			
	45+	2,0	0,38	5	26,3			
FEP	18-24	1,7	0,55	19	26,1	1,15	3	0,77
	25-34	1,8	0,61	16	30,9			
	35-44	1,7	0,75	15	26,4			
	45+	1,8	0,45	5	30,8			

Tablo 29 incelendiğinde, UDÇP (P=0,17) ve SUS-TAS (P=0,62) değişkenlerinin de “yaş” gruplarına göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. SUS-TAS dağılımı genel olarak her “yaş” grubunda benzer cevaplar içermektedir. Ancak, UDÇP faktöründe 35-44 “yaş” grubundaki ($\bar{X}$ =1,5) katılımcıların verdiği yanıtlar ile 25-34 yaş grubundaki katılımcıların ($\bar{X}$ =2,0) verdiği yanıtların aritmetik ortalamaları anlamlı farklılık göstermese de birbirinden farklıdır.

Tablo 29. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği ve UDRP alt faktörünün “yaş” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Tek Yönlü Varyans Analizi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Karelerin Toplamı	SD	Karelerin Ortalaması	P
UDÇP	18-24	1,8	0,54	19	1,54	3	0,52	0,17
	25-34	2,0	0,6	16				
	35-44	1,5	0,5	15				
	45+	1,7	0,45	5				
SUS-TAS	18-24	2,1	0,44	19	0,34	3	0,11	0,62
	25-34	2,2	0,46	16				
	35-44	2,0	0,45	15				
	45+	2,1	0,31	5				

SUS-TAS ölçeği ve 7 alt faktörün “eğitim” değişkenine göre Tablo 30 ve Tablo 31’de incelenmiştir. SUS-TAS (P=0,30) ve UDÇP (P=0,48) değişkenlerinin “eğitim” grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 30).

Tablo 30. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği ve UDÇP alt faktörünün “eğitim” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Tek Yönlü Varyans Analizi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Karelerin Toplamı	SD	Karelerin Ortalaması	P
UDÇP	İlkokul/Ortaokul	2,0	0,70	4	0,78	3	0,26	0,48
	Lise	1,7	0,61	25				
	Lisans	1,9	0,47	21				
	Lisansüstü	1,5	0,50	5				
SUS-TAS	İlkokul/Ortaokul	2,1	0,73	4	0,70	3	0,23	0,30
	Lise	2,0	0,45	25				
	Lisans	2,2	0,35	21				
	Lisansüstü	1,9	0,38	5				

Kruskal Wallis-H testi uygulanan ASM (P=0,94), TME (P=0,08), TK (P=0,07), ÇK (P=0,71), SEE (P=0,19) ve FEP (P=0,39) faktörleri “eğitim” grupları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır (Tablo 31).

Tablo 31. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği 6 alt faktörünün “eğitim” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test değerleri

Kruskal Wallis-H (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Sıra Ortalaması	H	SD	P
ASM	İlkokul/Ortaokul	3,1	1,13	4	28,0	0,40	3	0,94
	Lise	3,2	1,00	25	29,3			
	Lisans	3,1	0,76	21	27,1			
	Lisansüstü	3,1	1,18	5	25,2			
TME	İlkokul/Ortaokul	1,3	0,47	4	13,9	6,83	3	0,08
	Lise	1,9	0,63	25	28,3			
	Lisans	2,0	0,55	21	32,7			
	Lisansüstü	1,5	0,40	5	18,4			
TK	İlkokul/Ortaokul	2,2	1,29	4	24,4	6,97	3	0,07
	Lise	1,9	0,68	25	22,9			
	Lisans	2,7	0,98	21	35,0			
	Lisansüstü	2,1	0,80	5	27,2			
ÇK	İlkokul/Ortaokul	2,0	1,19	4	29,1	1,39	3	0,71
	Lise	1,9	0,87	25	27,2			
	Lisans	1,9	0,44	21	30,2			
	Lisansüstü	1,6	0,55	5	21,8			
SEE	İlkokul/Ortaokul	2,0	0,72	4	27,4	4,83	3	0,19
	Lise	2,0	0,78	25	24,9			
	Lisans	2,2	0,38	21	33,6			
	Lisansüstü	1,7	0,55	5	20,1			
FEP	İlkokul/Ortaokul	1,9	0,83	4	30,5	3,03	3	0,39
	Lise	1,7	0,71	25	25,5			
	Lisans	1,9	0,40	21	32,1			
	Lisansüstü	1,5	0,65	5	21,6			

SUS-TAS ölçeği ve 7 alt faktörü “gelir düzeyi” değişkenine göre Tablo 32 ve Tablo 33’te incelenmiştir. Tablo 32’ye göre, ASM (P=0,84), TME (P=0,42), TK (P=0,82), ÇK (P=0,86), SEE (P=0,98) ve FEP (P=0,68) faktörleri “gelir” grupları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır.

Tablo 32. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeği 6 alt faktörünün “gelir” değişkenine göre Kruskal Wallis-H test sonuçları

Kruskal Wallis-H (Non-parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Sıra Ortalaması	H	SD	P
ASM	Gelirim Yok	3,0	1,00	3	26,0	1,45	4	0,84
	1-8.501	3,1	0,88	10	26,2			
	8.501-15.000	3,1	0,99	30	27,9			
	15.001-35.000	3,5	0,79	10	32,4			
	35.001+	2,8	0,82	2	19,8			
TME	Gelirim Yok	1,5	0,51	3	19,2	3,90	4	0,42
	1-8.501	2,0	0,60	10	33,0			
	8.501-15.000	1,8	0,62	30	27,7			
	15.001-35.000	1,7	0,54	10	24,1			
	35.001+	2,3	0,44	2	41,0			
TK	Gelirim Yok	2,3	0,58	3	31,3	1,56	4	0,82
	1-8.501	2,3	1,31	10	27,2			
	8.501-15.000	2,2	0,76	30	28,1			
	15.001-35.000	2,0	0,84	10	25,3			
	35.001+	3,2	1,65	2	39,8			
ÇK	Gelirim Yok	2,0	0,00	3	32,0	1,32	4	0,86
	1-8.501	2,2	1,18	10	31,3			
	8.501-15.000	1,8	0,58	30	26,1			
	15.001-35.000	1,9	0,69	10	28,6			
	35.001+	2,0	0,00	2	32,0			
SEE	Gelirim Yok	2,6	1,58	3	29,2	0,48	4	0,98
	1-8.501	2,1	0,67	10	29,8			
	8.501-15.000	2,0	0,49	30	26,9			
	15.001-35.000	2,0	0,64	10	28,1			
	35.001+	2,2	0,71	2	33,0			
FEP	Gelirim Yok	1,3	0,58	3	17,5	2,33	4	0,68
	1-8.501	1,8	0,65	10	27,1			
	8.501-15.000	1,7	0,59	30	28,4			
	15.001-35.000	1,9	0,69	10	31,9			
	35.001+	1,5	0,71	2	22,3			

Tablo 33. Turizm işletmeleri için SUS-TAS ölçeğinin ve UDÇP alt boyutunun “gelir” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Tek Yönlü Varyans Analizi (Parametrik)								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\bar{X}$	SS	N	Karelerin Toplamı	SD	Karelerin Ortalaması	P
UDÇP	Gelirim Yok	2,3	0,33	3	0,77	4	0,19	0,66
	1-8.500	1,7	0,65	10				
	8.501-15.000	1,8	0,57	30				
	15.001-35.000	1,7	0,49	10				
	35.001+	1,8	0,53	2				
SUS-TAS	Gelirim Yok	2,1	0,18	3	0,13	4	0,03	0,96
	1-8.501	2,2	0,57	10				
	8.501-15.000	2,1	0,43	30				
	15.001-35.000	2,1	0,44	10				
	35.001+	2,2	0,01	2				

Tablo 33’te bulunan UDÇP (P=0,66) faktörüne ve SUS-TAS’a (P=0,96) göre “gelir” gruplarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4. TARTIŞMA

4.1. Yerel Halk ve Turizm İşletmelerine Ait SUS-TAS Ölçeklerinin Tartışması

SUS-TAS ölçeği çalışmadaki iki farklı paydaş için kullanılmış ve birbirinden farklı 2 SUS-TAS ölçek yapısı geliştirilmiştir. Bu durumda her iki paydaşın da birbirinden farklı görüş ve algılara sahip olabileceği unutulmamalıdır. Çünkü turizmle ilgili bir durum yerel halk için sorun teşkil edebilirken, turizm işletmeleri için oldukça pozitif bir kazanç olarak görülebilir. Bu nedenle, her iki ölçek yapısı da kendi katılımcı algısına göre tartışılmıştır.

Yerel halk ve turizm işletmeleri için toplamda 7 faktör ve 56 ifadeden oluşan anket yapısı geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin ardından 7 faktör 37 ifadeye düşmüştür. Söz konusu olan 7 faktör 37 ifade, yerel halk ve turizm işletmeleri için ayrı varyans yüzdeliğine sahiptir. Yerel halk için bu oran %60,53 iken turizm işletmeleri için %70,85'tir. Bu durumda, turizm işletmelerinin SUS-TAS ölçeğinin, yerel halkın SUS-TAS ölçeğinden daha yüksek bir açıklayıcılığı olduğu söylenebilir. Ayrıca, turizm işletmeleri ($P=0,200$) ve yerel halk ($P=0,200$) ölçeklerin alt faktörlerinden farklı olarak (Turizm işletmelerine ait UDÇP faktörü hariç) normal dağılım göstermekte ve birbirini desteklemektedir. Yerel halka ait parametrik test sonuçları ise demografik ifade gruplarına göre anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır ($P>0,05$). Turizm işletmelerine ait parametrik test sonuçları da yerel halkın sonuçlarında olduğu gibi demografik ifade grupları arasında anlamlı olarak ayrılmamıştır ($P>0,05$). Bu durumda ölçeğin son halleri birbirinden farklı olsa da her iki ölçeğin de istatistiksel anlamda birbirini desteklediği söylenebilir.

4.2. SUS-TAS Ölçeğinin 7 Alt Faktörünün Tartışması (Yerel Halk)

Bu bölümde, yerel halk için kullanılan ve bulgularda şekillenen SUS-TAS ölçeğine ait faktörler kendi içinde detaylı olarak tartışılmıştır. Söz konusu SUS-TAS ölçeği 7 faktör 37 ifadeden oluşmaktadır. AFA sonucu oluşan 7 faktör, “Uzun dönemli çevresel planlama” (UDÇP), “Algılanabilir ekonomik faydalar” (AEF), “Algılanabilir sosyal maliyetler” (ASM), “Topluluk katılımı” (TK), “Ziyaretçi memnuniyeti” (ZM), “Uzun dönemli risk planlaması” (UDRP) ve “Toplum merkezli ekonomi” (TME) olmak üzere yeniden isimlendirilmiştir. Ölçeğin son hali Ek Tablo1.'de verilmektedir.

UDÇP faktör değerlerine göre, çalışmanın yaklaşık olarak %25'ini açıklayan 12 ifade bulunmaktadır. Bu faktör, orijinal ölçekteki “Çevresel sürdürülebilirlik” (ÇS) ve “Uzun dönemli planlama” (UDP) faktörlerinin birçok alt ifadesinin birleşmesi ile oluşmuştur. UDÇP faktörünün Cronbach alpha değeri (0,887) yüksek güvenilirlikte bulunmuştur. Bu değer alanyazın ile kıyaslanmak istense de alanyazında ilgili faktöre benzer bir faktör bulunamamıştır. Dağılık dağılım gösteren UDÇP faktörü demografik yapılar doğrultusunda incelendiğinde, UDÇP'nin alt ifadelerine, erkek ($\bar{X}=1,52$) ve kadınların ($\bar{X}=1,47$) verdiği yanıtlar arasında dikkat çekici bir farklılık yoktur. Bu durumda, kadın veya erkek fark etmeksizin turizmde uzun dönemli çevresel planlamaya karşı yerel halkın bilinçsiz veya yabancı olmadığı söylenebilir. UDÇP faktörüne verilen yanıtlarda “Kamu personeli” ile “Öğrenci” arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P=0,01$). Görünen bu ayrımın yanı sıra “Diğer” ($\bar{X} =1,37$) ve “Kamu personeli” ($\bar{X} =1,32$) gruplarının verdiği yanıtların aritmetik ortalamaları birbirine yakinken, “Özel sektör” ($\bar{X} =1,53$) ve “Öğrenci” ($\bar{X} =1,65$) gruplarının verdiği yanıtların aritmetik ortalamaları da birbirine yakın bulunmuştur. İncelenen değerler doğrultusunda “Kamu personeli” ve “Diğer” grubuna ait katılımcıların “Özel sektör” ve “Öğrenci” gruplarına ait katılımcılara nazaran daha sürdürülebilir ve çevre odaklı bir planlama beklentisine sahip oldukları söylenebilir. Meslek gruplarına göre algılarda küçük farklılıklar olsa da eğitim düzeyine göre verilen yanıtlar arasında önemli bir farklılık bulunmamaktadır. UDÇP faktörü gelir düzeylerine göre incelendiğinde, geliri olmayan ($\bar{X}=1,68$) ve 35.001 ve üzerinde gelire sahip olan ($\bar{X}=1,67$) katılımcıların, diğer katılımcılara ($1,39<\bar{X}<1,48$) oranla uzun dönemli çevresel planlamayı daha az önemsedikleri söylenebilir.

AEF faktörü çalışmanın %9,77'sini açıklayan ve orijinal ölçekteki AEF maddeleri kapsamında şekillenen 6 ifadeden oluşmaktadır. Söz konusu faktörün Cronbach alpha değeri 0,844'tür. Bedük'ün (2019) çalışmasındaki AEF faktörünün de 6 ifadeden oluştuğu fakat, bu faktörün Cronbach alpha (0,903) değerinin bu çalışmadaki Cronbach alpha değerinden yüksek olduğu fark edilmiştir. Bu durum doğrultusunda Bedük'ün (2019) çalışmasındaki örneklem sayısı ($N=457$) ile bu çalışmanın örneklem sayısı ($N=100$) kıyaslandığında, güvenilirlik değerinin örneklem sayısı ile artış gösterebileceği çıkarımı yapılabilir. Ayrıca, bölgenin kültürüne ve katılımcıların anketteki ifadelere olan yaklaşımlarına göre de çalışmanın Cronbach alpha değerinin şekillenebileceği de söylenebilir. Dağılık dağılım gösteren AEF faktörü demografik yapı doğrultusunda incelendiğinde, kadın ($\bar{X}=1,86$) ve erkekler ($\bar{X}=1,78$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($P=0,4$). Ayrıca, Bedük'ün (2019) çalışmasındaki AEF faktörüne verilen yanıtlarda da kadın ($\bar{X}=4,74$) ve erkekler ($\bar{X}=4,75$)

arasında anlamlı bir farklılık olmaması bu durumu destekler niteliktedir ($P=0,06$). Kruskal Wallis-H testi doğrultusunda “yaş” grupları ($P=0,04$) arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmesine rağmen incelenen post-hoc değerlerinde bu olguyu destekleyen bir P değeri bulunamamıştır. Ayrıca, “meslek” değişkenine ($P=0,04$) göre “Öğrenci” ve “Diğer” ($P=0,48$) grupları arasında da anlamlı bir farklılık vardır. Ancak, “yaş” ve “meslek” gruplarının sınırda bir anlamlılık değerine sahip olması nedeniyle, çalışmadaki örneklem sayısının +/- yönde değişmesi ile bu değer de değişeceği söylenebilir.

ASM faktörü çalışmanın %7,48’ini açıklayan orijinal ölçekteki 5 ASM alt ifadesinden oluşmaktadır. Çalışmanın Cronbach alpha değeri (0,803) yüksek güvenilirlikte bulunmuştur. Akbaş’ın (2019) çalışmasındaki ASM faktörünün Cronbach alpha (0,711) değerine göre bu çalışmanın oranı yaklaşık 0,1 oranında yüksektir. Bu durumda, yerel halkın “Algılanabilir sosyal maaliyetler” faktörüne ait içerikleri, diğer çalışmaya oranla daha doğru algıladığı çıkarımı yapılabilir. İfadelere verilen yanıtlarda kadın ($\bar{X}=2,44$) ve erkekler ($\bar{X}=2,65$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($P=0,3$). Bu durum, toplumun sosyal maliyet algısı açısından erkek ve kadınların aynı fikir zeminine sahip olduğunu gösterebilir. Aynı şekilde diğer ASM faktörü alt ifadelerine verilen yanıtlarda da tüm demografik ifadelerin alt gruplarına yönelik anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Alanyazına göre, Avcıkurt ve Demirbulat’ın (2016) çalışmasında katılımcı oranı bu çalışmaya denktir. Ancak, ASM faktörü veya diğer faktörler için incelenebilecek bir demografik yapı ile faktörlerin kıyasına dair bir veri tablosu bulunamamıştır.

TK faktörü, %5,45’lik bir varyans oranı ile orijinal ölçekte bulunan 2 TK alt ifadesinden oluşmaktadır. Cronbach alpha değeri 0,753 ile oldukça güvenilir bulunmuştur. Jeelani vd.’nin (2022) çalışmasına göre TK, 4 ifadeden oluşan ve 0,81 Cronbach alpha değerine sahip bir faktördür. Alt ifade sayısı ve Cronbach alpha değeri Jeelani vd.’nin (2022) çalışmasından düşük bulunmuştur. Ancak, güvenilirlik değeri olarak Jeelani vd.’nin (2022) çalışmasındaki TK faktörü bu çalışmadaki TK faktörünün güvenilirliğini desteklemektedir. Çalışmada, TK faktörünün kadın (2,94) ve erkekler (2,83) arasında anlamlı bir farklılığı bulunmamaktadır ($P=0,4$). Aynı şekilde yaş, meslek, eğitim durumu veya gelir düzeyi ifadelerinin alt grupları arasında da anlamlı bir farklılık yoktur. Bu durumda, turizm endüstrisine yerel halkın da katılması konusundaki algıların ve beklentilerin ortak bir paydada olduğu söylenebilir.

ZM, orijinal ölçekte bulunan “Ziyaretçi memnuniyeti” (ZM) ve “Toplum merkezli ekonomi” (TME) faktörlerinin alt ifadelerinin karışımıyla oluşan, %4,84’lük varyans

oranına sahip 6 ifadeli bir faktördür. Cronbach alpha değeri 0,753 ile oldukça güvenilir bulunmuştur. ZM faktörüne verilen yanıtlarda kadın ($\bar{X}=1,79$) ve erkekler ($\bar{X}=1,87$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($P=0,3$). Ayrıca, diğer demografik gruplar arasında da anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($P>0,05$). Bu durumun nedeni olarak yerel halkın ziyaretçi memnuniyeti konusunda kendilerine olan güvenleri veya bölgesel milliyetçilikleri gösterilebilir.

UDRP, orijinal ölçekte bulunmayan ve orijinal ölçekteki UDP ve CS faktörlerine ait birer alt ifadenin birleşmesiyle oluşan ve toplamda 2 alt ifadesi bulunan bir faktördür. Bu iki faktöre ait alt ifadelerin ortak noktası, turizmin planlanma sürecindeki sürdürülebilirlik ve olası risklere karşı alınması gereken önlemlerdir. UDRP faktörünün varyans oranı %4,32 ve Cronbach alpha değeri 0,617'dir. Bu Cronbach alpha değeri, yerel halk için oluşturulan SUS-TAS ölçeğindeki en düşük değerdir. Bu durum UDRP faktörüne ait alt ifade sayısındaki yetersizlikten kaynaklanabilir. Faktöre verilen yanıtlara göre, kadınlar ($\bar{X}=1,54$) ve erkekler ($\bar{X}=1,73$) arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre, kadın veya erkek fark etmeksizin turizm endüstrisine yönelik uzun vadeli planlamalar yapılmasının ve Covid-19 gibi olası risklere karşı önlemler alınmasının yerel halk tarafından desteklendiği söylenebilir. Ayrıca, UDRP faktöründe “meslek” grupları arasında ($P=0,045$) anlamlı bir farklılık görülmesine rağmen post-hoc analizi yapıldığında gruplar arasındaki farklılığı destekleyen anlamlı bir değer bulunamamıştır. Bununla ilgili araştırma yapılmış fakat, net bir bilgi veya sorunu çözebilecek bir sonuca ulaşılamamıştır.

TME, %3,5 oranında bir açıklayıcılığı orijinal ölçekteki “Toplum merkezli ekonomi” (TME) ve “Topluluk katılımı” (TK) faktörlerinin birleşmesi ile 4 alt ifadeden oluşmaktadır. Cronbach alpha değeri 0,767 ile oldukça güvenilir bulunmuştur. Diğer 6 faktörde olduğu gibi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($P=0,4$). Ancak, TME faktörüne verilen yanıtlara göre, 18-24 ($\bar{X}=2,23$) yaş grubundakiler ile 35-44 ($\bar{X}=1,64$) yaş grubundakilerin verdiği yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur. Bu durumda Trabzon halkının glamping turizmine istihdam açısından katılmasına orta yaş grubundaki bireylerin daha ılımlı baktığı fakat, gençlerin bu konuda biraz daha kararsız ve isteksiz olduğu çıkarımı yapılabilir.

4.3. SUS-TAS Ölçeğinin 7 Alt Faktörünün Tartışması (Turizm İşletmeleri)

AFA'nın ardından şekillenen ve 37 ifadeyi kapsayan 7 faktör, "Uzun dönemli çevresel planlama" (UDÇP), "Algılanabilir sosyal maliyetler" (ASM), "Toplum merkezli ekonomi" (TME), "Topluluk katılımı" (TK), "Çevresel koruma" (ÇK), "Sürdürülebilir ekonomik etkiler" (SEE) ve "Fütüristik ekonomik planlama" (FEP) olarak yeniden isimlendirilmiştir. Ölçeğin son hali Ek Tablo2.'de verilmiştir.

UDÇP, orijinal ölçekte bulunan UDP ve CS faktörlerinin 8 alt ifadesinin birleşmesiyle oluşan ve %32,10'luk varyans oranına sahip bir faktördür. Ayrıca, %32,10'luk bu oran neredeyse diğer 6 faktörün varyans oranı toplamına eşittir. Bu varyans oranı, faktörler arasında önemli bir farklılaşma olduğunu göstermektedir ve oluşan bu farklılığın nedenini anlamak, planlama sürecindeki zayıf yönleri belirlemek için oldukça önemlidir. Cronbach alfa değeri 0,904 ile yüksek güvenilirlikte bulunmuştur. Bununla birlikte, UDÇP faktörü çalışmada normal dağılım ($P=0,07$) gösteren tek faktördür. Bu durum, UDÇP faktörünün açıklayıcılığının yüksek olması ile normal dağılım göstermesi arasında bir bağlantı olduğunu gösterebilir veya faktöre ait alt ifadelerin birbirine karşı nasıl performans gösterdiğini anlamak için daha fazla örneklem sayısına ihtiyaç olduğunu gösterebilir. Demografik veriler incelendiğinde ise kadın ($\bar{X}=1,77$) ve erkekler ($\bar{X}=1,77$) arasında; yaş grupları arasında ($P=0,17$); eğitim grupları arasında ($P=0,48$) ve gelir grupları arasında ($P=0,66$) faktörün alt ifadelerine verilen yanıtlarda anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($P=1,00$). Tüm bu açıklamalar doğrultusunda, turizm işletmelerinin UDÇP faktörüne verdikleri yanıtlarda görüş birliğine sahip oldukları ve faktörün oldukça güvenilir ve açıklayıcı bir yapıda olduğu söylenebilir.

ASM, orijinal ölçekteki ASM faktörünün 6 alt ifadesini kapsayan ve varyans oranı %10,24 olan bir faktördür. Cronbach alpha değeri 0,846 ile yüksek güvenilirlikte bulunmuştur. Demografik ifadelerine ait grupların hiçbirinde anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($P>0,05$). Ayrıca, turizm işletmelerindeki katılımcılar ASM faktörüne ait ifadelerine genel olarak ($\bar{X}=3$) "Katılmıyorum" yanıtını vermişlerdir. Ancak, Bedük'ün (2019) ($\bar{X}=4,09$) ve Akbaş'ın (2019) ($\bar{X}=3,63$) çalışmalarındaki ASM faktörüne ait ifadelerine verilen yanıtlar çoğunlukla "Katılıyorum" şeklindedir. Bu durumda, Trabzon ili için son dönemde önemli bir gelir kapısı olan turizme yöneltilen ters psikoloji barındıran veya negatif yapıli cümleler katılımcılar tarafından önyargılı olarak cevaplanmış olabilir.

TME, çoğunluğu orijinal ölçekteki TME ifadeleri ile oluşan fakat, orijinal ölçekteki ZM ve TK faktörlerinin de bazı alt ifadelerini kapsayan, 8 ifadeli bir faktördür. Varyans oranı %8,41'dir. Cronbach alpha değeri 0,882 ile yüksek güvenilirlikte bulunmuştur. TME faktöründe demografik ifadelere verilen yanıtlara göre, hiçbir grup kendi içinde anlamlı olarak farklılaşmamıştır ($P>0,05$). Bu durum turizm işletmelerinin, ekonomik açıdan iş birliğine açık olduğunu, yerel ve sektörel gelişimi desteklediğini ve bölgede glamping işletmelerinin oluşturulmasına yönelik pozitif bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir.

TK, orijinal ölçekteki 3 TK ifadesinden oluşan %6,04 varyans oranına sahip ve Cronbach alpha değeri yüksek güvenilirlikte (0,819) olan bir faktördür. TK faktöründe demografik ifadelere verilen yanıtlar kapsamında hiçbir grup kendi arasında anlamlı olarak farklılaşmamıştır ($P>0,05$). Faktörün alt ifadelerine verilen yanıtlar çoğunlukla “Kararsızım” ve “Katılıyorum” ifadeleri arasında bir sirkülasyon göstermektedir. Yani, turizm işletmeleri toplumdaki tüm bireylerin turizm sektöründe yer alması konusunda çekingen bir tutum sergilemişlerdir.

ÇK, orijinal ölçekte bulunan 3 CS faktörünü içeren, %5,73'lük varyans oranına sahip bir faktördür. Cronbach alpha değeri (0,821) yüksek güvenilirlikte bulunmuştur. Faktöre ait alt ifadelere verilen yanıtlar kapsamında demografik gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($P>0,05$). Ayrıca, aritmetik ortalamalar ($1,6<\bar{X}<2,2$) incelendiğinde turizm işletmeleri, turizm endüstrisinin çevreye karşı sorumlu olduğunu ve Covid-19 sonrasında çevresel koruma ve sürdürülebilirlik konularına önem gösterilmesi gerektiğini istatistiksel olarak onaylamaktadır.

SEE faktörü, orijinal ölçekte bulunan AEF, UDP ve CS faktörlerinin bazı alt ifadelerini kapsamaktadır. Toplamda 6 ifadeden oluşan faktörün varyans oranı %4,71 ve Cronbach alpha değeri 0,838 ile yüksek güvenilirliktedir. Faktöre ait alt ifadelere verilen yanıtlar doğrultusunda demografik gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($P>0,05$). Faktöre ait alt ifadeler çoğunlukla “Katılıyorum” olarak yanıtlanmıştır. Genel olarak yargı ifadelerinden meydana gelen SEE faktörü, turizmin yerel ekonomiyi çeşitlendirme ve bölgedeki diğer endüstrilere de fayda sağlama potansiyelini ele almaktadır. Bu duruma göre, Trabzon ili kapsamında turizm işletmelerinin Covid-19 sonrası süreçte glamping turizminin ekonomik açıdan desteklenmesine olumlu baktığı söylenebilir.

FEP, orijinal ölçekteki UDP ve AEF faktörlerine ait 3 alt ifadeyi kapsayan, %3,60'lık varyans değeri olan, yüksek güvenilirlikli (0,843) bir faktördür. Faktöre ait alt ifadelere

verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($P>0,05$). Ancak, demografik gruplar arasında dikkat çeken bir durum söz konusudur. FEP faktörüne ait alt ifadelerle verilen yanıtlar kapsamında, geliri olmayan katılımcılar ($\bar{X}=1,3$) ile 35.001 ve üzeri gelire sahip katılımcılar ($\bar{X}=1,5$) arasında bir algı birliği bulunurken diğer gelir düzeyi grupları ($1,6<\bar{X}<2,0$) arasında da dikkat çekici bir algı birliği fark edilmiştir. Buna göre, zaten yüksek gelir seviyesine sahip kesim ile turizme dair bir kazanç beklentisi olmayan kesimin glamping turizminin gelecek adına planlanmasına, turizmden kazanç elde etme beklentisi olanlardan daha pozitif baktığı söylenebilir.

4.4. Yerel halk ve Turizm İşletmelerine Ait SUS-TAS Ölçeklerinin Alanyazın ile Tartışması

Yerel halk ve turizm işletmeleri için ayrı ayrı yapılan açıklayıcı faktör analizlerinin ardından her iki paydaşa ait SUS-TAS ölçeğinde oldukça farklı kombinasyonlar oluşmuştur. Bu kombinasyonlar doğrultusunda yerel halk (varyans=%60,53) ve turizm işletmelerine (varyans=%70,85) ait ölçeklerin her ikisi de birbirinden farklı olarak 7 faktör 37 ifadeden oluşmaktadır. Ancak, alanyazında bulunan çalışmalar incelendiğinde uygulama sınırlılığı içerisinde hem varyans oranı olarak hem de faktör ve ifade sayısı olarak oldukça çeşitli sonuçlar görülmektedir. Örneğin; Bedük'ün (2019) çalışmasında 6 faktör 39 ifade ve %59,61 varyans oranı; Pamukçu vd.'nin (2023) çalışmasında 5 faktör 21 ifade %63,92 varyans oranı ve Ayazlar'ın (2016) çalışmasında 7 faktör 23 ifade %67,03 varyans oranı bulunmaktadır. Bu durumda, çalışmanın her iki paydaşı arasındaki farklılıklar ve alanyazındaki farklılıklar incelendiğinde, çalışmanın yapıldığı bölgeye, kültürel oluşuma, faydacılığa ve bölgesel algı düzeyine göre ölçek yapısının, faktör sayısının, ifade sayısının ve açıklayıcılığının, değiştiği söylenebilir. Bu durum dikkate alınarak SUS-TAS ölçeğinin çeşitli bölgelerde veya kültürlerde uygulanması SUS-TAS'ın genelleştirilebilirliğini arttırılabilir.

Yerel halk için yapılan SUS-TAS ölçeğinde TK ve ASM faktörlerine verilen yanıtların aritmetik ortalaması çoğunlukla “Katılmıyorum” veya “Kararsızım” ifadeleri arasındadır. Bu duruma göre, TK faktörü açısından yerel halk toplumdaki tüm bireylerin turizme katılımını desteklememektedir. Fakat, burada katılımcılarda bir algı şekillenmesi fark edilmiştir. Söz konusu algı yönelimi TK faktörüne ait alt ifadelerdeki “tüm”, “herkes” gibi geniş çerçevede bir hedef sunulmasından kaynaklanabilir. Bedük'e (2019) ait çalışmada ise TK faktörüne verilen yanıtlar “Kesinlikle katılıyorum” veya “Katılıyorum” arasında şekillenmektedir. Bu durum söz konusu algı yönelimi hakkındaki varsayımı destekler

niteliktedir. ASM faktörü ise başta glamping turizmi olmak üzere diğer tüm turizm çeşitlerinin de çevre bozulmalarına sebep olduğunu, yerel halkın yaşam kalitesini bozduğunu ve kenti kalabalıklaştırdığını temsil eden ifadelerden oluşmaktadır. Yerel halkın çoğu bu ifadelerde kararsız kalmayı tercih ederken özellikle 25-34 yaş grubundakiler kararsız bir şekilde olsa da çoğunlukla “Katılmıyorum” demeyi tercih etmişlerdir. Bedük’ün (2019) çalışmasında ise ASM faktörüne verilen yanıtlar “Kesinlikle katılıyorum” olarak baskın bir şekilde kabul görmektedir. Burada da oldukça ucu açık olan ayrımların oluşması, ifadelerin ne şekilde aktarıldığı veya ölçeklere yanıt veren kesimin ne denli bilinçli olduğuyula ilişkili olabilir.

Turizm işletmelerinde SUS-TAS ölçeği kapsamında toplanan anket verilerine göre, ASM faktörüne, genel olarak “Katılmıyorum” veya “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtları verilmiştir. ASM faktörüne ait alt ifadelerde çoğunlukla turizmin rahatsız edici yanları katılımcılara yöneltilmektedir. Bu durumda, turizm işletmeleri Trabzon ilinde turizmin oluşturduğu negatif etkileri yerel halktan daha keskin bir algı ile reddetmektedir. SEE faktöründe ise kadınlar “Kararsızım” ile “Katılıyorum” ifadeleri arasında kalmışlardır. TK faktöründe ise 35-44 yaş grubu dışındaki katılımcıların çoğunluğu ankete “Kararsızım” yanıtını vermişlerdir. Yerel halka ait SUS-TAS ölçeğindeki TK faktöründe olduğu gibi turizm işletmelerine ait SUS-TAS ölçeğindeki TK faktöründe de “tüm”, “”herkes” gibi kapsamlı bir hedef sunulmuştur. Ancak, turizm işletmeleri yerel halka nazaran daha nötr yanıtlar vermişlerdir. Bu durum, her iki paydaş açısından da turizmin sürdürülebilirliği, geliştirilmesi vb. konular ile ilişkili herhangi bir kararın, turizm ile ilgili yetkililer tarafından alınmasının daha kabul edilebilir bir durum olduğunu gösterebilir. Ancak, bu varsayımı etkileyen ve netliğe kavuşturmayan durum, 35-44 yaş grubundaki katılımcıların TK faktörüne verdikleri “Katılıyorum” yanıtıdır. Yerel halkın aksine toplum katılımını destekleyen bir algı turizm işletmelerindeki orta yaşlı katılımcılarda bulunmaktadır.

5. SONUÇLAR

Bu çalışma kapsamında yapılan araştırmalar; glamping turizmi, Covid-19 pandemisi ve sürdürülebilir turizm hakkında çeşitli sonuçlar ortaya koymaktadır. Çalışmada yerel halk ve turizm işletmelerinin doğa temelli turizm türlerinden biri olan glamping turizmine tutum ve tavrı sürdürülebilirliği uzun vadede sağlamak amacıyla oldukça önemlidir. Bu kapsamda araştırmanın öncelikli amacı, Covid-19 sonrası glamping turizmine yönelik yerel halk ve turizm işletmelerinin tutumlarını incelemek ve değerlendirmektir. Tercih edilen amaç doğrultusunda yerel halk ve turizm işletmeleri için orijinal SUS-TAS ölçeğine Covid-19 ve glamping turizmi ile ilişkili 12 soru eklenmiştir. Orijinal ölçekte bulunan 7 faktör 44 ifade sayısı böylelikle 7 faktör 56 ifadeye yükselmiştir. Oluşan yeni ölçek, Trabzon il sınırları içerisinde bulunan yerel halktan 102 katılımcıya ve turizm işletmelerinden 59 katılımcıya uygulanmıştır. Ancak, yerel halktan 2 ve turizm işletmelerinden 4 adet anket verisi eksik ve hatalı doldurulması nedeniyle analizlere dahil edilmemiştir. Yerel halk ve turizm işletmelerinden toplanan anket verilerine ayrı ayrı AFA uygulanmış ve ardından oluşan yeni ölçek yapısı her iki paydaş için de 7 faktör 56 ifadeden 7 faktör 37 ifadeye düşmüştür. Bu doğrultuda faktör ve ifade sayısı benzerlik gösterse de her iki paydaşa uygulanan SUS-TAS altlığı AFA'nın ardından 2 ayrı içeriğe sahip 2 ayrı SUS-TAS ölçeğine dönüşmüştür.

Bu çalışmada, yerel halkın perspektifinden yapılan değerlendirmede, SUS-TAS ölçeği tarafından ölçülen faktörlerin “Uzun dönemli çevresel planlama” (UDÇP), “Algılanabilir ekonomik faydalar” (AEF), “Algılanabilir sosyal maliyetler” (ASM), “Topluluk katılımı” (TK), “Ziyaretçi memnuniyeti” (ZM), “Uzun dönemli risk planlaması” (UDRP) ve “Toplum merkezli ekonomi” (TME) olduğu belirlenmiştir. Analizler, yerel halkın uzun dönemli çevresel planlamaya önem verdiğini ancak, turizmde sürdürülebilirlik bilincine yönelik belirli bir gelişime ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Turizm işletmelerinin perspektifinden yapılan değerlendirmede ise SUS-TAS ölçeğinin 7 faktörü, “Uzun dönemli çevresel planlama” (UDÇP), “Algılanabilir sosyal maliyetler” (ASM), “Toplum merkezli ekonomi” (TME), “Topluluk katılımı” (TK), “Çevresel koruma” (ÇK), “Sürdürülebilir ekonomik etkiler” (SEE) ve “Fütüristik ekonomik planlama” (FEP) olarak belirlenmiştir. Analizler, turizm işletmelerinin sürdürülebilirlik odaklı planlamaya pozitif baktığını ancak, yerel halk ile iş birliği içerisinde hareket etmek konusunda kararsız olduklarını ve ziyaretçilerin memnuniyetlerine objektif yaklaşım sergilemediklerini göstermektedir. Elde edilen bulgular

doğrultusunda hem yerel halk hem de turizm endüstrisi açısından sürdürülebilirlik ve yerel katılım konularında çözümler sunabilen çalışmalara ihtiyaç olduğu sonucuna varılmaktadır. Gelecekte yapılacak benzer çalışmalara, Covid-19 sonrası turizm trendlerinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve turizm işletmelerinin bu çalışmalara daha fazla dahil edilerek araştırmalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca, turizm sektöründe sürdürülebilirlik odaklı politikaların geliştirilmesi ve yerel halkın turizm endüstrisinde daha aktif rol almasını teşvik eden çözümler üzerinde çalışılması da gerekmektedir.

Çalışmanın alanyazın tarama sürecinde gözlemlenen en kritik algı, Covid-19 salgının bireylerde doğaya, fiziksel mesafeye ve tatile yönelik yoğun bir ihtiyaç ve istek duygusu oluşturduğudur. Seyahat kısıtlamalarının kaldırılmasının hemen ardından turizm işletmeleri, döneme uyum sağlayabilmek amacıyla söz konusu ihtiyaç doğrultusunda alternatif turizm modelleri geliştirmiş ve/veya var olan modelleri güncellemişlerdir. Özellikle Covid-19 salgını sonrası glamping turizminin artan bir popülerliğe sahip olduğu ve turistlerin güvenli bir tatil deneyimi arayışının bir sonucu olarak doğa temelli turizm türlerine yönelik talebin arttığı gözlemlenmiştir. Söz konusu doğa temelli turizm modellerinden biri olan glamping turizmi, sürdürülebilir turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu turizm modeli turistlere, doğayla bütünleşmiş bir tatil deneyimi sunarken, aynı zamanda fiziksel mesafe kurallarına uygun bir şekilde konaklama imkânı da sağlamaktadır. Elde edilen alanyazın verilerine göre, pandemi sonrası süreçte turizm işletmelerinin ve turistlerin, glamping turizmi gibi doğayı temel alan turizm modellerine yönelik ilgilerinde artış olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum turizm sektöründeki güvenli bir tatil ihtiyacı ve kapanmaların pozitif getirisi olan doğaya ve doğal kaynağa olan özlemin yoğun bir ihtiyaç şeklinde ortaya çıkması ile izah edilebilir. Yerel halkın perspektifinden yapılan değerlendirmede, yerel halkın glamping turizmi konusunda farkındalıklarının oldukça düşük olduğu, glamping turizmini yalnızca “bungalov evlerde yapılan hafta sonu dinlenmesi” olarak gördükleri sonucuna varılmıştır. Dünya geneline bakıldığında ise Covid-19 sonrasında glamping turizmine olan ilgi artışının Trabzon ilinde görülmediği ve bu durumun toplumdaki doğa temelli turizm veya alternatif turizm modellerine yönelik bilinçsizlikten kaynaklandığı çıkarımı yapılmıştır. Söz konusu bilinçsizliğin nedeni olarak Trabzon ilinin coğrafi özellikleri ve köy evlerinin fiziki mesafeyi destekleyen şekilde konumlandırılması gösterilebilir. Aynı şekilde turizm işletmelerine yapılan anket çalışmalarında da küçük işletmelerin glamping turizmi konusunda büyük işletmelere nazaran daha bilinçsiz olduğu ve glamping turizmini bungalov

evler ile karıştırdıkları gözlemlenmiştir. Bu durumda her iki paydaşın da glamping turizmine yönelik algılarının ve ilgilerinin eksik olduğu sonucuna varılmıştır.

İnceleme sürecinde gözlemlenen önemli konulardan birisi de Covid-19 gibi risk içeren süreçlerde yetkililerin daha iyi bir süreç yönetimine ihtiyacı olduğu ve öngörülemezliğin aksine ileride yaşanabilecek bu tarz riskler için doğru planlama ve protokoller oluşturulması gerektiğidir. Ayrıca, bu tarz riskli durumlar toplumun her kesimi için hazırlıklı olunması gereken ve farkındalıklarının yükselmesi gereken zamanlardır. Böyle bir farkındalığın gelişmesi ve bu tarz riskli durumlarda doğadan ve doğal kaynaktan mahrum kalmadan yaşamın ilerletilebilmesi devlet-halk-işletme üçgeninde bir iş birliğinin oluşmasıyla sağlanacaktır. Turizm işletmeleri ve yerel halka ait bulguların birbirini destekleyen ancak, bir o kadar da farklılık oluşturan sonuçlarına göre, turizm endüstrisi ile yerel halk arasındaki iş birliğinin ve iletişimin eksik olduğu sonucuna varılmıştır. Elbette ki Covid-19 pandemisi, seyahat kısıtlamaları ve sağlık konusundaki endişeler nedeniyle turizm sektörüne ciddi oranda zarar vermiştir. Ancak, bu dönemde turizm işletmeleri, yetkililer tarafından konulan güvenlik ve hijyen önlemlerini yerine getirmesine rağmen turistlerin yaşam kaygıları veya seyahat yasaklarından kaynaklı olarak büyük zararlara uğramışlardır. Bu durumda turizm işletmeleri ile turistler arasında ciddi iletişim ve güven sorunları olduğu görülmektedir.

Alanyazında, SUS-TAS ölçeği ile ilişkili Türkçe ve İngilizce kaynaklara ait bulgulara çoğunlukla sözel ifadeler baskın olduğu için bu çalışmadaki bulgular ile alanyazındaki bulguların kıyası istenilen seviyede aktarılamamıştır. Ancak, çalışma ile benzer veya farklı bazı noktalar saptanmış ve bunlar “Tartışma” bölümünde incelenmiştir. Özellikle, yerel halka ait SUS-TAS ölçeğinin Bedük’ün (2019) çalışması ile birbirini desteklediği sonucuna varılmıştır. Ancak, turizm işletmelerine ait SUS-TAS ölçeğinde turizm işletmeleri üzerinde yapılan çalışma sayısının az olması ve bu çalışmaların da incelenebilecek tablolar konusunda yetersiz olması nedeniyle doğrudan bir örtüşme gözlemlenememiştir. Çalışmanın alanyazına en büyük katkısı böylelikle 2 ayrı paydaş için 2 ayrı SUS-TAS ölçeği geliştirmiş olmasıdır.

Bu tez çalışması, Trabzon'da doğru bir turizm gelişiminin planlanmasına ve sürdürülebilir doğa temelli turizm politikalarının oluşturulmasına katkı sağlayacak bir altyapı hazırlamaktadır. Ayrıca, bu çalışma bölgedeki turizm işletmeleri, yerel halk ve ilgili araştırmacılar için bir altyapı oluşturarak, turizmin ileriye yönelik gelişimine ışık tutacaktır. Çalışma, Trabzon'da sınırlı sayıda bulunan turizm işletmeleri ve doğa temelli turizm türleri hakkındaki çalışmalara katkı sağlayarak alan yazını zenginleştirmektedir. Ek olarak, Trabzon'a yönelik glamping turizmi konusunda ileri görüşlü bir bakış açısı sunarak, turizm

işletmelerine yeni bir perspektif ekleyeceği beklenilmektedir. Bunun yanı sıra, katılımcılara glamping turizmi kavramı ve sürdürülebilir turizm kavramı tanıtılarak daha bilinçli ve farkındalık sahibi turistler için küçük bir temel oluşturmuştur. Bu çalışma aynı zamanda glamping turizminin Trabzon ilinde uygulanabilirliğini tartışmakta ve literatüre hakiki bir tanım ve algı sunarak, turizm anlayışında deniz, kum ve güneş turizminin yanı sıra konfor, doğa ve macera turizminin değerlendirilmesine de katkı sağlamaktadır. Tüm bunlar, çalışmanın başında oluşturulmuş olan hedefler ile birbirini destekleyen pozitif ve eleştirel katkılardır. Sonuç olarak, bu tez çalışması, glamping turizmi, Covid-19 pandemisi ve sürdürülebilir turizm konularını incelemektedir. Böylelikle, bu çalışma glamping turizmi ve sürdürülebilir turizme ilişkin farkındalığı artırarak gelecekteki çalışmalar için bir temel oluşturacaktır.

6. ÖNERİLER

Bu bölümde, alanyazın verileri ve paydaşların görüşleri kapsamında çeşitli öneri sentezleri aktarılmaktadır. Trabzon ilinde glamping turizminin oluşumu, gelişimi veya doğa turizminin sürdürülebilir farkındalığı çerçevesinde sunulan öneriler resmî kurumlar, turizm işletmeleri, akademide yapılacak yeni çalışmalar ve turistler için faydalı birer öneri rehberi olma potansiyelindedir.

Salgın sürecinde ve sonrasında turizm ile ilişkili kurumlar, turistlerin fiziksel mesafe, hijyen ve güvenlik gibi konularda endişelendiğini unutmamalıdır. Bu açıdan, herhangi bir tehlike oluşturabilecek durumların önüne geçebilmek amacıyla konuya yönelik protokollerin oluşturulması ve uygulanması oldukça önemlidir. Ayrıca, sürdürülebilir ve çevre odaklı bir planlama için de yerel yönetimler ve turizm işletmeleri arasında oluşturulan protokoller kapsamında bir iş birliği sağlanmalıdır. Bu iş birliği, çevresel etkileri minimize etmek, doğal kaynakları korumak ve yerel ekonomiye katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmelidir. Bu süreçte, turistlerin adaptasyonu da desteklenerek turizmin hem entelektüel hem de vizyoner geleceğine yatırım yapılabilir.

Yerel halka ve turistik işletmelere, glamping turizmi ve sürdürülebilir turizm konusunda farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Bu durum, Trabzon ili gibi doğaya ait bir alanın hem turizm gelişimini hem de turistik tüketimini sürdürülebilir açıdan pozitif yönde etkileyecektir. Ayrıca, glamping turizminin sürdürülebilir turizm açısından doğaya ve topluma olan etkileri yerel halk ve turizm işletmelerini bilinçlendirmek ve kalıcı bir algı oluşturmak adına teknoloji yardımıyla simüle edilebilir.

Turizm işletmelerinin eleştiriler karşısında objektif kalmasını sağlamak amacıyla geri bildirim mekanizmaları ve denetim süreçleri oluşturulmalıdır. Turizm işletmeleri, ziyaretçi geri bildirimlerini değerlendirebilmeli ve gerektiğinde iyileştirmeler yapabilmelidir. Ayrıca, şeffaf bir iletişim politikası benimsenmeli ve ziyaretçilere geri bildirimlerini işletmeleri için fırsatlar sunulmalıdır. Böylelikle, asli görüşler doğrultusunda iletilen her çeşit eleştiri objektif açıdan irdelenerek ortak bir paydada gelişime zemin hazırlayabilir.

Glamping turizminin Trabzon ilinde başarılı olabilmesi için; devlet, yerel halk ve turizm işletmeleri arasında bir iş birliği yapılmalıdır. Bu iş birliği, özellikle Covid-19 salgını gibi tehlikeli bir risk dönemi sonrasında turizm sektörü için yeni turizm modelleri ve yaklaşımlarının geliştirilmesinin kaçınılmaz hale gelmesi nedeniyle oldukça önemlidir.

Ayrıca, turizm işletmeleri ve yerel halk birlikte çalışarak glamping turizmi için yeni iş fırsatları da oluşturabilirler. Bu iş fırsatları, turizm işletmelerinin glamping turizmine yatırım yapması ve/veya yerel halkın bu turizm modeline yönelik hizmet sunmasıyla oluşturulabilir. Örneğin, turizm işletmeleri glamping alanlarında yerel ürünlerin satışını yaparak, yerel halkın ekonomik kalkınmasına katkı sağlayabilirler. Ayrıca, glamping turizmi için de özel etkinlikler düzenlenebilir. Örneğin, açık hava konserleri, belgesel veya bölgesel film gösterimleri, yerel halkın yaptığı işlerin denetildiği yemek pişirme, atölye çalışmaları, bölgeye göre yetişen meyvelerin toplanması gibi etkinlikler düzenlenebilir. Bu etkinlikler, turistlerin glamping tatilini daha keyifli hale getirirken, yerel bölge çalışanlarına ve turizm işletmelerine ek bir gelir kaynağı da sağlayabilir. Böylece, turizm sektörüne yerel halkın katılımı negatif bir algı olmaktan uzaklaşabilir.

Ziyaretçi memnuniyetini ölçmek amacıyla sürdürülebilir turizm ağına benzer nitelikte uluslararası online bir platform kullanılabilir. Bu platform, ziyaretçilerin deneyimlerini paylaşımlarını, değerlendirmeler yapmalarını ve geri bildirimlerde bulunmalarını isteyerek daha iyi, daha kaliteli, daha sürdürülebilir ve daha konforlu turistik deneyimler oluşmasını sağlayabilir. Böylece, turizm işletmeleri ziyaretçi memnuniyetini artırmak için gerekli önlemleri alabilir ve hizmet kalitesini iyileştirebilir.

Yetkililer, sürdürülebilir turizm kapsamında ayrılmış bir bütçe ile her yıl doğaya yönelik pozitif etkileri olan bireylere, belirli bir süre boyunca glamping turizm teşvikleri sunabilir. Bu teşvikler, küresel olarak sürdürülebilirliği destekleyen uluslararası bir protokol geliştirilerek sağlanabilir. Anlaşma kapsamındaki bir devletin sınırları içerisinde, özellikle lise düzeyindeki genç bireyler glamping turizm destinasyonlarına sürdürülebilirliğe teşvik için gönderilebilir. Ayrıca bu alanlarda doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, balık tutma turları gibi çeşitli aktiviteler düzenlenebilir. Bu aktivitelerde yer alan katılımcı kesim, sürdürülebilirliğe ilişkin raporlar hazırlamak üzere teşvik fonu alabilirler. Bu öneriler, gençleri doğanın güzelliklerini keşfetmeye teşvik ederken, gelecek adına doğaya yönelik erken farkındalık ve vizyon kazandırabilir.

Bu çalışma, alanyazına 2 farklı güncelleştirilmiş anket yapısı kazandırmıştır. Dolayısıyla, bu bölümde yalnızca sektörel öneriler değil, ileride yapılacak olan çalışmalar için bazı çalışma önerileri de sunulmaktadır.

Sürdürülebilir turizm kapsamında dünya genelindeki tüm glamping işletmeleri konumsal olarak belirlenebilir. Gerekli protokollere uygun olarak belirlenen tüm bu alanlar çan eğrisi mantığıyla SWOT analizine tabi tutulabilir. SWOT analizi sonucunda yetkililer

ve akademisyenler, glamping turizmi için küresel bir sıralama geliştirilebilirler. Böylelikle hem alanyazındaki bu eksiklik doldurulur hem de bölgesel olarak bile bir sıralamaya sahip olmayan glamping turizm işletmeleri için küresel bir sıralama, isimlendirme ve kontrol sağlanmış olur.

Trabzon ilinin glamping turizmi için uygunluğunu değerlendirmek amacıyla kapsamlı bir araştırma yapılmalıdır. Bu araştırma, doğal kaynaklar, iklim, altyapı ve turistik potansiyel gibi faktörleri analiz etmeli ve glamping turizminin bölgedeki sürdürülebilirlik ve ekonomik faydalarını araştırmalıdır. Elde edilen bulgular, glamping turizminin Trabzon ilindeki potansiyelini belirlemek için kullanılabilir.

Çalışmada yerel halk ve turizm işletmeleri için geliştirilen 2 SUS-TAS ölçeği, örneklem sayıları artırılarak ve çeşitli soru kalıpları eklenerek yeniden farklı bölgelerde uygulanabilir. Bu ölçeklerin kullanımı, yalnızca sürdürülebilir turizm için değil turistlerin seyahatleri sırasında çevreye olan etkilerini ölçmek için de oldukça önemlidir. Bu nedenle, ölçeklerin daha kapsamlı bir şekilde test edilmesi, turizm endüstrisi için daha doğru ve güvenilir veriler sağlayacaktır. Bununla birlikte, ölçeklerin daha fazla örneklemle test edilmesi, sonuçların daha genelleştirilebilir olmasına da olanak sunacaktır. Ayrıca, farklı soru kalıplarının eklenmesi, ölçeklerin daha farklı boyutları kapsamasına da destek olacaktır.

Son olarak, Dünya genelinde, sürdürülebilir turizm ile ilgili ortak bir veri altyapısı bulunmamaktadır. Bu nedenle, küresel olarak sürdürülebilir turizmin etkilerini ve faktörlerini içeren ve istatistiksel olarak aktaran ortak bir sanal ağ erişime açılmalıdır. Örneğin; Trabzon ilinin Akçaabat bölgesinde bir glamping sahası olduğunu varsayalım. Bu sahanın sürdürülebilirliği için bir portfolyo söz konusu sanal ağ içerisinde yer almalıdır. Bu portfolyo çeşitli istatistik veriler barındırabilir. Örneğin, işletmenin iklimsel olaylara etkisi, karbon salınımı, yeşil artış ve/veya azalışa katkısı, gelen turistlerin mevcut bölgeye ulaşırken ne kadar karbon ayak izi ürettiği vb. konular odağında, her türlü sürdürülebilir turizm sağlayan işletmenin verileri bu sisteme işlenmelidir. Sürdürülebilir turizm için bir ağ yapısı oluşturmak, paydaşların iş birliğini ve bilgi paylaşımını da teşvik edecektir. Bu ağ yapısı, turizm işletmeleri, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, akademisyenler ve diğer paydaşları bir araya getirebilir. Böylelikle, görüşler arası hiyerarşi yerine ortak bir temelde sürdürülebilirlik sentezi oluşturulabilir ve bu ortak görüş yapısı ağı kayıt sağlayan her paydaş tarafından güncellenebilir.

7. KAYNAKLAR

- Acuner, E., & Ergin, E. (2022). Covid-19 küresel salgın sürecinde turizm işletmelerinin kriz yönetim uygulamaları ile işletme performansı arasındaki ilişkide iyimserliğin düzenleyici rolü: TR90 bölgesi örneği.
- Aiello, F., & Bonanno, G., & Foglia, F. (2022). On the choice of accommodation type at the time of Covid-19. Some evidence from the Italian tourism sector. *Current Issues in Tourism*, 25(1), 41-45.
- Akay, S. (2022). Understanding of ecotourism through post-colonialism in the Southeast Asian region. *Eastern Geographical Review*, 27(47), 1-14.
- Akbaş, B. (2019). Yoksul yanlı turizmin sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm üzerindeki etkisi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Akış, S. (1999). Sürdürülebilir turizm ve Türkiye. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*.
- Aksöz, E. O., Önem, B., & Aydın, B. (2020). Kamp deneyimi yaşayan bireylerin glampinge ilişkin algılarının belirlenmesi. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 4(2), 185-196.
- Aksu, V. Ö., Kılıç, C., Düzgüneş, E., Araz, N., & Öztürk, K. (2017). Altındere Vadisi Milli Parkı kullanıcılarının rekreasyonel memnuniyetinin belirlenmesi. *Ormancılık Araştırma Dergisi*, 4(1), 30-45.
- Alkan, C. (2015). Sürdürülebilir turizm: Alaçatı destinasyonuna yönelik bir uygulama. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 10(40), 6692-6710.
- Allon, F. (2004). Backpacker heaven: The consumption and construction of tourist spaces and landscapes in Sydney. *Space and Culture*, 7(1), 49-63.
- Alpago, H., & Oduncu, A. D. (2020). Koronavirüs Salgınının Sosyo-Ekonomik Sonuçları. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 99-114.
- Andrey, C., Galera, H., Cabido, J., & Wiskey, W. (2014). New trends in the outdoor hospitality industry. Valais: HES-SO Haute École spécialisée de Suisse occidentale Valais, 10.
- Ardıç Yetiş, Ş. (2011). Turizmin sürdürülebilirliği ve bu konuda turistlerin bilinç düzeyi: Aksaray ilinde uygulamalı bir çalışma. *1. Uluslararası Turizm ve Otelcilik Sempozyumu*, s. 488-499. Konya.
- Avcıkurt, C., & Demirbulat, G., Ö. (2016). Turist rehberlerinin sürdürülebilir turizme bakış açısı. *Journal of Tourism Theory and Research*, 2(2), 173-191.

- Ayazlar, R. A. (2016). Sürdürülebilir turizm tutum ölçeğinin (Sus-Tas) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 80-92.
- Aykın, S. M. (2016). Avrupa Birliği'nin yeni politika alanı: Turizm. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Aykın, S. M. (2018). Avrupa Birliği'nde sürdürülebilir ve sorumlu turizm uygulamaları ve Türkiye. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 153-170.
- Azevedo, A. (2010). Designing unique and memorable eXperiences: Co-creation and the "Surprise" factor. *International Journal of Hospitality & Tourism Systems*, 3(1).
- Bahar, O., & İlal, N. Ç. (2020). Koronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 125-139.
- Bandalos, D. L., & Finney, S. J. (2010). Factor analysis: Exploratory and confirmatory. In G. R. Hancock & R. O. Mueller (Eds.), *The reviewer's guide to quantitative methods in the social sciences* (pp. 93-114). New York, NY: Routledge.
- Barišić, P., Strmota, M., & Ivanda, K. (2019). Sociodemographic characteristics of modern tourists as a determining factor in the need recognition for travel. *Ekonomi ve işletme konulu FEB zagreb uluslararası Odyssey konferansı tutanaklarında*, Zagreb. 1(1), 754-769.
- Bedük, T. (2019). Sürdürülebilir turizm kapsamında Edirne ve yerel halkın tutumu. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Benson, N. U., Bassey, D. E., & Palanisami, T. (2021). Covid pollution: Impact of Covid-19 pandemic on global plastic waste footprint. *Heliyon*, 7(2).
- Birdir, K., Unur, K., & Dalgıç A. (2015). Türkiye ve Dünya'da kamping ve yeni bir turistik ürün olarak 'glamping'. 1. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi: Güncel Konular, Eğilimler ve Göstergeler (EITOC-2015), 28-30 Mayıs 2015, Konya/Türkiye, 2: 168-177.
- Boscoboinik, A., & Bourquard, E. (2012). Glamping and rural imaginary. From production to consumption: Transformation of rural communities. 35, 149.
- Bostancı, S. H., & Sancar, O. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde karbon emisyonu üzerine bir tartışma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ek Sayı, 269-262.
- Bramwell, B. (1996). Sustainable tourism management education in Europe. *Tourism Management*, 17(4), 307-308.
- Brooker, E., & Joppe, M. (2013). Trends in camping and outdoor hospitality - An international review. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 3, 1-6.

- Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 528-546.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum. 12. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Casagrandi, R., & Rinaldi, S. (2002). A theoretical approach to tourism sustainability. *Conservation Ecology*, 6(1), 13.
- Choi, H. S. C., & Sirakaya, E. (2005). Measuring residents' attitude toward sustainable tourism: Development of sustainable tourism attitude scale. *Journal of Travel Research*, 43(4), 380-394.
- Clifford, C. (2020). The water in Venice, Italy's canals is running clear amid the COVID-19 lockdown.
- Cömert, T. (2002). Türkiye'de sürdürülebilir turizm için makro plan önerisi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Craig, C. A. (2020). Camping, glamping, and coronavirus in the United States. *Annals of Tourism Research*, 89, 103071.
- Craig, C. A., & Karabas, I. (2021). Glamping after the coronavirus pandemic. *Tourism and hospitality research*, 21(2), 251-256.
- Çağatay, O. (2021). Pandemi sürecinde kişilerin tatil satın alma niyetlerinin FoMO ve Covid-19 korkuları üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Çakır G., & Çakır A. (2010). Konaklama tesislerinde sürdürülebilir turizm kapsamında su kaynaklarının korunmasına yönelik uygulamalar. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, (1), 31-36.
- Çakmak, F., & Yılmaz, Ö. (2018). Turizmin iktisadi sürdürülebilirliği açısından kış turizmi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 267-286.
- Çavuş, Ş., & Tanrısevdi, A. (2000). Sürdürülebilir turizm ve yerel ölçekli bir sürdürülebilir turizm gelişme modeli önerisi. *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 149-159.
- Çeşmeci, N., & Kırıcı, T. E. (2018). Göreme Tarihi Milli Parkı'nın sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi. *TURAN-SAM (TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi)*, 10(40).
- Çizel, B., Kırıl, İ. G., Çizel, R., & Aşkun, V. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde seyahatten kaçınmanın karmaşıklık bakış açısı ile analizi. *Anadolu:Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32(2), 212-223.

- Çubuk, B. (2020). Covid-19 ile gelen kayıp nesne, yas ve depresyon. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(21), 90-99.
- Çuhadaroglu, A. (2013). Bilişsel esnekliğin yordayıcıları. Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. *Cumhuriyet International Journal of Education*. 2(1).
- Demirbulat, Ö. G. & Dinç, N. T. (2017). Sürdürülebilir turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30.
- Dolnicar, S., & Zare, S. (2020). COVID-19 and Airbnb - disrupting the disruptor. *Annals of Tourism Research*. 83, 102961.
- Durgun, K. A. (2021). Covid-19 sonrası Türk turizm sektöründe oluşabilecek fırsatlar ve riskler. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), 79-95.
- Düzgün, E. (2021). Pandemi sonrası yeni turist tercihi: Glamping turizmi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 145-158.
- Ege, G., & Ege, M. A. (2022). Covid-19 küresel sağlık krizinin çevresel etki ve sonuçları. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 4(1), 89-95.
- Erdem, B., Gök, T., İnce, C. (2018). An alternative accommodation unit in Kyrgyzstan: Boz uy (Traditional Kyrgyz tent). *Social Sciences Researches in the Globalizing World*, 586.
- Erdoğan, N., (2003). Çevre ve (eko)turizm. Ankara, Erk Yayınları.
- Ergüven, M. H., Yılmaz, A., & Kutlu, D. (2015). Turistik ürün çeşitlendirme bağlamında hibrit turizm: Glamping örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 41, 255-265.
- Garda, B., & Temizel, M. (2016). Sürdürülebilir turizm çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (12), 83-103.
- Gerenaz, H., & Yılmaz, H. (2022). Covid-19 pandemisinin Türkiye’de farklı turizm çeşitlerine etkisinin Google e-Trends verileri aracılığıyla incelenmesi. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5(2), 880-898.
- Gómez, L. A. E. (2021). Cultural tourism in cities post-COVID-19: A perspective and proposals for an alternative model. *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, (91), 7.
- Göktaş, L. S., & Kızılırmak, İ., (2017). Bolu Yedigöller milli parkının glamping turizmi potansiyeli açısından değerlendirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 43-51.

- Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19, *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1-20.
- Gürgen, U., & Beler, S. N. (2021). Lise düzeyindeki öğrencilerin korona virüs fobisinin okula yönelik tutum ve kariyer kaygılarına etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 35-61.
- Gürsoy, D., Uysal, M., Sirakaya, E., Ekinci, Y., & Baloglu, Ş. (2014). Handbook of scales in tourism and hospitality research. UK/Oxford: CABI Publishing.
- Güzel, F. Ö. (2010). Turizm öğrencilerinin staj döneminde edindikleri motivasyonun Herzberg teorisine göre değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 5(20), 3415-3429.
- Henriques, M. F. V. (2016). Glamping: Contributos para uma tipologia turística de alojamento. Escola superior de gestão de tomar, instituto politécnico de tomar, Yüksek Lisans Tezi, Portogallo.
- Hinch, T., & Butler, R. (2007). In tourism and indigenous peoples. 9780080553962, (1). Routledge.
- Hsu, C. Y., Chen, M. Y., Nyaupane, G. P., & Lin, S. H. (2020). Measuring sustainable tourism attitude scale (SUS-TAS) in an eastern sland context. *Tourism Management Perspectives*, 33, 100617.
- Hughes, G. (1995). The cultural construction of sustainable tourism. *Tourism Management*, 16(1), 49-59.
- İsayeva, S., & Kasalak, M. A. (2016). Sürdürülebilir turizm yönetimi kapsamında yer alan örnek ekoturizm uygulamaları. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 183-200.
- İsmayilli, S. (2021). Covid-19 salgını ve iç turizme etkilerinin nöropazarlama bağlamında değerlendirilmesi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ivanov, S., Webster, C., Stoilova, E., & Slobodskoy, D. (2020). Biosecurity, automation technologies and economic resilience of travel, tourism and hospitality companies. Sorarxiv Pap, 1-34.
- Jeelani, P., Shah, S. A., Dar, S. N., & Rashid, H. (2022). Sustainability constructs of mountain tourism development: The evaluation of stakeholders' perception using SUS-TAS. *Environment, Development and Sustainability*, 25(8), 8299-8317.
- Jefferson, A. (1995). Prospects for tourism a practitioner's view. *Tourism Management*, 16(2), 101-105.

- Kaiwa, E. (2017). Sustainable tourism in Asia current situation, trends, and existing practices. In sustainable Asia: Supporting the transition to sustainable consumption and production in Asian developing countries. World Scientific Publishing Company, 359-389.
- Kalem, S. (2001). Doğal ve kültürel değerlerin korunabilmesi için turizm potansiyelinin belirlenmesinde bir yöntem yaklaşımı ve Kastamonu ili kıyı bölgesi ve yakın çevresinde uygulanması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Kara, E. (2021). Sosyal medya fenomenlerinin rol aldığı turistik ürün tanıtımlarının x, y ve z kuşağı tüketici algısı ve satın alma niyetine etkisi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Karakaş, M. (2020). Covid-19 salgınının çok boyutlu sosyolojisi ve yeni normal meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(1), 541-573.
- Karapınar, E., & Barakazı, M. (2017). Kültürel miras turizminin sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi: Göbeklitepe Örenyeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 5-18.
- Kervankıran, İ., & Bağmancı, M. F., (2020). Bildiğimiz turizmin sonu mu? COVID-19'un Türkiye'deki turizm hareketliliğine etkisi. *Türk Coğrafya Dergisi*, (76), 19-32.
- Keskin, M. T., Güneş, B., Özer, Ş. C., & Ulusay, N. (2021). Yüksek irtifa dağcılarının Covid-19 sürecindeki görüş ve deneyimleri. *Rol Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 90-103.
- Kıvılcım, B. (2020). Covid-19 (Yeni koronavirüs) salgının turizm sektörüne muhtemel etkileri. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 4(1), 17-27.
- Kiper, T., & Öztürk, A. G. (2011). Kent ormanlarının rekreasyonel kullanımı ve yerel halkın farkındalığı: Edirne Kent (İzzet Arseven) ormanı örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 105-118.
- Koeman, A., (1998). Sustainable tourism and eco-tourism. Bsc (Geog.), M EMD, 1-7.
- Kokmaz, Ö. (2022). Dünyada glamping turizmi gelişimi ve tabiat turizmi kapsamında Kastamonu için bir model önerisi. Kastamonu Üniversitesi, Doktora Tezi, Kastamonu.
- Kurtuluş, E., & Düşünceli, B. (2021). Covid-19 fobisi (korkusu), Covid-19 farkındalığı ve genel aidiyetleri düzeyleri. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 451-485.
- Kuter, N., & Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 146-156.

- Laws, E., Scott, N., & Parfitt, N. (2002). Synergies in destination image management: A case study and conceptualisation. *International Journal of Tourism Research*, 4(1), 39-55.
- Li, W., Zhang, J., Zhou, Y., Huang, W., Liu, X., Li, Z., Gao, M., Chang, Z., Li, N., Wang, J., Lu, S., Li, X., Wen, W., Zhu, D., Lu, Y., & Zhuang, W. (2020). Regulating the grain orientation and surface structure of primary particles through tungsten modification to comprehensively enhance the performance of nickel-rich cathode materials. *ACS Applied Materials & Interfaces*. 12(42).
- Lindberg K., Furze B., Staff M., & Black R. (1997). Ecotourism and other services derived from forests in the Asia-Pacific region: Outlook to 2010. Washington, D.C., FAO: 79.
- Mansuroğlu, S. (2006). Turizm gelişmelerine yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Akseki/Antalya örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 35-46.
- Matarrita-Cascante, D., Brennan, M. A., & Luloff, A. E. (2010). Community agency and sustainable tourism development: The case of LA fortuna, Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(6), 735-756.
- McKinsey & Company (12 Mayıs 2020). Consumer sentiment evolves as the next “normal” approaches.
- Muhanna, E. (2007). The contribution of sustainable tourism development in poverty alleviation of local communities in South Africa. *Journal of Human Resources in Hospitality&Tourism*, 6(1), 37-67.
- Naddeo, V., & Liu, H. (2020). Editorial perspectives: 2019 novel coronavirus (SARS-CoV-2): What is its fate in urban water cycle and how can the water research community respond? *Environmental science: Water research & technology*. 6(5), 1213-1216.
- Nazneen, S., Hong, X., & Ud Din, N. (2020). COVID-19 crises and tourist travel risk perceptions.
- Niewiadomski, P. (2020). COVID-19: From temporary deglobalisation to are discovery of tourism? *Tourism Geographies*, 22(3), 651-656.
- Okaka, W. (2007). The role of media communications in developing tourism policy and cross cultural communication for peace, security for sustainable tourism industry in Africa. 4. Uluslararası Turizm Yoluyla Barış Enstitüsü (IIPT) Eğitimciler forumu, Turizm yoluyla barış üzerine Afrika konferansı, (s. 19-22). Kampala.
- Özaltın T., G., (2020). Covid-19 salgını turizm sektörünü nasıl etkiler? Turizm akademisyenleri perspektifinden bir değerlendirme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 207-224.
- Özen, H. A., & Öztürk, B. (2022). COVID-19 salgınının küresel boyutta çevresel etkilerinin değerlendirilmesi. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 5(1), 42-53.

- Özkök, F., & Gümüş, F. (2009). Sürdürülebilir turizmde bilginin önemi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 51-71.
- Pamukçu, H., Saraç, Ö., & Batman, O. (2020). Helala duyarlı turistlerde sürdürülebilir turizm gelişmesine yönelik algı araştırması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2600-2610.
- Petrusa, I., & Vlahov, A. (2019). The role of glamping in development of camping tourism offer-possibilities and future prospects in The Republic of Croatia. *Ekonomi ve işletme üzerine FEB zagreb 10. Uluslararası Odyssey konferansı tutanakları*, 12-15 Haziran, Opatija, Hırvatistan, 834-844.
- Petry, J. (1996). Northern exposure: Touring the less travelled areas of northern Thailand no longer means roughing it. *PATA Travel News*, 10.
- Pullant, J. (2001). *SPSS Survival Manual. A Step-By-Step Guide to Data Analyses Using SPSS For Windows*. Philadelphia, PA: Open University Press.
- Rajikumar, R. P. (2020). Covid-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian Journal of Psychiatry*, 52, 102066.
- Resmî Gazete, (2022). Lüks Çadır Tesisleri Nitelikler Yönetmeliği. İkinci Bölüm, 5. Madde. Cumhurbaşkanlığı Basımevi 31962.
- Rivera, J. (2002). Assessing a voluntary environmental initiative in the developing world: The Costa Rican Certification for Sustainable Tourism. *Policy sciences*, 35(4), 333-360.
- Robbins, B. G. (2016). What is trust a multidisciplinary review, critique, and synthesis. *Sociology Compass*, 10(10), 972-986.
- Sakacova, K. L. (2013). *Glamping- Nature Served on Silver Platter*. Aalborg University, Yüksek Lisans Tezi, Danimarka.
- Sevim, C., & Koçoğlu, F., & Erdoğan, Y., (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde anksiyete ile umutsuzluk düzeylerinin psikososyal ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23.
- Solmaz, S. A. (2019). Sürdürülebilir turizm ve Türkiye'de çevre politikaları. *Journal of International Social Research*, 12(66).
- Soyak, M. (2013). Uluslararası turizmde son eğilimler ve Türkiye'de turizm politikalarının evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (4), 1-18.
- Türker, G. Ö. (2020). Covid-19 salgını turizm sektörünü nasıl etkiler? Turizm akademisyenleri perspektifinden bir değerlendirme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 207-224.

- Urdal, M., & Uğurlu, K. (2016). Kamp turizminde glamping işletmeciliği: Kırklareli ili için bir model önerisi. *17. Ulusal Turizm Kongresi*, 20-23 Ekim 2016, Detay yayıncılık, Ankara, 1213-1224.
- URL-1. (2022 Eylül 05). WHO: Coronavirüs disease (Covid-19) outbreak: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> adresinden alınmıştır.
- URL-2. (2023 Şubat 07). Stockholm: UNEP (United Nations Conference on the Human Environment), <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972> adresinden alınmıştır.
- URL-3. (2022 Aralık 07). ILO: Sectoral brief, the impact of Covid-19 on the tourism sector: https://www.ilo.org/sector/Resources/publications/WCMS_741468/lang--en/index.htm adresinden alınmıştır.
- URL-4. (2022 Aralık 07). THY: Yatırımcı ilişkileri: <https://investor.turkishairlines.com/tr> adresinden alınmıştır.
- URL-5. (2022 Aralık 07). WTTC: Küresel ekonomik etki raporları: <https://wttc.org/research/economic-impact> adresinden alınmıştır.
- URL-6. (2022 Ocak 09). WHO: statement regarding cluster of pneumonia cases in Wuhan, China: <https://www.who.int/china/news/detail/09-01-2020-who-statement-regarding-cluster-of-pneumonia-cases-in-wuhan-china> adresinden alınmıştır.
- URL-7. (2022 Ekim 09). UNWTO: International tourism and Covid-19. <https://www.unwto.org/tourism-data/international-tourism-and-covid-19> adresinden alınmıştır.
- URL-8. (2022 Aralık 09). UNWTO: World tourism barometer and statistical annex: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2022.20.1.1> adresinden alınmıştır.
- URL-9. (2022 Aralık 09). UNWTO: World tourism barometer. 18(5): <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.5?role=tab> adresinden alınmıştır.
- URL-10. (2022 Aralık 10). TGA: <https://tga.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- URL-11. (2022 Kasım 11). CTR: Comparing G20 climate action and responses to the Covid-19 crisis: <https://www.climate-transparency.org/g20-climate-performance/the-climate-transparency-report-2020#1531904263713-04b62b8d-e708> adresinden alınmıştır.
- URL-12. (2023 Temmuz 12). CCG: <https://koa.com/north-american-camping-report/> adresinden alınmıştır.
- URL-13. (2022 Kasım 12). ESA: Air pollution remains low as Europeans stay at home: https://www.esa.int/Applications/Observing_the_Earth/Copernicus/Sentinel-5P/Air_pollution_remains_low_as_Europeans_stay_at_home adresinden alınmıştır.

- URL-14. (2022 Ağustos 13). T.C. Sağlık Bakanlığı: Covid-19 bilgilendirme platformu: [https://www.tursab.org.tr/assets/assets/uploads/dunya-turizm-istatistik/2019-turkiye-siralamasi.pdf](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66447/bulasma-yollari.html#:~:text=A%C3%A7%C4%B1klama%3A%20COVID%2D19%20%C3%B6ks%C3%BCrme%2C,ve%20g%C3%B6ze%20g%C3%B6t%C3%BCr%C3%BClmesi%20yoluyla%20bula%C5%9F%C4%B1r adresinden alınmıştır.</p>
<p>URL-15. (2022 Aralık 13). TÜRSAB: 2019 yılında da ziyaretçi sayısında Dünyada 5'nci sırada yer aldı: <a href=) adresinden alınmıştır.
- URL-16. (2023 Mart 17) TSG: Action for more sustainable European tourism, http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/files/docs/tsg/tsg_final_report_en.pdf - Ulaşılamadığı için raporun farklı bir aktarımı: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-funding-and-businesses/funded-projects/sustainable_en adresinden alınmıştır.
- URL-17. (2022 Eylül 17). T.C. İçişleri Bakanlığı: Koronavirüs ile mücadele kapsamında – Yeni kısıtlama ve tedbirler genelgeleri: <https://www.icisleri.gov.tr/koronavirus-ile-mucadele-kapsaminda-sokaga-cikma-kisitlamalari---yeni-kisiltama-ve-tedbirler-genelgeleri> adresinden alınmıştır.
- URL-18. (2023 Ağustos 18). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Türkiye turizm stratejisi – 2023: <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> adresinden alınmıştır.
- URL-19. (2022 Eylül 18). T.C. İçişleri Bakanlığı: Ülkeye giriş tedbirleri: <https://www.icisleri.gov.tr/bakanligimizca-81-il-valiligine-ulkeye-giris-tedbirleri-konulu-genelge-gonderildi> adresinden alınmıştır.
- URL-20. (2023 Eylül 18). EC: Consultation document: European charter for sustainable and responsible tourism: <https://www.accessibletourism.org/resources/european-tourism-charter-proposal-2012.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-21. (2023 Eylül 18). T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı: Şehircilik şûrası komisyon raporları: <https://webdosya.csb.gov.tr/db/sehirciliksurasi/editordosya/Sura2017komisyon%20raporu.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-22. (2023 Eylül 18). TGA & GSTC: Türkiye sürdürülebilir turizm endüstri kriterleri: <https://tga.gov.tr/turkiye-surdurulebilir-turizm-endustri-kriterler/> adresinden alınmıştır.
- URL-23. (2023 Eylül 18). UNCED: Rio declaration on environment and development. Rio de Janeiro, Brazil: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf adresinden alınmıştır.
- URL-24. (2023 Eylül 18). UNWTO: International tourism highlights, international tourism continues to outpace the global economy: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> adresinden alınmıştır.

- URL-25. (2023 Eylül 18). UNWTO: Making tourism more sustainable: A guide for policy makers: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284408214> adresinden alınmıştır.
- URL-26. (2023 Eylül 18). UNWTO: Sustainable tourism for development guidebook (First edition ed.): <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284415496> adresinden alınmıştır.
- URL-27. (2023 Eylül 18). WEF: Seyahat ve turizm gelişim endeksi: Sürdürülebilir ve dirençli bir gelecek için yeniden inşa: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_Tourism_Development_2021.pdf adresinden alınmıştır.
- URL-28. (2023 Mart 19). Turizm Gazetesi: Amerika'da turizm bakanlığı kuruluyor, Almanya'da da kurulması isteniyor: <https://www.turizm gazetes i.com/haber/amerika-da-turizm-bakanligi-kuruluyor-almanya-da-da-kurulmasi-isteniyor/84002> adresinden alınmıştır.
- URL-29. (2023 Mart 19). ICT: CST tourism sustainability: <https://www.ict.go.cr/en/sustainability/cst.html> adresinden alınmıştır.
- URL-30. (2023 Mart 19). ITA: Travel and tourism: <https://www.trade.gov/national-travel-and-tourism-office> adresinden alınmıştır.
- URL-31. (2022 Ağustos 19). BP: Dünya enerjisi istatistikleri raporu özeti. Araştırma Raporu, WEC: <https://dunyaenerji.org.tr/bp-2021-dunya-enerji-istatistikleri-raporu-ozeti/> adresinden alınmıştır.
- URL-32. (2022 Eylül 20). ÇMO: Koronavirüs ve çevresel etkileri: https://www.cmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=101161&tipi=67&sube=10 adresinden alınmıştır.
- URL-33. (2022 Kasım 12). CREA: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.temizhavahakki.org/wp-content/uploads/2021/03/2020HavaKirliligiAvrupa-CREA-1.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-34. (2023 Şubat 21). Glamping Hub: <https://glampinghub.com/types-of-glamping> adresinden alınmıştır.
- URL-35. (2023 Şubat 21). Glamping: <https://www.glamping.com/> adresinden alınmıştır.
- URL-36. (2023 Şubat 21). Go glamping: <https://goglamping.net/> adresinden alınmıştır.
- URL-37. (2023 Mart 21). Amazing Thailand: Nothing but chill in Chiang Khan, Loei: <https://www.tourismthailand.org/Articles/nothing-but-chill-in-chiang-khan-loei> adresinden alınmıştır.
- URL-38. (2023 Mart 21). EDEN: Avrupa mükemmeliyet destinasyonları girişimi: https://cosme.kosgeb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/05/EDEN2022_BilgiNotu.pdf adresinden alınmıştır.

- URL-39. (2023 Haziran 21). T.C. Kalkınma Bakanlığı: Onuncu Kalkınma Planı. Ankara, 2014-2018: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf adresinden alınmıştır.
- URL-40. (2023 Mart 23). South African Constitution: Statistics South Africa: <http://www.justice.gov.za/legislation/constitution/saconstitution-web-eng.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-41. (2023 Mart 23). COSME: EDEN 2023 Avrupa mükemmeliyet destinasyonları girişimi: <https://cosme.kosgeb.gov.tr/cosmecagrilari/eden2023-avrupa-mukemmeliyet-destinasyonlari-girisimi/> adresinden alınmıştır.
- URL-42. (2023 Şubat 24). Budget Air: https://www.budgetair.com/en_us/blog/glamping-destinations adresinden alınmıştır.
- URL-43. (2023 Mart 24). National tourism sector strategy (NTSS) 2016 – 2026: <https://www.tourism.gov.za/AboutNDT/Publications/National%20Tourism%20Sector%20Strategy%20NTSS%202016-2026.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-44. (2023 Mart 24). Tourism Act: <https://www.tourism.gov.za/AboutNDT/Publications/tourism%20act%20no%203%20of%202014.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-45. (2023 Mart 24). TÜSİAD: Sürdürülebilir turizm. Yayın No: TÜSİAD-T/2012-09/531. https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/5431_ca87142f8c0aa0268f690530780f6cb1 adresinden alınmıştır.
- URL-46. (2023 Mart 25). TGA: Sürdürülebilir turizm programı: <https://tga.gov.tr/surdurulebilir-turizm-programi-hakkinda/> adresinden alınmıştır.
- URL-47. (2023 Şubat 27). Brundtland Raporu: Report of the world commission on environment and development: <https://www.are.admin.ch/are/en/home/media/publications/sustainable-development/brundtland-report.html> adresinden alınmıştır.
- URL-48. (2023 Şubat 27). ETS Tur: <https://www.etstur.com/letsgo/turkiye-glamping-alanlari/> adresinden alınmıştır.
- URL-49. (2023 Mart 27). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Kalkınma planları: <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden alınmıştır.
- URL-50. (2023 Mart 27). T.C. Kalkınma Bakanlığı: Türkiye sürdürülebilir kalkınma raporu geleceği sahiplenmek: http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/1.Gelecegi_Sahiplenmek.pdf adresinden alınmıştır.
- URL-51. (2023 Mart 23). TGA: Türkiye’de sürdürülebilirlik ağı: <https://tga.gov.tr/bultenler/turkiyeden-surdurulebilirlik-atagi/> adresinden alınmıştır.
- URL-52. (2023 Şubat 28). Google Earth: <https://earth.google.com/web/> adresinden alınmıştır.

- URL-53. (2023 Şubat 28). Google Trends: <https://trends.google.com/trends/explore?date=today%205-y&geo=TR&q=Glamping> adresinden alınmıştır.
- URL-54. (2023 Şubat 28). UNWTO: Worst year in tourism history with 1 billion fewer international arrivals: <https://www.unwto.org/news/2020-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals> adresinden alınmıştır.
- URL-55. (2023 Şubat 28). Venue Report: <https://www.venue-report.com/roundups/gorgeous-places-to-go-glamping-around-the-globe/entry/2/> adresinden alınmıştır.
- URL-56. (2023 Haziran 28). UNICEF: Ülkeler, koronavirüs salgını hakkında zararlı bilgilerin yayılmasını önlemek için daha etkili adımlar atmalı. Basın bülteni: <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/%C3%BClkeler-koronavir%C3%BCs-salg%C4%B1n%C4%B1-hakk%C4%B1nda-zarar%C4%B1-bilgilerin-yay%C4%B1lmas%C4%B1n%C4%B1-%C3%B6nlemek-i%C3%A7in> adresinden alınmıştır.
- URL-57. (2023 Haziran 28). WES: Yıl ve bölgelere göre yakıt kaynaklı CO² emisyonları: <https://yearbook.enerdata.net/co2/emissions-co2-data-from-fuel-combustion.html> adresinden alınmıştır.
- URL-58. (2023 Haziran 28). WHO: coronavirüs (Covid-19) dashboard: <https://covid19.who.int/> adresinden alınmıştır.
- URL-59. (2023 Şubat 29). Oprah Daily: <https://www.oprahdaily.com/life/a37663381/glamping-united-states/> adresinden alınmıştır.
- URL-60. Dent, J. (2023 Şubat 22). New words notes: <https://public.oed.com/blog/june-2016-update-new-words-notes/> adresinden alınmıştır.
- URL-61. DHMİ, (2023 Eylül 18). 2020 Havayolu sektör raporu, strateji geliştirme raporu: https://www.dhmi.gov.tr/Lists/HavaYoluSektorRaporlari/Attachments/14/2020_Havayolu_Sektor_raporu.pdf adresinden alınmıştır.
- URL-62. Gür, S. (2022 Ekim 09). Turizm Günlüğü – Turizm & Seyahat Gazetesi.: <https://www.turizmgunlugu.com/2021/11/27/trivago-turizmde-toparlanma-ne-zaman-olacak/> adresinden alınmıştır.
- URL-63. Myllyyirta, L., & Thieriot, H. (2021 Aralık 11). 38.000 air pollution related deaths avoided in Europe in 2020, as fossil fuel burning dropped. Araştırma Raporu, CREA. <https://energyandcleanair.org/air-pollution-related-deaths-avoided-in-europe-in-2020/> adresinden alınmıştır.
- URL-64. Walter, M. (2023 Mart 23). Glamping: Camping, luxus, nachhaltigkeit–marktnische mit wachstums potential: <https://anatoliajournal.com/disiplinlerarasi/wp-content/uploads/2018/01/4disiplinlerarasibildirikitap.pdf> adresinden alınmıştır.

- URL-65. (2021 Nisan 26). T.C. İçişleri Bakanlığı: Tam kapanma tedbirleri genelgesi: [https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-tam-kapanma-tedbirleri-genelgesi-gonderildi adresinden alınmıştır](https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-tam-kapanma-tedbirleri-genelgesi-gonderildi-adresinden-alinmistir).
- Uysal, İ., & Kılıç, A. F. (2022). Normal distribution dilemma. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(1), 220-248.
- Uz, E. (2021). Uzak doğu ülkelerinde kültürel miras ve sürdürülebilir turizm yaklaşımları. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.
- Uzun, S. (2005). Kırsal ve kentsel alanlardaki parklarda kullanıcı memnuniyeti; Gölcük orman içi dinlenme alanı ve İnönü Parkı örneği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- Uzunsakal, E., & Yıldız, D. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14-28.
- Ünlönen, K., & Çeti, B. (2019). Salgın hastalıklar sebebiyle oluşan krizlerin turizm sektörü üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 22(2), 110.
- Üstün, Ç., & Özçiftçi, S. (2020). Covid-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 25(Special Issue on Covid-19), 142-153.
- Venter, Z. S., Aunan, K., Chowdhury, S., & Lelieveld, J. (2020). Covid-19 lockdowns cause global air pollution declines. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(32), 18984-18990.
- Wang, I. M., & Ackerman, J. M. (2019). The infectiousness of crowds: Crowding experiences are amplified by pathogen threats. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(1), 120-132.
- Weaver, D. (2002). Asian Ecotourism: Patterns and Themes. *Tourism Geographies*, 4(2), 153-172.
- Weaver, D. (2009). Reflections on sustainable tourism and paradigm change. *Sustainable tourism futures*, 33-40.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara, Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, G., & Erkılıç, E. (2019). An overview of glamping tourism within the context of the middle east tourism: The case of Turkey. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6(4), 475-489.

- Yurtsal, K. (2019). Türkiye’de sürdürülebilir turizm. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (4), 61-70.
- Zeybek, Z., Bozkurt, Y., & Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19(37), 304-318.

8. EKLER

Ek Tablo1.

YEREL HALK SUS-TAS ÖLÇEĞİ				
İfade Sayısı	Faktörler	Yeni İfade Kodu	İfade İçerikleri	Eski İfade Kodu
12	UZUN DÖNEMLİ ÇEVRESEL PLANLAMA (UDÇP)	UDÇP1	Toplumsal çevresi hem şu anda ve hem de gelecekte korunmalıdır.	CS5
		UDÇP2	Turizm çevreyi korumalıdır.	CS12
		UDÇP3	Glamping turizminin gelişimi iyi organize edilmiş bir planlama gerektirir.	CS10
		UDÇP4	Glamping turizmi, gelecek nesiller için çevreyi geliştirmelidir.	CS8
		UDÇP5	Glamping turizminin olumsuz etkilerini azaltmak için çevresel standartlar düzenlenmelidir.	CS9
		UDÇP6	Doğanın çeşitliliğine değeri verilmeli ve doğal yaşam korunmalıdır.	CS11
		UDÇP7	Glamping turizminin gelişimi çevresel etige pozitif teşvikte bulunmalıdır.	CS6
		UDÇP8	Glamping turizmi iyi organize edilmiş bir planlama gerektirir.	UDP1
		UDÇP9	Glamping turizmi, kültürel ve doğal çevre ile bir uyum içerisinde geliştirilmelidir.	CS7
		UDÇP10	Glamping turizminin planlanmasında uzun dönemli bir bakış açısına ihtiyaç duyulur.	UDP4
		UDÇP11	Başarılı bir glamping turizm yönetimi ileri seviyede bir planlama gerektirir.	UDP3
		UDÇP12	Glamping turizmi gelecek için planlanmalıdır.	UDP6
6	ALGILANABİLİR EKONOMİK FAALİYETLER (AEF)	AEF1	Glamping turizmi bölgedeki diğer endüstrilere de fayda sağlar.	AEF2
		AEF2	Glamping turizmi, Trabzon ilindeki yerel halkın ekonomik durumu için faydalıdır.	AEF3
		AEF3	Glamping turizmi, yerel ekonomiyi çeşitlendirir.	AEF4
		AEF4	Glamping turizmi Trabzon iline önemli bir ekonomik katkı sağlar.	AEF1
		AEF5	Turizm, topluma yeni gelir kaynakları sağladığı için sevilmektedir.	AEF6
		AEF6	Turizm, yerel ürünler için yeni pazarlar oluşturur.	AEF5

EK Tablo1'in devamı

İfade Sayısı	Faktörler	Yeni İfade Kodu	İfade İçerikleri	Eski İfade Kodu
5	ALGILANABİLİR SOSYAL MALİYETLER (ASM)	ASM1	Trabzon'da turizm rahatsız edici bir şekilde hızlı gelişmektedir.	ASM6
		ASM2	Turizm yüzünden yaşam kalitem bozulmaktadır.	ASM7
		ASM3	Çevrenin turizm yüzünden bozulduğuna inanıyorum.	ASM5
		ASM4	Turizm yüzünden yaşadığım toplumdan her zaman rahatsızlık duyuyorum.	ASM1
		ASM5	Trabzon'daki turistler yaşam kalitemi bozmaktadır.	ASM2
2	TOPLULUK KATILIMI (TK)	TK1	Bireylerin özgeçmişlerine bakılmaksızın, toplumdaki herkes turizm kararlarına dahil edilmelidir.	TK1
		TK2	Turizmi geliştirme çalışmalarına toplumdaki tüm bireyler tam katılım sağlamalıdır.	TK2
6	ZİYARETÇİ MEMNUNİYETİ (ZM)	ZM1	Glamping turizm endüstrisi ziyaretçilerine iyi kalitede turistik deneyimler sunmalıdır.	ZM4
		ZM2	Glamping turizm işletmeleri, ziyaretçilerin memnuniyetinde sorumluluk almalıdır.	ZM1
		ZM3	Bölgede yaşayanlar glamping turizminin faydalarından eşit şekilde yararlanmalıdır.	TME2
		ZM4	Ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamak turistik işletmelerin sorumluluğundadır.	ZM2
		ZM5	COVID-19 salgını turizm işletmelerinin faaliyetlerini engellememelidir.	TME6
		ZM6	Glamping turizmi, toplumun yerel geliştirme fonuna katkıda bulunmalıdır.	TME4
2	UZUN DÖNEMLİ RİSK PLANLAMASI (UDRP)	UDRP1	Turizm planlanırken COVID-19 pandemisi gibi sorunlara karşı öngörüsüz davranılmamalıdır.	UDP2
		UDRP2	Turizm işletmeleri, COVID-19 sonrasında çevresel sürdürülebilirliğe daha fazla önem vermelidir.	CS1
4	TOPLUM MERKEZLİ EKONOMİ (TME)	TME1	Glamping turizm işletmelerinde çalışanların en az yarısı bölgedeki toplumdan sağlanmalıdır.	TME1
		TME2	Turizm sektöründe tüketilen mal ve hizmetlerin büyük çoğunluğu Trabzon'daki üretimle karşılanmalıdır.	TK5
		TME3	Turizm endüstrisi mal ya da hizmetlerinin en az yarısını yöre halkından almalıdır.	TME3
		TME4	Bölgede yaşayanlara, glamping turizm işletmelerine yatırım yapabilmeleri için daha fazla fırsat verilmelidir.	TME5

Ek Tablo2.

TURİZM İŞLETMELERİ SUS-TAS ÖLÇEĞİ				
İfade Sayısı	Faktör	Yeni İfade Kodu	İfade İçerikleri	Eski İfade Kodu
8	UZUN DÖNEMLİ ÇEVRESEL PLANLAMA (UDÇP)	UDÇP1	Glamping turizminin olumsuz etkilerini azaltmak için çevresel standartlar düzenlenmelidir.	CS9
		UDÇP2	Glamping turizmi, gelecek nesiller için çevreyi geliştirmelidir.	CS8
		UDÇP3	Yerel halk glamping turizm planlama komitelerine dahil edilmeli ve desteklenmelidir.	UDP8
		UDÇP4	Glamping turizminin gelişimi çevresel etiğe pozitif teşvikte bulunmalıdır.	CS6
		UDÇP5	Glamping turizmi gelişim planları sürekli olarak güncellenmelidir.	UDP5
		UDÇP6	Glamping turizminin planlanmasında uzun dönemli bir bakış açısına ihtiyaç duyulur.	UDP4
		UDÇP7	Turizm ile ilgili kararlarda söz sahibi olanlar, çevreyi koruma konusunda çabalarını artırmalıdır.	CS13
		UDÇP8	Turizm çevreyi korumalıdır.	CS12
6	ALGILANABİLİR SOSYAL MALİYETLER (ASM)	ASM1	Trabzon'da turizm rahatsız edici bir şekilde hızlı gelişmektedir.	ASM6
		ASM2	Trabzon'daki turistler yaşam kalitemi bozmaktadır.	ASM2
		ASM3	Çevrenin turizm yüzünden bozulduğuna inanıyorum.	ASM5
		ASM4	Turizm yüzünden yaşam kalitem bozulmaktadır.	ASM7
		ASM5	Turizmin gelişmesi nedeniyle Trabzon aşırı kalabalıklaşmaktadır.	ASM3
		ASM6	Turizm yüzünden yaşadığım toplumdan her zaman rahatsızlık duyuyorum.	ASM1
8	TOPLUM MERKEZLİ EKONOMİ (TME)	TME1	Glamping turizm işletmelerinde çalışanların en az yarısı bölgedeki toplumdan sağlanmalıdır.	TME1
		TME2	Bölgede yaşayanlar glamping turizminin faydalarından eşit şekilde yararlanmalıdır.	TME2
		TME3	Trabzon'daki glamping turizm yatırımlarında yerel halka daha fazla fırsat verilmelidir.	TK6
		TME4	Toplum yapısı, ziyaretçilerin bölgeye gelmelerini sağlayan çekici bir unsur haline getirilmelidir.	ZM3

Ek Tablo2'nin devamı

İfade Sayısı	Faktör	Yeni İfade Kodu	İfade İçerikleri	Eski İfade Kodu
8	TOPLUM MERKEZLİ EKONOMİ (TME)	TME5	Glamping turizmi, toplumun yerel geliştirme fonuna katkıda bulunmalıdır.	TME4
		TME6	Glamping turizm endüstrisi ziyaretçilerine iyi kalitede turistik deneyimler sunmalıdır.	ZM4
		TME7	Turizm endüstrisi mal ya da hizmetlerinin en az yarısını yöre halkından almalıdır.	TME3
		TME8	Bölgede yaşayanlara, glamping turizm işletmelerine yatırım yapabilmeleri için daha fazla fırsat verilmelidir.	TME5
3	TOPLULUK KATILIMI (TK)	TK1	Turizmi geliştirme çalışmalarına toplumdaki tüm bireyler tam katılım sağlamalıdır.	TK2
		TK2	Bireylerin özgeçmişlerine bakılmaksızın, toplumdaki herkes turizm kararlarına dahil edilmelidir.	TK1
		TK3	Bölgede yaşayanlara turizmi geliştirme ile ilgili yönetime dahil olma fırsatı sunulmalıdır.	TK3
3	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK (CS)	CS1	Turizm işletmeleri, COVID-19 sonrasında çevresel sürdürülebilirliğe daha fazla önem vermelidir.	CS1
		CS2	Glamping turizmi çevreyi korumalıdır.	CS2
		CS3	Uygun bir glamping turizmi her zaman doğal habitatı korumalıdır.	CS3
6	SÜRDÜRÜLEBİLİR EKONOMİK ETKİLER (SEE)	SEE1	Turizm yerel hükümetin vergi gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.	AEF8
		SEE2	COVID-19 salgını uzun dönemli planlamalarda değişikliklere sebep olmamalıdır.	UDP7
		SEE3	Glamping turizmi, yerel ekonomiyi çeşitlendirir.	AEF4
		SEE4	Turizm, yerel ürünler için yeni pazarlar oluşturur.	AEF5
		SEE5	Glamping turizmi bölgedeki diğer endüstrilere de fayda sağlar.	AEF2
		SEE6	COVID-19 salgını çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlamıştır.	CS4
3	FÜTÜRİSTİK EKONOMİK PLANLAMA (FEP)	FEP1	Glamping turizmi gelecek için planlanmalıdır.	UDP6
		FEP2	Başarılı bir glamping turizm yönetimi ileri seviyede bir planlama gerektirir.	UDP3
		FEP3	Glamping turizmi Trabzon iline önemli bir ekonomik katkı sağlar.	AEF1

ÖZGEÇMİŞ

Büşra SARGIN, ilkokul eğitimine Özel Çağrı Koleji'nde burslu olarak başladı ve 1. sınıftan 3. sınıfa atlatıldı. Daha sonra Özel Ayyıldız İlköğretim Okulu'nda 6. ve 7. sınıfı okudu ve ardından Mehmet Emin Yurdakul İlköğretim Okulu'nda 8.sınıfı tamamladı. Lise öğrenimine Yunus Emre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde başladı ve 9. sınıfı burada okuduktan sonra Isparta Kız Teknik ve Meslek Lisesi'nde 10. sınıfa devam etti. Lisenin son iki sınıfını tekrar Yunus Emre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okudu. Lisans eğitimine Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nde Peyzaj Mimarlığı bölümünde başladı. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi doku kültürü laboratuvarında 2015 yılında yarı zamanlı eleman olarak çalıştı. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra 2019 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Peyzaj Teknikleri Anabilim Dalı'nda tezli yüksek lisansa başladı. 2022 yılında Kastamonu Üniversitesinde düzenlenen “Akıllı Kent Mobilyası Tasarımında İnovatif ve Ekolojik Yaklaşımlar” tasarım çalıştayında yürütücü olarak bulundu. 2023 yılında TÜBİTAK 1002 projesinde bursiyer olarak çalıştı. Büşra SARGIN bekar olup İngilizce dilinde B1+, Almanca dilinde A1 seviyesinde bilgi sahibidir.